

A TÁRSADALOM ÉS A NEMI KÉRDÉS

IRTA

FÉNYES LÁSZLÓ

TARTALOM:

I. Bevezetés.	IV. A mai kor állapota.
II. A nő és a prostitúció
az ó-korban	V. A prostitúció világa
III. A kereszténység ideje	VI. A jövő iránya.

Minden jog fenntartva.

Ára 80 fillér.

BUDAPEST
„MOLNÁROK LAPJA” KÖNYVNYOMDÁJA
1907

BEVEZETÉS.

Okát kell adnom, hogy miért írom ez írásomat s miért olyan összeállításban, amilyenben ez im' az olvasó kezébe kerül.

Az ok egyszerű és röviden megmondható: látni vélem azt a nagy szakadékot, amely a társadalom ismeretei és életének gyakorlata közt tátong. Látom a szakadékot a mélysége révén is. Fiatalságom egész ideje alatt szemem volt hozzá, hogy lássam az áldozatokat, akik napról-napra és évről-évre előttem, az egyszerű újságíró picziny megállópontja előtt zuhantak le és törték össze magukat. Megvolt hozzá a hallásom, hogy elröppenő sóhajok kétségbeesett ordítását, elernyed mozdulatok végső nagy erőfeszítésének zaját meghalljam és mindig azt tapasztaltam, hogy a szenvedések, a nyomorúság és a gyöngeség igazak, szépek és jók, csakúgy, mint az öröm és az erő. Ami mindenikben csúnya, rossz és átkozható az emberiség továbbhaladásának útján: az a hazugság.

Szeretem a valóságot, az igazat. Nem azt, amelyik türelmetlen és egyszempontu, hanem azt, amely a dolgok minden oldalát látja a megszokás gyöngesége, a szeretetlenség bűne és a gondolatlanság szerencsétlensége nélkül. Kivételt csak a hipokrizissal szemben tapasztalok magamon, a tudatos hazugságnál. Elég objektív vagyok ahhoz, hogy lássam: e pontnál elvesztem objektivitásomat s az emberek szeretetének minden gyűlöletével nézek a hipokritákra.

Mai tudományos ismereteink magaslatáról nézve a társadalom életének napi gyakorlatát: kissé mulatságos és mindenestre nagyon szomorú farsangját látjuk a hazugságnak. Hazudnak az emberek minden intézményükben, gondolat- és érzésvilágukban, mihelyt nem befelé gondolkodnak. Sőt a gyöngye egyéniségekből álló tömeg, a megszokás lánczával megkötözve, hazudik önmagának is.

Láttam, hogy hazudnak a politikában, a közélet és az egyéni élet minden ágában — mindenütt és mindenkor

más és más — erkölcsi és tételes törvények hasznosságának orvát alatt. Politikai és egyéb ideálok után futtatják ezt a szegény emberiséget, olyan ideálok után, a mikben ma már tizedrészük nem hisz, de a megszokás lánczát, a körülmények kényszerű terhét nem bírják levetni magukról, még azok sem, akik jobbra volnának hajlandók s akik gondolkozni tudnak.

Az élet gyakorlatának e rettenetes hazug vásárában a legnagyobb hazugság azokat a kérdéseket veszi körül, amelyek a társadalom nemi életével állanak összefüggésben. Ez a leghazugabb pontja a társadalom életének, itt is van a legtöbb áldozat.

A valóság iránt való hajlandóságom és a szenvedések iránt való szeretetem készítetett, hogy foglalkozzam a társadalom nemi kérdéseivel s ne resteljek belemenni abba a nagy posványba, melybe a társadalom erkölcsi és egyéb törvényei, mint megannyi csatornák vezetnek le a — megrothadt szerencsétlenséget.

És már itt kell néhány szóval a prostitúció fogalmával, annak helyes jelentésével foglalkoznom.

A „prostitúció” szó fogalmát különbözőképen magyarázzák s a legtöbben a rendészeti hatóságok szerint: a kereset-szerű kéjelgés iparát s azok személyesítőit: az egészségügyi ellenőrzés alatt álló nőket értik alatta. Magának a francia akadémiának hivatalos szótárában is a prostitúció akként van értelmezve, hogy az az embereknek kéjelgésre való mérték-telen vagy erkölcstelen odaadását jelenti.

Azt gondolom, hogy egész világos és határozott definícióját lehet adni a prostitúció fogalmának. Tudjuk, hogy a Spencer-theoria két alapösztönre vezet vissza minden emberi cselekvést. Az önfentartás és a fajfentartás ösztönére. Nos, amikor az egyén önfentartási ösztöne kedviért fajfentartási ösztönét elárulja: az a prostitúció.

Ahol ez irányban a legkényesebb vagy legaprólékosabb kérdésekbe fogok belemenni, kérem az olvasót, hogy ne tekintse szándékomat másnak, minthogy a valóságot akarom megmutatni a hazugságokkal szemben. Mert nemcsak az a hazugság, amit szavakkal tagadunk le, de az is, amelyet mindenki elhallgat. És nem lehet az, hogy a valóság feltárása, bármilyen szomorú és undorító legyen is, az káros legyen. Minden meggyőződéseim ellene mond ennek és az emberiség történeti fejlődésének minden érve. Úgy gondolom, hogy a pestis, a szegénység, a háború gyötrelmei mind nem olyan visszatartók a kultúra fejlődésére, mint az a tény, hogy az emberiség hazudik önmagának.

Négy részre tervezem írásomat.

Az első két részben az ó-kornak és a középkornak prostitúcióját óhajtom röviden összefoglalva szemléltetővé tenni. Nem eredeti kutatás nyomán, hanem a legjobbak útján, akik ezirányban való kutatásaikkal egy életet töltöttek el. A dolog természeténél fogva írásom itt csak nagy munkáknak kivonatoló része lehet s igyekvésem főleg oda irányult, hogy a jellemző adatokat soroljam fel. Ezekből rendkívül érdekes képe tárul fel a múltnak s előre vetített árnyéka a jövőnek — a mának. E két fejezetben főleg Pierre Dufour-nak négy kötetes nagy munkáját használtam fel, aki viszont az emberiség első történetírójának: Herodot-nak s későbbi utódainak adatait írja meg. Rajta kívül Carl Ströhmborg-nak tanulmányát használom gyakrabban s akiktől rajtuk kívül lényegesebb adatokért fordultam, ezt esetről-esetre, közvetlenül a felhasználás alkalmával nevezem meg.

A harmadik rész a társadalomnak a nemi- s minden ezzel összefüggő kérdésekben való mai felfogását és valóságos gyakorlatát, az ezek között való különbséget tárgyalja. Ez a magam munkája. Szándékosan nem mentem bele, sem Forell-nak, sem a többi modern gondolkozónak idevágó fejtegetéseibe.

A magam látását óhajtottam leírni. Tudom, hogy a különböző felfogásbeli iskolák hívei a tekintélyeket fogják — talán csak magukban — a fejemhez vagdosni és azt is tudom, hogy számtalan gúny fog felém röpdösni annak konstatálásával, hogy a miket mondok, azokat már előttem kitalálták. Az embereknek tudniillik meg van az a jó szokásuk, hogy mindig ujat akarnak hallani, nem a lényeg, hanem csak az újdonság kedvéért. A melyek fölött épen úgy elhaladnának, mint a régebben hallott igazságok fölött. Ezeknek is már itt megadom a választ, hogy ha akarják megértsék intenciómat, amely lehet téves, de tényleg az intencióm.

A legnagyobb igazságok a legrégebbieket, hanem az emberek csak meghallják azokat, de nem ismerik meg az alkalmazásban. Tudom jól, hogy Schopenhauertől kezdve Spencer Herberten át Nietzscheig, emberi lehetőség szerint megvilágosították az élet valóságának ezt a részét is, de első sorban is nálunk Magyarországon vajmi kevésbé ismerik ezeket, azután pedig éppen az a célom, mint már említettem is, hogy reámutassak arra a szakadékra, amely megállapított ismereteink, tudásunk s az élet ezekkel szemben való gyakorlata közt van.

Az emberi megismerés erejének egykoron való eljöveteletét vallom, ezt látom a kultúra és mindenképen való fejlődés céljául s erre az időre várom az emberiségnek kevesebb szenvedéssel és ocsmánysággal való jobb idejét. Mondom,

nem czéлом, hogy ujat mondjak és semmi sem áll távolabb tőlem, mint az a szándék, hogy ne mondjak ujat. Az ujatmondás vagy nem mondás kérdése közömbös előttem, hanem az *igazán való látás* és ennek a látásnak minél szélesebb körben való terjesztése a fontos előttem. Nem elvontan akarom tudni a tudás létét, hanem belevive az életbe. Tudom azt is, hogy rombolni fog, ez a czéлом éppen: a látókörében szegény embernek, a hazugságtól és megszokottságok terhétől gyöngé embernek a hazugságait lerombolni. Mert annyira bízom a s-épnek és az igaznak teremtő-erejében, hogy amint és amilyen mértékben a hazugság lerombolódik szemük előtt, úgy és annyira lesznek szabadabbak és erősebbek.

A mai formájú családi állapot az a nebánsvirág, amelyhez alig mernek nyúlni. Legfőlebb elméletben szólnak róla. Lesz szó ezekről a családi erkölcsökről, a következményeiről és mindazokról a nagy emberi hazugságokról, amelyek úgyszólván lehetetlenné teszik a fejlődést és mindenesetre ezerszeresen több áldozat árán, mint amennyire szükség lenne.

A negyedik rész végre magával a prostitúcióval foglalkozik s írásomnak ez a része az, amelyik az élet gyakorlatának adatait mutatja, szemben az előbbi fejezet gondolatigazságaival.

E fejezetben nem tudok eléggé aktuális és közvetlen lenni Magam gyűjtöttem az adatokat, amennyit képes voltam külföldről is, de legfőképpen Magyarországról és Budapestről. Teljes közvetlenséggel igyekezem feltárni a való helyzetet s ezt alkalmoszerűvé teszi az a körülmény is, hogy Dr. *Boda* Dezsőnek, az államrendőrség új főnökének kezdésére a főváros hivatalos és nem hivatalos közönsége egyaránt most foglalkozik először komolyabban a prostitúció kérdésével. Lesz szó a mostani állapotok nyomán a tervekről, melyek a mai társadalmi és tételes törvények keretén be ül közigazgatási uton óhajtják a prostitúció fekélyét némiképen orvosolni. Van ugyan benne valami humor, az emberi törekvéseknek valami nagy szatírája, hogy ezt a horribilis kérdést csak úgy máról-hónapra közigazgatási szabályrendelettel akarják elintézni, de annak oka, hogy ez így van, sokkal mélyebben fekszik, semminthogy azért egyeseket okolni lehessen. Ha mégis valakiket, akkor amaz ál-apostolokat, akiket mostanában olyan sűrűn látunk gyülekezni, cikkezni és szónokolni a fejlődés nevében, voltaképen pedig azért, hogy a régi „hazugságokra új ruhákat szabjanak és saját kis játékaikat játszhassak.

Kontúrjaikat beillesztvén mégis, ne haragudjunk reájuk sem. Hiányos lenne náluk nélkül a kulturfejlődés képe. Mindig voltak, mindenütt ott láthatók a történeti fejlődés során ezek

az előfutkározók, akik mindig a tömeg előtt szaladgáltak, de jól vigyáztak arra, hogy az előrefutásuk olyan seb s legyen és abba az irányban haladjon, amilyen tempóban és amerre a proceszsiónak utánuk tetszik menni.

Ügy gondolom pedig, hogy mindenkinek olyan tempóban és arra kell haladni, a hogyan és a merre tud. Meg kell mondanunk a magunkét, amit mondani akarunk. Ha helyes, ha szép és ha igaz, amit mondunk: érvényesülni fog, akkor és annyiban, amilyen mértékben jól tudtuk mondani és amikor eljön az ideje. És ha olyan ösvényre jutottunk, ahol magunkra maradtunk s már elfáradtunk, leülünk és hallgatunk... Hallgatjuk vagy a csendet, vagy a távolról közeledő zajt. És akinek volt ereje egy bizonyos messzeségbe elmenni, annak lesz ereje ahhoz is, hogy a nagy magányosságot elviselje. Ha pedig messziről közeledő sokaság nesze hangzik át a levegőn, akkor is jó. Nem sok különbség, hogy azért követnek-e, mert igazat akarnak adni, találkozni akarnak velünk néhányan, avagy pedig utánunk szaladnak, hogy megkeressenek . . . Egy két repülő kő nesze, ha talán a gúny kovájából is való, eltörpül az öntudat nagy csöndességében.

Budapest, 1907. január hónap.

Fényes László.

A nő és a prostitúció az ó-korban.

Az ós kelet.

Chaldea, ez a neve az első bölcsőnek. Legalább a szervezett emberi társadalomról való ismereteink idáig vezetnek vissza.

Szép bölcső volt. Északi részén hegyek és erdőségek, azután mély és termékeny rétek, oldalain folyamok szalagaival körülfonva, lábainál: délen pedig a nagy ismeretlen terjeszkedés útja a küzdelmes jövő felé, amelyen íme már néhány évezredes lépést megtettünk.

A nyomok lomha szárnyán két népről tudunk emlékezni. Az egyik: fönt a hegyek közt, természeti ösztöneitől vezetett vadásznép, sziklabarlangokban szétoszolva. A másik: lent a síkságon, csoportos nomád-életet élt, pásztorkodással foglalkozott.

Bizonytalan számú századokon át csak annyit tudunk szervezetük fejlődéséről, hogy a pásztornép, amelyiknek könnyebb volt a megélhetése, ez a pásztornép kezdte a kultúrát. Olvasott — a maga módja szerint — a csillagokból, a tudomány és a művészet kezdetleges csiráit is náluk találjuk meg, kunyhókat épített, czölöpöket vert le, törvényeket és erkölcsöt alapított.

És ugy történt, a hogy ma már megértjük, hogy történni kellett: ennél a czölöpöket verő, erkölcsöket és istenségeket alapító népnél kezdtek az emberek csoportokba osztályozódni, náluk kezdődött a küzdelem nemcsak a természettel és a körülményekkel, amelyek őket körülvették, megkezdődött a küzdelem az egyének közt is. Amint társadalmi életet éltek: az érték-megállapítást gyakorolták. És a női nem azonnal az értékforgalomba kapcsoltatott, a mit cserélni lehet más értékekkel, íme: itt a prostitúció. A történetírók, akik megmaradt kövek, jelek és faragványok után állapították

meg e korszak homályos történetét: a vallásos prostitúció idejének nevezték el az emberi társadalom e korai éveit. — Meglátjuk, hogy miért?

A természeti elemek megnyilatkozása keltette fel az istenségi erő fogalmát, az ettől való félelmet gyúrta át az emberiség tiszteletté s így képződött az első istenek imádása, amelynek csakhamar folyománya lett az istenek személyesítése. És a legügyesebbek mit tehettek volna, minthogy az istenek papjaivá lettek. Az istenségnek áldozni, az emberi javak legértékesebbjével őket megvesztegetni: már akkor kitalálódott, mintegy ösztönszerű megnyilatkozásoképpen az értékek behelyettesítése elméletének. A fiatal nők teste ekkor is értékszamba ment: szüzeket áldoztak az isteneknek, voltaképpen a papoknak, mert amit ezek nem tudtak elfogyasztani, azokat a vásárló-kedvűek csereértékekért kaptak meg s a csereértékeket az istenek részére „kezelték” a papok.

Ez volt a vallásos prostitúció kezdete, meg fogjuk látni, milyen tökéletességre emelkedett.

Lassankint a békés és erkölcsös pásztornép a hegyek közé is fellátogatott s ott találta vad embertársait. És amikor beteszik hozzájuk a lábukat, akkor ott is jelentkezik a prostitúció. Nem a vallásos — ezt csak akkor vették át, amikor a bibliai idő szerint a világ teremtésének 1402-ik esztendejében a nagy hódító Nimród, akit „az istenek nagy vadászának” neveztek, a két népet »a maga uralma alatt egyesítette — mondom, ekkor még nem a vallásos, hanem a vendégszeretet prostitúciója lépett fel. A békés és jó eszökkel ellátott pásztorokat a hegybeliek szeretettel fogadták, átadták fekhelyeiket az idegennek, fekhelyeik mellett asszonyaik és leányaik fekhelye volt . . . És amikor az idegenek távoztak: ajándékokat adtak az asszonyoknak és leányoknak. A vendéglátás ilyen formája divattá lett s tartott, amíg közös uralom alá kerülve, a vallási prostitúció el nem űzte a vendégszeretet prostitúcióját. Mindenesetre érdekes lenne tudni, hogy mi lett volna, ha az első vendégjárók asszonyaikat is magukkal viszik a hegyek közé? Talán egészen más irányt vett volna a prostitúció, vagy pedig csak az ajándékok maradtak volna el?

A Venus-kultusz.

Mikor már az első nagy hódító: Nimród — az istenek nagy vadásza — által az Euphrat völgyén alapított *Babylonia* virágzásban volt, a vallásos prostitúció nagy és mély gyökeret vert a *Venus-kultusz* révén.

Venus volt a szerelmi áldozatok elfogadója s az ő templomait építették a lassankint megszoruló és letelepülő szomszédos országok — hevesebben városok -- a legsűrűbben is, neveztek bár Venusnak, másutt Melittának, vagy Astarte-nak. Herodot, közvetlen forrásmunkák után írja (Herod. I. 199.): Babyloniában törvény volt, hogy minden asszonynak, aki az országban született, egyszer életében a Venus-templomába kellett elmennie, hogy ott magát egy idegennek Venus tiszteletére átengedje.

A templom zöld cзыprusbokrok és egyéb fák közt magányosan állt. A szegényebb sorsúak ott ültek a templom körül, a gazdagok szolgálóikkal vitették oda magukat s letelepedvén, a rabszolganők egész kara foglalt helyet a hátuk mögött, legyezve úrnőjüket. És az idegenek jártak-keltek soraik között, (íme, a korzók és a strandok világa.) Ha azután az idegen férfi kiválasztott a maga részére egy asszonyt, az ölébe dobott egy bizonyos pénzdarabot, az asszony felkelt, a hajából a fonadékot a férfi kezébe adta. És így vezette ez maga után a kiválasztott Venus-áldozatot be a templom szentélyébe, a félhomályos oszlopcsarnokok gyékényvel borított fülkéibe, ahol az asszony, mielőtt helyet foglalt volna, a rítus szerint így szólt: „Venus, hívlak, jelenj meg.”

És törvény volt, hogy a Venus-áldozatra menő asszony nem mozdulhat el addig Venus berkeiből, illetve külső csarnokaiból, amíg egy férfi magának ki nem választotta. És úgy volt akkor is, hogy a szép külsejű nő alkonyat előtt már ismét otthon lehetett, de a csunyábnak sokszor évszázkokon át türelemmel kellett várakozniok. Ugy látszik, ezek a Venus-ünnepek a legobjektivebben rendezett szépségversenyek voltak.

Ugyanezeket talán még világosabban beszéli el *Baruch* próféta hátramaradt írásainak 19-ik fejezetében, a *Nabukodonozor* király által fogságba hurczolt zsidókról való megemlékezésnél. Az asszonyok, úgymond, ott ülnek a templomot körülvevő utak szélein és illatos gyantákat égetnek. Fejük és testük vékony fonadékkal van körülkötvé, symbolumaképen a szeméreméretnek, amely szintén ilyen módon tartja fogva a testet és amelyet a viharos szerelmi indulat, mint a kéz a köteléket, szét fogja tépni. Ha egy férfi az asszonyok valamelyikét a vele való elhálásra szólította fel, ez felemelkedett s rítus szerint társnőit ócsárolta, hogy: im, ők nem találtattak méltónak az áldozatra. Azután a testét körülövező szalag végét átnyújtotta a férfinak és ez elől, az asszony hátul, így haladtak végig a fák alatt, a csoportok közt a templomba.

Venus istennő pedig különös jó hajlandósággal fogadta, ha az áldozat a szalaggal symbolizált minden feszélyező akadályt — a szemérmet — minél határozottabban dobott el magától és minél nagyobb indulattal feküdt a férfi karjaiba.

A nemi indulattal való e vallásoskodás hosszú évszázadokon át uralkodott a babyloniaknál, úgy hogy Krisztus előtt a 440-ik esztendőben Herodot, midőn ott járt, maga is látta a Venus-tiszteletet, sőt — mint le is írja — maga is átnyújtotta hódolatát az alkalomszerző istennőnek: egy illatos gyantát égető szép babyloni asszonynak ő is dobott egy pénzdarabot az ölébe. És — a történetírók is olyan egyformák — ő is nagy megbotránkozással tárgyalta a babylonia-beliék e szégyenletes törvényét . . .

Háromszázötven évvel későbbi időről, tehát Krisztus születése előtt alig másfél évszázaddal később *Strabo*-nak, a nagy görög utazónak följegyzése maradt fenn, aki szintén azt írja, hogy a babyloni asszonyok egy jóslatnak engedve vendégláró férfiaknak engedik át testüket.

Nos és ez a vallásos prostitució, — nevezzük bár Venus-kultusznak — szétterjedt egész Ázsiában, Afrikában egészen Egyptom belsejéig. Afelé nemzeti szempontokról is gondoskodtak a lelki pásztorok. Armeniában *Anaitis*-nek nevezték a képzeletbeli Aufführ-istennőt, Phöniziában *Astarte*-nak, Cyprus szigetén *Venus-Urania*-nak. Hiszen a phönizabeliéknek nemzeti büszkeségüket sértette volna, ha asszonyaik a babyloni Melitta istennő kedvéért — adják oda magukat idegen férfinak. Jó hazafiak mindenkor vigyáznak, hogy nemzeti sujtás legyen a szégyenükön és mindig erénynek nevezik ki azokat.

Armeniában Anaitis-templomának egész külön területe volt az Anaitis-imádást űző lakosság számára s ide az idegenek mindkét nembelije járt a kéjes istentiszteletet gyakorolni s az ajándékok s az idegenek részéről való vendéglétés nagyobb volt, mint másutt. A legelőkelőbb családok leányai jöttek a testükkel űzött lelki-gyakorlatokra s mindazt, amit az idegenektől kerestek, távozásukkor a templomban kellett hagyniok.

Syriában Venus-tisztelet volt s Venusban a női szervezet, a női egyéniséget s a női természetet, az asszonyiasságot személyesítették imádva. És csak természetes, hogy ugyanez alapon kifejlődött a másik nemi szervezet, a férfiaság, a férfi-erő imádása: az *Adonis-tisztelet*.

A *phöniziaiaknál* a női- és férfi-nem imádását egyesítették *Astarte* személyében. Szobrai is e szerint faragvák, egyik részében női, másik részében férfi testet mutatva. Az

egyesítést még jobban mutatja Astarte-ünnepélyük ama szabályai, hogy a nők férfi öltözetet s a férfiak női ruhát voltak kötelesek viselni. A kicsapongások legraffináltabb formáit űzték ez öltözködési cserével s már ők a legpompázóbb falidiszitések mellett a zene hatását is igénybe veszik a vallásos orgiák növelésére. Harsonák és kereplők rithmikus zaja mellett maga a főpap vezeti az ünnepélyeket és a nemi örjögésig hevített tömegben a leány, aki — éppen ilyen ünnepélynek köszönve letét — soha nem ismerte az apját, itt találkozott vele újra, mint ahogy anyák ráismertek fiaikra.

Nem volt phöniziai város, ahol Astarte-templom ne lett volna, de leghíresebbek s legnagyobbak voltak Syriában a *heliopolosi* és Libanon-bán az *aphakai* Astarte-templom. Fenn maradtak egész Nagy Konstantin császár uralkodásáig, aki azután leromboltatta a kéjteljes e szentélyeit s helyükön keresztény templomokat építtetett.

A phöniziaiak kereskedő-nép voltak, hajóik messze jártak, ők hurczolták be a vallásos prostitúció erkölcsét *Cyprus szigetére* s innen terjedt szét a többi középtengeri szigettartományokra egész Görögorszáig és Itáliáig. Ahol a szorgalmatoskodó munkásnép kirakta az áruit, becsempészte isteneit is. És mindenütt kedves isteneknek találtattak.

Karthágóban s tartományaiban is csak formális változást szenvedett a vallásos prostitúció. „Succoth Benoth”-nak vagy: „Leányok menedékéinek” nevezték el a Venus tiszteletére emelt templomot s tényleg ezeken a menedékeken gyűjtötték össze a leányok hozományait a házas életre. A menedéken való tartózkodás, a vallásos imádattal zsinórozott eme legtisztább prostitúció nemcsak nem ártott a tisztességüknek, hanem ellenkezőleg, miután a hozomány divatja akkor más formában nem volt ismeretes, az ilyen hozományt szerzett leányok mindig előkelőbben mentek férjhez. A karthagoi Venus-templomok, a Succoth-Benoth-ok mindenütt a tenger partján, magas sziklákon épültek, hogy a vizeken járó hajósok messziről fölismerjék és láttukra megszállja őket — a vallásos áhítat. És a papok a jövevény hajósok által a leányoknak juttatott pénzből — és a leányok „vallási gyakorlatából” is — bizonyos hányadot maguknak követeltek.

Igy volt egész *Kis-Ázsiában* az érzék ség és a testi gyönyörök kultusza elterjedve s istentiszteletté emelve. A kultuszt Venus és Adoms, külön-külön, vagy együtt személyesítették. Rendkívül érdekesek az Adonis-ünnepek, amelyeket a syriai *Byblos-ban* tartottak s ahova Kis-Ázsiának minden tartományából seregestül gyűltek az ünnepekre. Láttuk már, hogy *Adonis* — akít a zsidók a „*Világteremtő*”, „*Adonáj*”

névvel ruháztak fel — a teremtő erőt, a férfiaságot jelentette, amely nélkül a női nem gyümölcstelen és értéktelen marad. Jellemző már most a korra, annak egész felfogására, hogy mely két részre osztották az Adonis-tisztelet szertartását.

Az első volt az Adonis-gyászünnepély. Adonist megöli a vadkan és isteni kedvese: Venus keservesen siratja. Ez volt symbolikus témája a íjvászünnepélynek, ami igen elmésen azt jelentette, hogy a férfiaság istenének teremtő ereje kimerült az érzékiségekkel (a vadkannal) eltöltött idők alatt s nem keltheti más új életre, mint a teljes nyugalom bizonyos ideje. Az ünnepre egész Syriából és a szomszédos országokból a férfiak és asszonyok tízezrei gyűltek össze és — elég udvariasan és elég ravaszul kieszelve — megint csak az asszonyi-nem tudta és annak kellett megváltani a másikat. Miután kezeikkel és rudakkal Adonis szobrát zokogva verdestek, véget ért a gyászünnep s következett a feltámadás ünnepe. Adonis szobrát kivitték a templom elé s a nők választhattak, hogy engesztelésül a hajukat, vagy érintetlenségüket áldozzák-e fel. A levágott haját egyszerűen értékesítették, egész haj-auktiók voltak e célra. Akinek pedig kedvesebbek voltak hajfürtei, mint az idegentől való szüzesség, azt a szüzesség vásárára vitték és egy napon át annyiszor kellett átengedniök magukat a férfiaknak, a hányszor ez megkívántatott. Természetes, hogy ennek is ára volt és minden így begyűlt pénz Venus tiszteletére adatott. Hogy a Venus-szobor mennyit fogyasztott el az így begyűlt drachmákból s mennyit a papok serege és a kincstár, arról nincsen számadás.

Mind eme borzalmas prostitúció tényeinél önkéntelen is eszünkbe ötlük, hogy miképen túrték ezt a férfiak, akiknek az asszonyai és leányai családi életet éltek s akiknél a házasságtörés voltaképen súlyos ítélet alá esik. Kettős a felelet reá. Az egyik az, hogy mind e gyalázatosságok vallásosságnak, vallásos áldozatnak voltak feltüntetve, apáról fiúra és anyáról leányra, így szálltak azok, így vezették be a köztudatba a szertartások formái és a papok beszédei. A másik felelet pedig, hogy minden családos férfi — idegen volt egy más városban. Inkább az ejthetne tehát gondolkodóba, hogy miért nem prostituáltak egymást az egy város lakói? A vezetők és a papok érdekei itt a magyarázat. Ha egymás közt üzik a prostitúciót, akkor nincs szükség közvetítésre s nincsen alkalom megadóztatni a mindkét nembeli prostitúciót.

Külön kell még szólni *Lydiaról*, mint amelynek népétől minden szerencsejáték üzése is ered s ahol az érzékiség és

a fajtalanság is olyan mértékben terjedt el, hogy már a vallásosság köpenyegét is eldobták, mert mindenhol és minden időben sűrűn forgatták a gyönyörök kelyhét. Náluk minden leányzó saját keresetének hozományát vitte a házhoz s a hozományt még asszony korában is állandóan szaporította ... Igaz, hogy viszont férfiaknak sok pénzre volt szükségük, hogy kedvükre űzhessék a kéjelgést s így voltaképen a prostituczió nem jelentett náluk vagyonosodást, hanem csak vándor-forgalmat.

Két kedves dolgot kell följegyezni hagyományaikból. Az egyik, hogy amikor *Alyattes* király — *Krózus* atyja — meghalt, az országos gyász emlékéül óriási síremléket építtetett neki a népesség három csoportja: a kereskedők, a művészek és a tudósok osztálya és végül a — leányok. És a síremlékben elhelyezett följegyzések mutatják, hogy a leányok által építtetett rész kétszer akkora volt, mint a kereskedőké és a művészeké együttvéve. Ők teheték legjobban.

A másik adat már drámai mélységű. A puha, az élvezetekben kimerült Lydián rajta ütöttek a perzsák, utolsó királyukat meg is gyilkolták. Mikor ez sebeivel halálos ágyán feküdt, maga köré gyűjtötte az előkelő asszonyokat és leányokat, fölemelkedett fekhelyén s a győzedelmesen közeledő perzsa táborra mutatva, elhaló hangon, de gyűlölettel szikrázó szemekkel szólt:

— Tanítsátok meg őket szeretni. . . .

Ez volt a legfilozófikusabb átok e világon. Az eddigi szigorú életű perzsák átvették a leigázott néptől, ennek minden bűnét és betegségét s nemsokára két történetírójuk: *Macrobios* és *Athenaeus* az őrjöngésig fokozott orgiákról ad számot. A hány zenésznőt és tánczosnőt a lydiaiaknál találtak, — mert a zenét akkor csak a nők kultiválták — azokat mind kizárólag orgiáik raffináltabbá tételére tartották meg. A lydiabeliek a zenét bizonyos mértékig még önállóan is művelték, a perzsáknál a flótának csak idegingerlő, a kürtöknek csak a bódítást fokozó hivatásuk volt a testek öllelkezése és a bor mámore között s a hárfát mindig a csókok idézte sóhajok viszhangjának tartották. Énekesnők is voltak, akik a legtrágárabb dalokat, a perverzítások himnuszát hirdették. És a perzsák már feleségeik és leányaik kíséretében vettek részt a Venust jelentő *Metra* ünnepélyein, ezek már családi orgiák voltak, elannyira, hogy odahaza is megtartották azokat. Virággal övezték a falakat s ruhát is csak virágból fontak maguknak ez alkalmakra. A vendégek és a család tagjai: apa, fiú, anya, leány, testvér, bortól részegen, zenétől mámorosán, táncztól ingerelve feküdtek össze-vissza a puha szőnyegeken egymás

karjaiban s a fáklyák üszkös világossága mellett így találta őket a hajnal első sugara, amikor rendszerint orgiáiknak vége szokott lenni.

Egyiptom.

Egyiptomnak is megvolt a maga erős prostitucionális élete, de ennek voltaképeni alapja, a kezdete nem vendégszeretet s nem vallás volt, ha mindjárt a papok vezették is. Az övék a legális, a törvényes prostitúció volt. Iparciziknek tekintették a nő testét, amit eladni és venni természetes rendje a dolgoknak s miután rendkívül kapzsi, pénzvágó nép voltak és — a klimatikus viszonyok folytán is — rendkívül érzékiek, a kettő együtt úgyszólván szabadon terjesztette náluk a prostitúciót, melyet a törvények védtek és kimondottan eltűrték.

Isteneik *Isis* és *Osiris* voltak, ez utóbbi a napisten, a férfi-nemet, Isis pedig a föld istene, a női-nemet személyesítette. *Apulejus*, az istenek legfőbb papja, aki helyettük szólt a néphez, így definiálta Isis fogalmát: „Én vagyok a Természet, anyja a mindenségnek, úrnője az elemeknek, minden isteneknek fejedelemnője, királynője a holtaknak, legelső lakója az égnek, azonos képe minden isteneknek és istennőknek, az egyetlen istennő, akit az egész világon tisztelnek, a legkülömbözőbb formák és szokások közt és nevek alatt. A phöniziaiak az istenek anyjának neveznek engem, paphosi Venusnak a cyprusiak...” Látni való tehát, hogy Isis nem volt más, mint a Venus-fogalom, a női termő-természet. Természetes, hogy Osiris pedig a férfi-, a teremtő-természet, az erő személyesített fogalma volt.

A papság által vezetett, a nép pénzvágjától és érzékiségétől űzött prostitúció azután az elfajulások olyan mértékét idézte elő, hogy — csak egyet említsünk a sok közül — külön törvényt kellett hozni, amely megtiltotta, hogy fiatal nők holttestét a haláluk után való harmadik nap előtt bebalzsamozzák, mert gyakori eset volt, hogy a bebalzsamozókat állati vágyuk kielégítésén kapták rajta. Azután csak akkor jutott kezük közé a holttest, mikor az már oszladozni kezdett... Az öregeket már az első nap bebalzsamozták.

Az iskolakönyvekből is ismeretes Herodotus elbeszélése *Rhamses* királynak esetéről a tolvajjal s nem hiába tanítják: az egész kort s annak felfogását jól tükrözi vissza. Rhamses, vagy Rhampsmitos Krisztus előtt 2240-ben uralkodott s egy ízben kincstárát egyes tolvajok teljesen kifosztották. Kémei nem tudták a tolvajokat előkeríteni, ő tehát leányára, az ő

forró karjaira bízta a vallatást. Városának mindéin férfiak szabadon látogathatta meg őt egy bordélyházban, aki forró ölelések közepette kérdezte meg vendégétől: mely legnagyobb bűnt követett el életében? És egy nap a sok között a tolvaj is sorra került... Ilyen volt Rhamses nézete a — logika örök törvényéről.

Még jellemzőbb azonban *Cheops* király síremlékének története, a Kr. e. XII-ik századból, amelyet szintén Herodotus hagyott hátra. *Cheops* építtette tudvalevőleg a nagy piramist, amely húsz esztendőn át egész kincstárát s népének minden adófizető képességét kimerítette. Ujabb pénzre volt szükség. Egy nyilvános házat építtetett tehát leányának, aki, mint mondták, híres szépség volt. A királykisasszony egész nap és egész éven át fogadta a helyből és messziről érkező gazdag férfiakat, akik a királyleány kegyéért pénzzel áldoztak. Az üzlet pompásan ment, a messziről hozatott szobrászok részére megint volt pénz s a király kisasszony megnyugodhatott, hogy apjának hozzáméltó síremléke lészen. De egy magányos pillanatában az a gondolat kelt fel benne: miért csak az apjának? És ekkortól fogva rabszolgáinak meghagyta, hogy minden férfi, aki hozzákivánczol, az ajándék mellett egy akkora követ hozzon magával, amelyet elbír. Nos, ezekből a követből épült föl — a második piramis. Ha csak a szóhagyomány fantáziája is az, amelyről Herodot megemlékezik: hogy ilyen hagyományok maradhattak fenn, az elég adatot nyújt a prostitúció ókori megítéléséhez. De alig is lesz pusztán fantázia a prostitúcióval megkeresett síremlékek mondája, mert kétségtelenül megállapított tény, hogy számos, az akkori idők híres — mondjuk — kokottja építtetett magának síremléket. Az ókori építészet történetéből tudjuk, hogy mit neveztek akkor síremléknek.

Híres leányaik számának se szeri, se száma; mégis talán leghíresebb *Rhodopis* (Kr. e. 600.), akit görög tisztelői *Doricanak* neveztek s aki Trákiából mint rabszolganő került Egyiptomba. Kedvesei közé számíthatta *Aesopust* — egykori rabszolgatársát —, *Saphot*, ennek testvérét is, *Charaxust*, aki a rabszolgaságból ki is váltotta. *Naukratis* városában telepedtek meg s az ő révén ez a helység lett a híres leányok tartózkodási helye, akik minden csáb- és ügyeskedési művészetüket tőle tanulták. Amint a költőknek és művészeknek s azután később a prófétáknak tanítványaik voltak, aképen voltak meg *Rhodopisnak* is, még évszázadok múltán is, követői a szerelem művészetében. Mindegy, hogy miben: kiváló volt s nyomot hagyott a maga idejének történetében. Neki volt a kitalálása, ő öntötte először formába a tételt, hogy annál elő-

kelőbb a szerelem leánya, minél több gazdag ifjú teszi tönkre magát érte. Egyik tanítványáról, *Archidice*-ről jegyezte fel Herodot a következő kis történetet, mint mondja: hiteles okmányok alapján. Egy ifjú egyiptomi ajánlotta fel szívét és egész vagyonát a szép Archidicenek, de az ifjú vagyona kisebb volt, mint a vágyakozása s Archidice visszautasította. Az ifjú Isist hívta segítségül, akinek azután az istennő álmában odaadta Archidicet. Az ifjú minden vágya kielégítést nyert álmában, amit a valóságban minden vagyonával megfizetett volna. Barátai előtt el is mondta az álom részleteit s a barátok visszamondták ezt Archidicenek. A szép trakiai nő erre perbe idézte az ifjút az álom által szerzett örömök megfizetéséért. A bíró, Isis egyik papja, nagy bölcsességgel oldotta meg a kényes jogi kérdést: fölhatalmazta a felperest, a szép Archidicet azt álmodni, hogy — az ifjú megfizetett s így nem adósa többé.

Amint láthatjuk: a nő, bármi születésű is volt, rabszolgája volt annak az értéknek, ami benne — az emberben — neme révén megvolt.

A régi zsidók.

Izrael népe, amely Chaldeából származott, magával vitte és fejlesztette a prostitúciót s Mózes minden ereje és törvénye és véres szigora nem volt elég hozzá, hogy megtisztítsa népét annak rettenetes következményeitől.

Ne menjünk itt bele a Genesis könyvének az emberi nemnek angyaloktól való származási magyarázatába, hanem nézzük az első pozitív adatot, amelylyel Mózes Első könyvének 38-rk fejezetében a prostitúcióról számot ad. így írja le. Jákob negyedik fia: Juda — az erényes Józsefnek testvére — egymásután három fiát házasította össze a kánaánbeli *Thamar*-ral. A két első fiú: *Her* és *Onan* magtalanul haltak el s Thamar nem nagy hajlandóságot mutatott, hogy a harmadik fiúnak Selanak, legyen a felesége. Mikor Juda egy ízben Pimnoth hegyére ment, hogy ott nyáját megnyirja, Thamar letette özvegyi ruháját, fátyollal kendőzte el arcát s kisietett a kereszt-utra „megkísérlem, hogy anya legyen”. Mikor Juda arra menve — így beszéli el a Genesis könyvének idevonatkozó lapja — megpillantotta Thamar alakját, nem gondolta, hogy a menyé, hanem hogy egy örömlány ül előtte. Hozzáment s megkérdezte:

— Megengeded-e, hogy együtt menjünk valami rejtekhelyre?

Thamar igen egyszerűen kérdezte meg:

— Mit adsz, ha veled megyek, hogy átöleljelek?

— A nyájamból egy gödolyét fogok küldeni neked.

— Teljesítem a kívánságodat, — folytatta az alkut

Thamar — ha valami zálogot hagysz nekem, hogy csakugyan elküldöd a gödolyét.

— Hát mit hagyjak zálogul?

— Add át addig — szólt Thamar — a gyűrűdet, bogláródat és a botodat.

Juda átadta a zálogot és Thamar mellé ült, s ez pedig átadta magát neki. Azután, hogy Juda elment, Thamar sem maradt a helyén, hanem levette fátyolát, ismét özvegyi ruháját vette fel s hazament. Mikor Juda egy bojtárjával elküldte a gödolyét, hogy az a zálogokat visszavinné neki, sehol nem találta az örömök leányát. A pásztor minden arramenőt megszólított: nem láttatok-e erre egy magas, fátyollal fedett szajhát? Mind azt válaszolták neki: ez ut mentén nem is szoktak ülni. Soha erre szajha nem jár. A pásztor visszament gazdájához, elmondta, hogy hiába kereste a leányt mindenfelé s hogy mit mondtak az emberek. Egy idő múlva aztán hírül vitték Judának, hogy bent a városban özvegy menyé, aki ismét fiának menyasszonya lenne: teherbe esett. Juda pörbe vonta menyét s meg akarta égettetni, ámde a tömeg előtt Thamar Judára mutatott, mondván:

— Ez az ember magzatomnak apja.

És a nála maradt zálogokat, a gyűrűt, a boglárt és a botot szavainak bizonyosságául előadta, így menekedett meg.

Ami bennünket a Genesis könyve 38-ik fejezetének e naivan előadott történetéből érdekel — legyen maga a tény igaz, avagy költött mese — az: a prostitucionális kép. Juda és Thamar életének ideje a Krisztus előtti huszonnegyedik századra esik s íme a túrt vagy törvényes — a legális — prostituczió ugyanama képe tárul elénk, ami a Krisztus születése után való huszadik század mindennapi életében. Látjuk, hogy keresetszerű kéjtelgés üzésére megkülönböztetett nők vannak, ezek félreeső utak keresztezésénél foglalnak helyet s várják a férfiakat. A férfiak pedig, ha más szándékkal is mentek az utón: az alkalmat használják s anyagi értékeket adnak a nő nemi értékéért. És látjuk, hogy az értékeknek a mai napon is fennálló csere-beréjéért sohasem a vevőt, hanem mindig az eladót bünteti a társadalom.

A zsidók régi könyveinek nem egy helyén akadunk a prostituczió leírására és sok helyütt említik, hogy Jeruzsálem külső utcái hemzsegnak az örömlányoktól. És Mózesnek, a világ legnagyobb államalkotójának előrelátását és célzatos

szervezőképességét misem bizonyítja jobban, mint az a véres szigorral gyakorolt küzdelem, amelyet a prostitúció s ennek további fattyuhajtásai ellen a család védelmében folytatott. Mikor népét az ígélet földjére vezette, Sión hegyéről dörgés és villámlás közt jelentette ki az Úr szava: „Ne kéjelegj és ne kívánd embertársad feleségét”. De egyúttal gondoskodott is a prostitúcióról s a rabszolganőknek eladott leányok és az idegen nemzetség és törzsbeliek asszonyai részére lehetővé tette a prostitúció üzését.

Mózes igyekezete a már családalapításhoz jutott asszonyok tisztaságának őrzésére és a rettenetes mértékben elterjedt fajtalanságok letörésére terjedt. Hogy mik voltak ezek a fajtalanságok, azt legjobban megtudjuk azokból a büntető törvényeiből, amelyek megégettetést és megkövezést vontak maguk után. Ime:

„Az, aki egy állattal bármiféle testi érintkezést tart fenn, halállal lakoljon.” (Exodus, 22-ik fejezet.)

„Sohase fekédj úgy egy fiú mellett, mint az asszony mellett, sem állat mellé ne fekédj, annál kevésbbé piszkold be azzal testedet és lelkedet. Az asszony soha ne adja át magát egy állatnak és ne izgattassa magát azzal közösülésre, mert rettenetes átok fakad a nyomában.” (Levitikus, 18-ik fej.)

„A nép, amelyet innen előletek elűzni igyekszem, telítve van mind e gyalázatosságokkal; a föld, amit laktak, bemocskitva s én bűneik miatt megbüntettem őket s maga a föld önti ki gyomrából őket.”

„És akít ez átkos iszonyatosságoknak csak egyike is érintett, az örökre számúzve legyen népemből.”

És ez még sem volt elég, újabb szigorú törvényt ad ki Mózes:

„És mindkét szerzője ez átkos szennyességnek, egyik úgy, mint a másik, halállal lakoljon; megköveztessék vagy elégettessék: a férfi és az állat, az állat és az asszony, a fiú és a férfi, aki elhált vele.” (Levitikus, 20-ik fej.)

Ugy látszik, hogy mindé borzalmas fajtalanságok között — amelyeknek egy része a mai pásztorok között még most is gyakori eset — az asszonyoknak egymással való fajtalankodását akkor még nem ismerték. Vagy talán csak Mózes nem tudott róla. A vérfertőzés, amely olyan rendkívüli módon elterjedt volt ez időben minden népnél, készítette reá, hogy külön törvényt hozzon: senki az anyjával ne háljon, mostohájával sem, sem testvéreivel, leányával, unokájával, testvéreinek gyermekeivel. És külön törvény volt, hogy a nő havi-bájának tartama alatt férfi ne érintkezessen vele. Kétségtelen,

hogy a zsidók között, holott a leányainak korai fejlettsége s szépségüknek hire általánosan elismert volt, nagyobbreszt egy rettenetes betegség dúlt, amely bizonyos idő multán ütött ki testükön. Sebek fakadtak föl s gennyes váladék tette tönkre formáikat. Orvosi kutatások alapján sokan azt is állítják, hogy a venerikus betegségek nem Amerikából és nem Nápolyból, hanem tőlük erednek. Annyira elterjedtek a testi vér- és gennyömlések a nép között, hogy Mózes volt az első, aki a ragályosságukat felismervén, mind elúzta s külön csapatokba telepitette őket, ahol nagyobbreszt el is pusztultak.

Ismeretes, hogy Mózes az egészségügyi törvényeket mennyire szigorúan vette s ezeket is, mint minden törvényt: vallási mezbe öltöztette. Épen a nemi élet terén uralkodó betegségek elfojtására alapította a házastársak hűtlenségéről való törvényt is. Hosszas czeremóniák között álltak papjuk előtt a házastársak s a pap feltételes átka közt itták meg a keserű folyadékot, amely a házasságtörőn a fekélyeket, amelyeket erkölcstelenségével szereznie kellett, kiüttette . . .

Mózesnek államszervező képessége épen abból állott, hogy meglátta az erkölcsi és anyagi szempontok azonosságát a vallási törvényeit mind biologikus és fiziológikus alapra fektette. Kétségbeesett erővel és vasszigorúság segítségével küzdött a bálványistenek imádása ellen, nemcsak politikai és vallási okokból, hanem azért is, mert *Moloch* és *Bal-Phegor* a pogány bálványok — amelyeket Izrael népe azoktól az idegen nemzetségbeliektől vett át, akiktől országukat elhódították — az érzékiség, a faj és egyéniség pusztító kéjelgésbe vitték bele híveiket.

Moloch nem volt más, mint a babyloni Melitha vagy a görög Vénus: az istenített nőiesség. Bal-Phegor pedig nem más, mhít Adonis vagy Priapus: az istenített férfiaság.

Moloch egy hétrekeszü, bikafejjel, de női formákkal és tulajdonságokkal ellátott óriási érczbálvány volt, amely tárt karokkal vár az áldozatára. A hét rekeszbe külön adták be az áldozatokat. *Gabonamagvakat*: az élet csiráját jelezni, *gerliczéket*: a szerelem odaadásáért, *bárányokat*: a termékenységért, *kosokat*: az érzéki kéjek miatt, *borjukat*: a természet tápereje kedviért, *bikákat*: a teremtő erő tiszteletére és végre *gyermekeket*: az istennő tiszteletének igazolására. Az áldozatok átadása után aláfütötték a bálványt, amelynek érczteste lassankint izzó lett s a gyötrelmes ordításokat tulharsogta a Molochot szolgáló papoknak dobbal és kezdetleges hangszereikkel való rihtmikus lármája. Egyidejűleg körülánczolták a bálványt, amelynek képe így világított be rémesen az éjszakába.

Bal-Phegor ábrázolásáról semmi hiteles hagyomány nem maradt reánk, hacsak nem *Selden*-é, aki Szent-Hieronimus leírására hivatkozik. Szerinte a férfi istenség személyesítője feltárt ruhákkal, kezében szeméremtestét mutogatva ábrázoltatott. Tény csak az, hogy papjai szép testű, szakáltalan fiatal emberek voltak, testük illatos olajokkal megkenve, akik pénzért, értékekért csak úgy árulták bájaikat, mint másutt az asszonyok. Kétségtelen, hogy a pederastia ez időben hihetetlen mértékben volt elterjedve. A Vulgata — a bibliának egyedüli hiteles latin szövegű fordítása — *effoemináták-nak*, a héber szöveg *Kedeschim-nek* nevezi ez ifjú papokat, akik az istenük tisztelőinek adták át magukat s annak díját ugyancsak a Bal-Phegor oltárára tették le. Hogy azután innen hova került a pénz, arról a történelem nem szól, a főpapok és bölcsek nem hagytak róla semmi adatot. A nemi perverzitás az örület olyan fokára emelkedett azután, hogy az effoemináták kutyákat is idomítottak e célra s ezek is el- vagy kölcsön adtak. Éjjelenként tartották bálványünnepélyeiket a templomokban s az azok körül ültetett szent berkekben, zene és bor segítségével fokozták mámorukat s mikor már idegeik elernyedtek, az ifjú papok hegyes törökkel rohantak egymásra s meztelen testüket összevagdosva: a vér melegével izgatták fel a bálványnak áldozó híveket.

Mózes hiába szóratta szét templomaikat és berkeiket, kivonultak az erdők sűrűjébe s csak hosszas és kegyetlen szigor tudta lassankint Izrael népét a fenyegető végmegsemmisüléstől megóvni. Csak úgy lehetett a fajt tönkretevő perverzitásoktól s azok további elterjedésétől megóvni a hithű törzseket, hogy a városok széleire külön kéjnév-telepeket engedélyeztek, amelyen nagyobbára idegen nők üzték iparukat, még pedig ők már a saját számlájukra, nemcsak testüket bocsátván áruba, hanem a zenét kultiválták és báj-italokat is árultak.

Igy jutottak el a legális prostitúcióhoz s így mentette meg az emberiség ez értékes részét a végpusztulástól ez a legális prostitúció. Mert föl van például jegyezve, hogy mikor a zsidók közvetlen az ígélet földjére való bejutás előtt, a moabiták országában táboroztak: 24,000 fia Izraelnek pusztult el a fajtalankodás betegségében s ekkor volt az, hogy „az Úr megparancsolta Mózesnek, hogy mindazokat, akik Bal-Phegornak áldoztak: irtassa ki”.

Időnkint azonban minduntalan fél-felujult Moloch és Bal-Phegor imádása Izrael népénél, így pl. *Rehabeam* király alatt, aki saját édes anyját is kénytelen volt elűzni országából, mert kiderült róla, hogy a bálványok misztériumaiban vezeté szerepet játszott.

Mózes kiterjesztette figyelmét a leányok szüzességének kérdésére, mint amely alapját képezte a családi élet kötelékében való megmaradásnak. A menyasszony legfőbb hozományának deklarálta a szüzességet, olyannyira, hogyha egy férfi azzal vádolta meg nejét a vének előtt, hogy ez nászéjszakáján már nem volt érintetlen, a vének előhívták a leány szüleit s ezekkel a város kapujánál előszólították a férjet, hogy adja elő a panaszát s az asszonyt, hogy hallgassa azt meg. A vádra a szülőknek elő kellett mutatni leányuk nászingét s ha az nem volt véres, a fiatal asszony meggyaláozottanak nyilvánított s hazavezették szülei házához s ott az egybegyült, szenzációt éhező tömeg követte meg. Nem volt tehát csak képletes mondása az Jézusnak, amikor a házasságtörő asszony védelmében odafordult a tömeghez s azt mondta: *az vesse reá az első követ, aki magát büntelennek érzi . . .*

Ha jegyben járó leányról derült ki, hogy magát másnak adta oda, akkor az illető férfival együtt kövezték meg, kivéve ha betudta bizonyítani, hogy a szabad mezőn esett meg egy férfinak, „mert ekkor föl lehetett tenni, hogy segélykiáltásait senki nem hallhatta ...” (Deuteronomium, 28-ik fejelet.) Ha a leány még nem volt eljegyezve, a férfinak el kellett vennie a leányt és ötven ezüst pénz fizetésére volt kötelezve a szülők részére.

Érdekes különben s ugy a zsidók jellemére, mint Mózesnek a nők iránt való felfogására rendkívül jellemző az a törvény, amely a nők kezének levágásáról beszél. Izrael népe heves vérü volt s a verekedés gyakori eset volt közöttük, még pedig a küzdelem oda irányult, hogy az egyik a másiknak heregolyóit foghassa meg s azokat egy — a keleten később is divatban maradt — szorítással megférfiatlanítsa. Ezzel a fogással nemcsak azt érte el az ügyesebb, hogy ellenfelét megbénította, hanem azt is, hogy az ilyen férfiaságát veszített ember megbecstelenítettnek tekintett s az Úr templomába többé be nem léphetett. Ha férfi követte el a megbecstelenítést, ugy ennek semmi vagy csak abban az esetben volt normális büntetése, ha a veszekedés indító okai-ban a győztes volt a hibás. De ha egy asszony segítségére sietett birkózó férjének s ő használta ezt a zsidó „dzsiudzsiczu” fogást, ugy a nő tekintet nélkül arra, hogy férjét védelmezte és hogy ki volt hibás a veszekedésben: fél karjának levágására ítéltetett. (Deuteronomium, 23-ik fejelet.)

Írásunk elején szoltunk arról a nagy disharmoniáról, amely az emberiség vezetőinek elmélete és az élet gyakorlata közt fönforog, azért nem lesz érdektelen itt reámutatni arra a való tényre, hogy Mózes, aki a családi szentély védelmében olyan nagy szigorúsággal járt el és Izrael népe női-

nek nemi életét Prokrustes ágyába szorította, ő maga még öreg korában is — Sára asszony minden ismeretes női termékenységre való hajlandósága mellett is — egy fekete aethiop nővel tartott fenn viszonyt. Talán ez is volt az egyik ok, hogy annyival elnézőbb volt a férfiak iránt és hogy a nőkre vonatkozó törvényeit csak Izrael leányaira adta ki, míg az idegen nemzetségbeli nőknek lényegesen több önrendelkezési jogot engedett.

Igy történt, hogy a prostituczió a háziélet „tisztaságának” megőrzése céljából már a zsidóknál nemcsak szokás szerint, de törvényileg is védett és egyben ellenőrzött volt és épen a zsidó nők iránt való nagy szigorúság miatt a prostitucziót az idegen nők szolgálták, akik a férfiak bujálkodási hajlama mellett állandó melegágyai voltak a rettenetes vérbetegségeknek. Bölcs *Salamon*-nak hátramaradt aranymondásai közül jegyezzük ide az ötödiket, amely az ő idejebeli prostituczióra vonatkozik:

„Méz csöpög a kéjnő ajkáról és szája csuszósabb az olajnál, de keserűbb sebeket üt az örömnél és élesebbeket a kétélű kardnál.”

Bölcs *Salamon* jól tudta mindezeket, mert Moloch és Bal-Phegor fölelevenített ünnepeiben ő is részt vett olykor, mint mondták: olyankor, mikor memóriája cserben hagyta s elfelejtette — a saját aranymondását. A zsidók mindenkori prófétái kemény harcot vívtak a prostituczió elfajulása ellen, közben maguk sem állván annak ellent s ezért volt, hogy nemcsak az utcák keresztezésénél álltak a kék-sátrak, hanem az Úr templomainak közelében is felállították, mert a forgalom ott élénk volt s az üzleti szellem már akkor is modern. Jeremiás próféta így aposztrofálja Jeruzsálem városát, amely minden kövében a buja szerelem színét sugározza: „Örömök leányai, akik itt helyet foglaltok és akik minden kövön és minden fá árnyékában kéjelegtetek, nálatok utálatosabbak akik kereskedést üznek veletek ...”

Ez a kereskedelmi élelmesség, a vezető vének hideg hipokritasága magyarázza meg, hogy a későbbi korban már a zsidó nép vezető szerepet játszik a prostituczió terén s maga Ezekiel próféta borzadozva írja le a csipkében és selyemben, ékkövektől ragyogó, illatszerektől bódító kéjnőket, akik az Úr oltáránál is alkudoztak testük ára fölött. A biblia így adja az Úr szájába a szavakat Jeruzsálemről: „És én azok (t. i. az egyiptomiak) kezébe adlak, akikhez leadad magadat, pusztítsák el bordélyaidat, rombolják le menedékhelyeidet, fossalak ki ruháidból, vegyék el arany- és ezüstneműidet és meztelenül, gyalázattal borítva hagyjanak el ...”

Mózes és Jézus.

Jeruzsálemben, is Salamon-temploma volt a legundokabb piacza a prostituczió üzérkedésének s a Makkabeusoknak Krisztus előtt száz évvel erről írott könyveik világossá teszik, hogy miért volt szükség Jézus korbácsára, amidőn a kufároktól megtisztította a templomot. Bizonyos, hogy azok a galambok, amelyekről Mark evangélista a könyvében megemlékezik, arra valók voltak, hogy Vénus és Moloch híveinek áldozati ajándéku szolgáljanak.

Mindannyian jól ismerjük a templomból való kikorbácsolás jelenetét a bibliából s itt csak arra kell figyelmünket irányítani, hogy Jézus nem is a testi félrefejlődésük révén lealacsonyított kéjnököt — akik pedig szintén ott ácsorogtak — hanem a véneket, a farizeusokat verte ki, ezek padjait és áruasztalait döntötte fel. Korbácsának csapása volt az első hang a világon, amely a hazugság és a hipokritaság ellen elhangzott. És ez a legnagyobb zseni, aki valaha a világon élt, aki a szeretet és a megértés igéjét adta az emberiségnek, a legelső individualista volt egyszermind, aki szembeszállt Mózes rideg — az akkori kultúra igényéhez alkalmazkodó — szellemi kollektivismusával.

És lehetetlen itt az emberiség legnagyobb vezetői közül Mózeset és Jézust, bár egész röviden, szembe nem állítani.

Konstatáljuk mindenekelőtt, hogy mind a kettőre szükség volt, hogy mind a kettőnek meg kellett születnie, mert náluk vagy hasonló géniek nélkül a természetes fejlődés szinte lehetetlen lett volna. Megszülettek tehát. Mózes a legnagyobb államférfija volt e világnak, a legnagyobb szervező-képesség, akit csak ismerünk. Felismerte — és e felismerését a világtörténet folyása igazolja — hogy népének élete olyan tévutakra, természetellenes életmódra csúszott, hogy ha ezt évszázadokon át folytatja: a megsemmisülésnek megy elé. Az egy istenség fogalmának szigorú közvetlenségével lassai kiragadta népét a bálványok örületeiből és új helyre telepítve őket, állati életmódjukat vasszigorral egy *emberi-normativum*-hoz vezette. És amennyire *az anyagiakban*: a tulajdon, *az én* elméletét kifejlesztette, tehát ezekben voltaképen individualista volt, *a szellemiekben*: az emberi lélek belső életében egy teljes nagy *közösséget* állapított meg. Előmenetelben, mindenféle anyagi javakban szabadságot biztosított népének, de az általa megállapított erkölcsök s életmódi felfogások és szokások, tehát az emberi belső egyéniség részére abszolút fegyelmet állapított meg és ez alól nem tűrt kivételt. Igaz, az akkori — röviden vázolva láttuk, hogy milyen — szoká-

sok és életmódok között erre óriási szükség is volt és hiszen azért is kellett jönni ez időben Mózesnek és jött Jézus későbbben.

Nem igaz az, hogy a család szentségét a keresztény vallás alapította meg. Nem. Mózes volt a családi erkölcsök, a családi szentély igazi megalapítója, sőt azt lehet mondani, hogy az emberiség ez intézménye ekkor élte legteljesebb fénykorát. Épen a család, a *családi kötelességek* voltak az a fegyver, amelylyel Mózes lekötötte népének egyedeit az általa megállapított polgári normatívumokhoz s nézzük meg még ma is a zsidó népet — azt, amelyikben a fajtabilitás és nem a kulturember az erősebb — szétszóratásuk annyi viharos száz és száz esztendeje után: ez a Mózes törvényei által agyukba beidegzett s családjukhoz való ragaszkodás, vagy helyesebben, a családi összetartozandóság iránt való kötelességek teljesítése legjobban náluk van kifejlődve. Igaz, hogy amennyire szerencsés volt e tulajdonságuk a megpróbáltatás és üldöztetés több mint évezredén át, természetesen, hogy viszont épen e tulajdonságukat ki is fejlesztette az üldöztetés. Nem lehet azt mondani, hogy a szeretet révén van meg jellemükben ez a vonás, hanem sokkal inkább öröklött erkölcsi érzetük: a kötelesség révén.

Nézzük utódjaikat.

Mint erősen érzéki faj egyedei, a zsidók férfiakban és asszonyaikban egyaránt sűrűn keresik az örömeiket családi életükön kívül, de akkor is, amikor a család asszonya nem okoz már több örömet a férfinak, avagy fordítva álljon ez eset: szét legkevésbé válnak és egyéb kötelezettségeiket híven teljesítik. Ezrével látjuk társadalmunkban, hogy szeretet nélkül házasodnak össze, sőt ez náluk a normális állapot és még a mai kultúra között sincs szükségük, hogy családban élven, közös vagy mondjuk így: harmonikus lelki életet éljenek — ennek a hiányát nem is érzik — hanem csak az a követelésük egymás iránt, hogy az anyagiakban és külső körülményekben tartsanak össze. Egy másik bizonyosságom pedig az a tény, hogy a zsidók családjaik távolabbi tagjait is, anélkül, hogy a legkisebb szeretet fűzné őket össze — sőt bizonyos tehernek tekintve ezeket — mégis segítik, gyámolítják őket és érdekükben a saját társadalmukból valót is elnyomni igyekeznek. Ezért mondtam, hogy Mózes — részben mint fajtájának kiválója, tehát tulajdonságainak komprimált egyede, részben pedig és épen ezért: fajtájának irányítója — az anyagi individualizmust és a szellemi kollektívizmust képviselte.

Az individualizmusnak, a belső én-nek fogalmát, azt gondolom, úgy definiálhatjuk leghelyesebben, hogy az nem

más, mint: a biológiai hajlandóság, függetlenül a külső körülményektől. Az emberi társadalomban az egyén élete nem is más, mint ennek a kettőnek: a biológiai hajlandóságnak az őt körülvevő körülményekkel — tehát az erdőbeli viharral vagy a napsugaras mezőn átvonuló felhőkkel, a vadállatokkal vagy a neveléssel, a többi kisebb vagy nagyobb egyéniségű emberek befolyásával, a megállapított erkölcsi szabványokkal, törvényekkel — való harcza.

A kollektívizmus fogalma alatt pedig — alkalmasabb szó híján használom — az összesítést, az egyenlősítést értem. Azt a nivellálást, amely nem egymással hozza viszonylatba az embereket, hanem egy elképzelt vagy megállapított mintával. Azt a nivellálást, mely az egyén erőit és értékeit a többiek szempontjából bírálja és állapítja meg. Jelentsük itt ki — a kollektívizmusnak mai, marxista értelmezése miatt — hogy a szocializmus egy olyan kollektívizmust jelent, amely az anyag: a tőke és a munkaerő értékének egymáshoz való viszonylatba hozását, azok erejének nivellálását jelenti, tehát épen ellentétes Mózes irányával, míg Jézus irányától nem is különbözik, csak annyiban tér el, hogy Jézus csak a szellemi individualizmus álláspontján áll, Marx hívei pedig csak az anyagi kollektívizmusén. Hogy ez a kettő mennyiben nem zárja ki vagy egészíti ki egymást, hogy milyen hatással vannak egymásra, azt majd később, ez írás végén fogjuk az olvasóval, ha odáig követni érdemesnek tart: megvizsgálni. Csupán azt kell itt megjegyezni, hogy természetesen soha sem arról a Jézusról beszélek, akinek pápák az utódjai és akit a katolikus anyaszentegyház a pápák elődjének, vagy ha tetszik: megbízójának tett meg, hanem arról az ember fiáról, aki 1906 esztendővel ezelőtt született és 1873 évvel ezelőtt keresztrefeszítették következtében beállott szívszélhűtésben halt meg.

Jézus. Az ő életének csak témánkra vonatkozó eseményeinél is, meleg szeretettel állok meg és eszembe ötlök, hogy micsoda hatalmas egyéniségnek kellett annak lennie, akinek gondolata, érzése s élete olyan harmonikus volt és olyan nagy, hogy mindazok daczára, amit majdnem két évezreden át és nap-nap után nevéhez hozzákapcsoltak: tisztán és világosan tud előttünk állani. És hogy a nap-nap után vele üzött politikára gondolok, ő rajta keresztül az emberiséget is milyen mélyen meg lehet látni, ha magunk elé idézzük, hogy azok, akik követőinek állítják magukat: gyűlölettel viseltetnek a zsidók iránt, mert megfeszítették őt, de ha már ezért gyűlölet kél bennük, ugyanakkor nem jut eszükbe szeretni érte a zsidó fajt, amiért adták nekünk.

Emlékezzünk vissza, hogy Jézus, aki a farizeusok, a hipo-

kritákkal szemben öklét és korbácsát használta: a nővel szemben mindig a teljes megértés és szeretet maradt. A szamaritánus nővel, mikor a kutnál találkozik vele, hosszasan és meleg szeretettel beszél, hiába ámulnak a farizeusok: „De Uram, e nőnek már öt férje volt s a hatodikkal vadházasságban él . . . Jézus pedig ivott a szamaritánus nő merítette vízből s olyasmit válaszolhatott nekik, mint az elé hozott házasságtörő asszony ügyében: „Aki közületek hiba nélkül való, az vesse reá az első követ.”

Ime Jézus individualizmusának teljes bizonyossága, mintha csak azt mondaná: az ő erkölcsö nem a ti erkölcsötök s tinétek is van olyan erkölcsötök, ami idegen tőte. Hagyjunk mindenkít olyanná lenni *a magával való* erkölcsi viszonyban, amilyenné lenni képes ... Azáltal, hogy Jézus mindannyiunkat „bűnökkel” teli valónak jelentett ki („Aki közületek bűn nélkül való”), vajjon nem a szabad akarat létezését tagadta e? Dokumentálta, hogy tulajdonságaink, amelyek bennünk erénynek avagy bűnnek vétetnek, nem az akaratunktól függenek, hanem belső hajlandóságunknak a külső körülményekkel való viszonylatából, ezért van az, hogy minden embernek van olyan tulajdonsága, amely bűnnek vétetik a többiek más hajlandósága és körülményei szerint.

Jézus volt az első, aki azt hirdette — épen a bukott nőekkel való példával bizonyítva — hogy mindenkít a maga levegőjében kell venni. És vajjon nem Jézus volt-e, aki mindig azt hirdette, hogy „csak az kövessen, aki szeret engem”. Ne kötelességből, ne törvények szerint, hanem belső hajlandóságból. Ő nem a szeretet vagy önfeláldozás kötelességét, hanem a szeretet vagy az önfeláldozás jóságát, a szépségét hirdette. Minden Jézus-magyarázaton túl *Wilde* Oszkár írja olyan szépen Jézusról szóló essay-ében: amikor Krisztus a gazdagoknak meghagyja, hogy vagyonukat adják oda a szegényeknek, akkor a nagy emberfiából ne csináljanak egyszerű filantrópot, aki tíz vagy húsz szegény embernek alamizsnát akar juttatni, mert Jézus e mondásánál nem a szegényekre gondolt, hanem a gazdagokra, azokra: akiket az élet külső körülményeinek rabságából meg akart szabadítani. Ugy gondolom: igaz. Az akkori időben — talán ma is — ugy volt, hogy a gazdag ember vagyonával s ennek révén fokozódé igényeivel az emberek külső életéhez és szokásaihoz van lekötvé: igazán szabad életet csak az élhet, akinek semmije, de külső igényei sincsenek. Nem azt mondta Jézus, hogy mindenki szegény legyen, nem akarta a világot egy kaptafára húzni, é csak azt mondta, hogy: „Aki engem követni akar (t. i. az ige terjesztésében) az hagyja el mindenét és jöjjön velem”.

Menjen velem: — vándorolni, hallgatni őt és beszélni az emberekhez, egy nagy belső világot élni. Nem volt-e hát Jézus az első és a legnagyobb individualista? Azért nem tudok egy csúnya mosolyt elnyomni magamban, amikor a proházák, tudatosan-e vagy csak megértetlenül, felállnak püspöki ornátusaikban s ők: Jézusnak nem tudom hányadik fizetési és rangosztályban levő pásztorai, büszkén harsogják keresztényszocialista összejövetelük alkalmával: elég legyen már ebből az individualizmusból, vége kell hogy már legyen ennek egyszer s helyét elfoglalja az összeségért való motívum! . . .

Ők mondják ezt, akik mindig csak a szájukkal cselekedtek s Jézus azt mondta, hogy mindenki magáért cselekedjék. Az a Jézus, aki önmagáért cselekedett mindig olyat, ami másnak, az egész emberiségnek a szeretet igéjével való megváltása volt. A proházák azért adnak a koldusnak, mert az kötelesség a társadalommal szemben; Jézus, ha ma élne, azért adna annak, mert az neki jól esik. Vajjon melyik a szebb, a természetesebb?

És a kapernaumi példa. Jézus a város egyik gazdag írástudó vénjének házához hivatalos ebédre. Amidőn asztalhoz ülnének, egy asszony jelentkezik Jézusnál, rossz hírű asszony, aki az erkölcsök ellen már sokszor vetkezett. Alabástrom vázát hozott magával, telve jóillatú olajjal, a testi örömök kányái használták ezt fizikumuk konzerválására. Jézus int, az asszony bejön, Jézus lábai elé borul, úgy amint ő jónak szokta meg: megkeni az ember fiának lábait és szétbontott hosszú hajával szárítja fel, miközben sűrűn patakanak könnyüi. Jézus hagyja, mosolyogva nézi az asszonyt, a farizeus pedig háznépének szól:

— Ha ez az ember csakugyan az Úr küldött fia lenne, bizonyára tudná, hogy ez egy érdemetlen, bujálkodó vétkes nő. . . .

Jézus pedig odafordult az asszonyhoz és szeretetének minden melegével szólt:

— Leányom, minden bűneid megbocsáttatnak az Úr által, mert nagyon tudsz szeretni.

Sokak szerint így mondta volna Jézus: mert nagyon, vagy: mert sokat tudtál szeretni. Ne vitatkozzunk mi a szavában, mindegy: hogyan mondta, a lényeg egy. A szeretetre való képességért, a szeretet után való vágyért, a szeretni tudás tehetségéért felejtette el Jézus neki *életének minden külső körülményét*.

Az asszony: *Mária Magdolna* volt. A megtérés után való öntudatlan vágyódás vitte Jézushoz, a maga módja szerint fejezte ki szeretetét és bizalmát s hogy megértésre talált: a gyöngé, törekeny akaratu nőből Jézus legerősebb tanítványa

lett, a hűtlenség e hivatásos papnőjéből a hűség szimbóluma. Követte, nem kötelességérzésből, hanem saját szíve szerint való vágyából Jézust, fel egész a Golgothára és sírjának kövén is ott ült, remélt és bízott Jézusban.

Ennek a megértett asszonynak bizodalomból kelt életre a feltámadás szimbóluma. Annyira bízott Jézus kiválóságában, hogy harmadnapon már látni vélte őt feltámadni. És e hit a feltámadásnak első tanujává tette őt s olyan erős volt ez a hit, hogy másokat is szuggerált vele.

Hogy Mária Magdolna szép történeti alakjánál vagyunk, két nyomában támadó gondolat mellett ne menjünk el anélkül, hogy fel ne vessük azokat.

Az egyik gondolat Mária Magdolna utódjaihoz vezet. A mai asszonyokhoz, egyformán azokhoz, akik közigazgatásilag prostituálnak ismerteknek és azokhoz, akik csak azok, avagy azok lehetnének.

Vajjon ezek között hány százezer Mária Magdolna van, akiknek csak az a szerencsétlenségük, hogy Kapernaum még messzebb van, mint földrajzi fekvése és hiába mennek az írástudók házaiba, csak ezeket s nem Jézus megértő és szeretet fogadó egyéniségére találhatnak. Hogy modernül beszéljek: hány nő lesz prostituálttá épen azért, hogy nagy képessége van a szeretetre s az odaadásra és akit szeret és akinek odaadja magát, testét-lelkét egyformán, az csak a testét veszi el és az egyéniségével semmi közösséget nem érez. A test tehát megértetik, ennek kultusza a nőben tovább fejlődik s mert a lélek, a belső egyéniség is megértést keres: keres másfelé. Megint csak a test fogadtatik el s így bukik a nő, szeretet és megértés után vágyó egyéniségével egész addig, ahol világosan áll előtte, hogy csak a teste kell. Ez a bárczaváltás ideje. Látni fogjuk majd, hogy más, az élet százféle körülményei viszik bele a nőt a nyílt prostitúcióba, de látni fogjuk, hogy a kezdete legnagyobb részt ebben rejlik. Minden csalódás, ami a nőt éri: maga a kerítés.

A másik gondolat, amely fel kell hogy keljen bennünk, csak látszólag nem tartozik témánkhoz, de érdemes a felemelésre.

Jézus kétségtelenül élő alakja volt a történelemnek, húsból és vérből való alakja. Harminczhárom éves korában végezte nagy életét.

Férfi volt és mégis a szövetségekönyve, élete folyásának mindennemű kútforrása, semmit nem szólnak arról, hogy ki volt Jézus asszonya?

Kétségtelen, hogy nem volt hermaphrodita, sem az önfertőzést nem üzte. Erre a térre egyéniségének kiválóságánál

fogva sem engedte volna magát, de föltétlen bizonyíték reá az a testi és szellemi ruganyosság, kedélyének ama megnyilatkozásai, amelyek élete különböző folyásáról reánk maradtak. Az energia, amely olyan halálosan nyugodt módon volt sajátsága: nem szokott az önfertőző emberek tulajdonsága lenni, ellenkezőleg: ezek ingadozókká és félénkekké válnak, főleg elhatározókéességüket veszítik. Annak a nagy embernek tehát, akinek intuitív szelleme évezredekre előre bevilágította az emberiség útját, egészséges fizikummal kellett bírnia, nemi életében különösen, még sokkal inkább, mint-hogy tudjuk, hogy nem volt gyomorbeteg vagy tüdő vészes.

Azt a kérdést kutatni, hogy életének e körülményeire vonatkozó adatokat mindjárt a tanítványai vagy pedig a későbbi anyaszentegyház szervezői tüntették e vajjon el, tudósok érdemes munkája lenne. Mi, akik már csak egy annak idején kétségtelenül élt nagyszabású embernek átfórmált alakját és élettörténetét kapjuk a bibliában, csupán sejthetjük, hogy Jézus szerelme Mária Magdolna lehetett.

Kétségtelen, hogy Jézus — természetesen mint minden apostolkodásában, ebben is: intuitíve, mintegy ösztönszerűleg — az első feminista apostol volt, aki a nőben egyenrangú embert látott, az elnyomottakért küzdvén, küzdött értük s így történt, hogy szektájának úttörői között olyan nagy számmal találkozunk nőekkel. Az egyház szervezői az ő nyomán épen az asszonyok között terjesztették az új vallást s a keresztény egyház megtartva a zsidó faj által kifejlesztett szigorú családi állapotot, ebben mégis a nőt közelebb vitte a férfihoz. Bizonyos tekintetben egyenjogusította őket, csak egy — leglényegesebb — ponton hagyta a nőt a régi rabszolgaságában: a nemi élet terén. Erre majd később, mint témánk voltaképeni lényegére, visszatérünk, hogy a történeti fejlődés apró utjelző-fácskái-nak lerakása után e fejlődés szükségszerűségét lássuk.

A görögök.

A hellén faj is, mint a többi népek, eredetükben: az u. n. hőskor idején a vendégszeretet prostitucióját üzte, csak amikor kulturális szervezetté kezdtek tömörülni, amikor minden bennük támadó erkölcsi képzetet istenségekké személyesítettek — és ez az idő összeesik a távolabb lakó népekkel való sűrűbb érintkezéssel — jelenik meg náluk is Venus és Adonis szobra, Venus és Adonis temploma s ezekkel egvütt kettő: a családi élet határozottabb formája és a vallásos formák közt üzött prostitució. A phoenicia-beliectől, a Cyprus

szigetéről behozott szokások és formák lassankint görög nemzeti tulajdonságokat vesznek fel s a görögök kedviért lassankint kétféle Venus- istennő uralkodik a világon. Az egyik, mint Sokrates írja — tehát Kr. előtt 500 évvel — az égi Venus, a tisztaság istennője: *Venus-Urania*, a másik a földi örömök sérzékiség istennője: *Venus-Pandemos*, *Zeus* és *Diana* leánya. Ugy látszik, az előbbi a családi élet, a másik a bujálkodás forrása volt.

Állami bordélyház.

A prostitúciónak s ezzel a görög nép nemi életének korszaka attól az időtől kezdve érdekel bennünket, amikor *Solon*, népének nagy törvényhozója, a legális prostitúciót vezeti be Athénben. A Venus-Pandemos templomában ugyanis ez istennő papnői minden hónap negyedik napján istentiszteletet tartottak, amely napon a testükkel keresett összegeket mind istenük oltárára s a főpapoknak áldozták. Olyan nagy összegek voltak ezek, hogy *Solon*, aki minden igyekezetét a görög állam megerősítésére összpontosította, arra a gondolatra jutott: jó lenne ez összegeket az állam pénztára részére megszerezni.

„Az állam minden polgárának jólétére” tehát egy hatalmas bordélyházat építtetett, amelybe az állam kincstárából vásárolt és az állam által öltöztetett és eltartott rabszolganőket vásárolt, akiket a házba lépő férfiak egy obulus fejében nemi kívánságaik kielégítésére használhattak. Az állami nyilvános bordélyház főfelügyeletét a köztársasági tanács egyik tagja gyakorolta — olyan intendánsféle lehetett — s a közvetlen felügyeletet és az üzemet is állami alkalmazottak vették.

Valószínű, hogy *Solonnak* az állami jövedelmezőség szempontján kívül az is célja volt e bordélyházakkal, hogy népét az ott is elterjedt fajtalanságoktól ez által leszoktassa és megvédje. A bordélyházaknak ugyanis rendes szabályaik voltak, amelyek között minden tilos kéjelgés is fel volt sorolva. Célja volt továbbá a családi élet védelme.

A *Solon*-féle bordélyházak rendszeréből csakhamar az örömléányok három fajtája keletkezett, amit azért lesz érdemes kissé részletesebben megismernünk, mert azt fogjuk látni, hogy ez ugyanaz volt — ami ma a kulturnépek államilag túrt prostitúciója.

Az első és egyúttal legalacsonyabb klasszis volt a *dictériádák* osztálya. Ezek voltak „*Solon* leányai”, az állami pénzen vásárolt rabszolganők, akik Piraeusban, Athén e külvárosában

voltak telepítve s akik reggelenként bemehettek ugyan a fallal körülvett városba bevásárolni szükségleteiket, de akkor is ruházatukkal voltak megkülönböztetve s ilyen időtájt tartózkodniok kellett minden csábítástól. Este, ha a nap alkonyodott, akkor volt az övék a külváros, de viszont ilyenkor a tulajdonképeni Athénnek várkapuin nem léphettek be.

A bordélyházakat *Dictierion*-oknak nevezte az athéni polgárság, *Minos* krétai király feleségéről, aki annyira obscen erkölcsű volt, hogy bikákkal kéjelgett. A *dictierion*októl kapták lakóik a nevüket: *dictieriádák*.

A prostituáltak második osztálya az *auletridák* voltak, akiknek vegyes hivatásuk s ennek révén szabadabb életük volt. Nemcsak a férfiak nemi vágyainak kielégítésére szolgáltak, hanem ők voltak Görögország zeneművészei is. Tudvalevő, hogy a zeneművészet ellentétben a képzőművészettel, abban az időben primitív korát élte s tisztán a lakomák és orgiák ingerlő fűszere gyanánt használtatott, ezenkívül mint szükségei kísérere a táncznak, amelyet mint a szobrászattal azonos alapú művészetet, a görög polgárok nagyobb mértékben értékelték. Ezek az *auletridák* vagy flótaművésznők tehát a zenét, éneket és a tánczot kultiválták iparuk mellett s szabad volt belépniök a polgárok házaiba, ha azok által hivatottak, íme, a ballerínák, női zenekarok, a divettek egészségügyi-lapos rendszere.

Végül a *hetarák* voltak Görögország kokottjai. Akik nem mindenkinek adták oda magukat, hanem csak annak, aki vagy nagyon megfizette őket s ennek révén örült kedvteléseiket ki tudták elégíteni, vagy olyannak, aki divatban volt. Divatban volt a szépsége, államférfim, hadvezető vagy művészeti tulajdonsága és szerencséje folytán s akit egy másik hetarától kellett elhódítani. Ezek voltak az akkori idők *Dubarryjai*, *Poitiers Johannái*.

Ezek a *hetarák* már erre a pályára neveltettek, műveitettek, minthogy Görögországban a törvénytelen gyermek viselni volt kénytelen anyja szégyenét s nem nyerhetett polgárjogot, ha csak valami nagy szolgálatot nem tett hazájának, mint pl. *Themistokles*, aki egy *dictieriádának* volt a fia s aki épen ezért egy győzelmes csatája után Piraeusból pompás fogaton vitette át magát Keramikosba — Athén másik előkelő elővárosába — és a fogatot négy ló helyett négy *dictieriada* húzhatta, ami akkor nagy megtiszteltetés lehetett.

A *hetarák* Keramikusban is laktak, saját villáikban s hiába dörgött ellenük *Demosthenes*, a befolyás révén, amit Athén és Görögország más városainak vezető embereire gyakorolni tudtak: ítéletet nem lehetett ellenük kapni és lassan-

kint polgárjogot is szereztek maguknak a haza iránt tett ez vagy amaz szolgálataik fejében. Abban is meg voltak különböztetve az előbbeni két klasszistól, hogy fölöttük csak az aeropág bíraskodhatott, míg a másik kettő fölött alárendelt tisztviselők. Keramikos villanegyede volt Athénnek, a várfalakon kívül, tele sétaterekkel, istenek pompás templomaival, győztes hadvezérek és jeles honpolgárok szobraival s egyúttal a hetarák korzójával. Este, ha leszállt a nap, ott jártak keltek ragyogó ruháikban és pompás ékszereikben s nem voltak olyan kényesek, mint a mai hetarák, mert ha eljött az éjjel sötétje vagy a holdvilág enyhe fénye — így emlékezik meg Aeschinos — a gyanútlan járóelőnek úgy tetszhetett, mintha a szobrok az élet sóhaját hallatnák minden oldalról. Ha azután közelebb ment egy szobor talpzatához, rendesen egy fiatal athénit és egy athéni hetarát talált összeölelkezve.

Láttuk már, hogy a Dicterion-ok jövedelme az államé volt. Az auletridák és a hetarák pedig adót fizettek, amelynek összegét, illetve beszédését bérbe adták egyes kufároknak, akik nem riadtak meg a sokszor hatalmas leányokkal való pörösködéstől. A testi örömök különböző rangú leányai a ruházatukban bizonyos ismertető jeleket viseltek, részben saját érdekük miatt, részben, hogy a polgárok feleségeitől és leányaitól megkülönböztethetők legyenek. Egyszínű ruhát nem volt szabad viselniük, hanem főleg csikós ruhát. Az alsóbb rendűeknél a pur-pur piros és aransávós öltözet volt gyakori, amely olyanformán volt szabva, hogy keblük szabadon látszott, hajukat pedig kibontva viselték és virággal díszítették. A viseltek miatt ugyan sokszor erős kavarodás volt az athéni társadalomban, mert ha valamelyik hetára olyas divatot talált fel, amely elismerést aratott, úgy a polgárnők legalább is hasonló összetételekkel és formákkal igyekeztek versenyezni.

A spártai és a többi görög nők.

Igen érdekes és az emberi társadalom fiziologikus fejlődésének megítéléséhez fontos adatot nyújtanak a spártai viszonyok. A szigorú, férfi-életet élő spártai nők, leányok és asszonyok nagyobb része annyira csak testének edzésére fordította minden gondját, minden értéket, minden erkölcs annyira a harci készséghez volt hozzáfűzve, hogy náluk nagyon alárendelt szerepet játszott nemcsak a prostitúció, de a nemi élet egyáltalán. Nem fektettek súlyt a szüzességre, de a kéjtelgésre sem. Testük harci játékok, futás, dárdadobásban erősödött meg és fáradt ki s a nemi

ingerlékenység távolról sem volt náluk olyan fokú, mint csak Athénben is. Annyira ment a nemi élet megtagadása, hogy ha valamely férfit rajtakaptak, hogy feleségéhez közeledik: elszégyelte magát, mint nem harczoshoz illő gyöngeségen. A fiatal lányok meztelen lábszárakkal és karokkal vettek részt a férfiak versenyében és a sport, a testedzés az egyéb érzékek rovására kötötték le idegeiket.

Sokat mondó — hogy *ugy* mondjuk — kísérlete volt ez a spártai élet az emberiség fiziológus fejlődési lehetőségének s róluk beszélvén, reá terelem a figyelmet: a mai czirkuszi művészekre. Az akrobatákra, equilibristákra és minden testi ügyességükkel és erejükkel dolgozó artistákra. Mindenek által ellenőrizhető tény, hogy ezek, nők vagy férfiak legyenek, sokkal egyszerűbb nemi életet élők, mint bárki más. Az orvosi tudomány különben már régóta használja a testgyakorlatot a nemi élet tultengésének ellensúlyozására. De Spárta azért érdekel most bennünket jobban, mert ott hosszú időközön át tömegek fejlődtek eképen. Nem kell ezért azonban azt gondolni, hogy Spártában a nemi élet elhajlásai ne lettek volna. Bordélyok nem voltak ugyan, de részben az idegenek, részben a testedzésre, harci játékokra kisebb tehetséggel bírók, nem betegek, csak a fizikailag nem kiválók: átadták magukat a testi örömöknek. Mintegy két részre vált a társadalom, minden tagja kitűnni igyekezett valahol: a lándzsadobás vagy az ölekezés terén. Ők a szellemi funkciókat nem becsülték valami sokra, a nemi erkölcsöt sem ismerték, nem a szerelmi hűséget, ők csak a fegyverbarátságot, a bajtársi életet helyezték piedesztálra, dalosaik ezt énekelték meg. Az emberi hajlandóságoknak, az emberi érvényesülési akaratnak itt nyitottak utat.

Térjünk már most vissza Athénbe s Görögország többi városainak társaséletébe, ahol a test kultuszát a nemi érzékek kielégítésére s az érzékek tovafejlődésével megint csak ez újabb kívánalmak kielégítésére üzték.

Láttuk, hogy a legális prostitució három társadalmi réteget szervezett s itt csak röviden a család s a törvényes hitves kérdésével kell foglalkoznunk. A család Görögországban — mint egyébként az akkori századok minden nemzeténél is — tisztán fajfentartás, ivadéknevezés céljából tartott fenn. *Demosthenes* egyik beszédében, amelyet *Neära* ellen tartott, így állította képét a görög társadalom nemi életének: „örömleányaink vannak élvezetünkre, rabszolgáink (nőket és rabszolgafiukat is értett alatta . . .) mindennapi használatra, de házastársaink, hogy törvényes gyermekeket nemzzenek és házunkra felügyeljenek.”

A feleség tehát a férfi által saját házának rendbentartása és a házának gyermeknevelés céljaira van fentartva. Szellemi vagy akár testi belső életet is férj és feleség csak annyiban éltek együtt, amennyiben az a föntebbi két célhoz szükséges volt. A feleség nemi életet csak a házasság első idejében élt, amíg két-három gyermeke született azután, ha tisztességes asszony, ha büntetlen, szabad polgárnő akart maradni: nemi életének vissza kellett fejlődnie. Férjét, ha egyszerűbb sorsban volt: a dicteriádák, ha tehetősebb polgár számba ment: nagyobbára az auletriádák s végül ha tekintélyes vagy gazdag volt: a hetarák elégitették ki. A családi élethez hozzá kell még venni a rabszolganőket, akik a háztartás feje vagy felnőtt férfi tagja által a legtermészetesebb módon, a vonzódás minden más jele nélkül, egyszerű lavoironak használtattak, ha véletlenül csinosak voltak s nem vétették meg a dicterionok számára. Az állam azért védte a család tisztaságát, hogy a nő egészséges gyermeknemzésre legyen alkalmas és ha a gyermek megvolt: azok nevelésére fordítsa minden idejét és törekvését. És az állam csak a nőben, csak a feleség által őrizte a család tisztaságát, a férfi révén nem. A férfitársadalom széttörte volna a korlátokat, amelyek nemi életét egy helyre szorították volna. A gazdasági erő révén, amelyet a férfiak képviseltek, ezek tényleg szabadok voltak, a nők pedig bizonyos magánjogi és politikai szabadságon kívül nemük révén teljes rabszolgaságban voltak.

Majdnem azt mondhatnók, hogy vagylagosan voltak rabszolgaságban. Vagy korlátlan nemi életet éltek, akkor magánjogi, gazdasági és politikai jogaik voltak elvéve. Ezek a különböző kéjnök. Vagy ezek a jogaik voltak meg bizonyos mértékig s akkor teljes nemi rabszolgaságban éltek, ezek voltak a polgárnők. Volt azután az akkori társadalomnak egy másik nagy osztálya — ez már kizárólag gazdasági erők folytán — a rabszolga-osztály, amely sem nemi, sem egyéb tekintetben nem volt szabad. De itt is: a nők egy fokkal nagyobb rabszolgák voltak: uruk nemileg is használhatta őket.

Bepillantva a régi társadalom életébe, ha átugorjuk mindazt az egyéb téren való fejlődést, amely a mai korhoz vezet bennünket, ugyan találunk-e valami különbséget a nő vagy a férfi nemi életében? Vájjon megszűnt-e az a nagy rabszolgaság, amely a nőket megkötötte s vajjon a férfiak nemi élete közt van-e különbség az akkori és mostani társadalomban? És a család „tisztaságát vajjon hol őrzi most a társadalom, a nőben és a férfiban egyaránt, avagy csak a nőben?

Szintén később, ez írás másik részén, beszéljünk ezekről.

Örömlányok nevelése.

Volt a görög társadalomnak még egy külön érdekes osztálya, amely ott szervezettebben és jobban körülzánczolja fejlődött ki, mint ahogyan nálunk most megvan. Ez a megvénhedt kéjnök osztálya, amelyet — ellentétben a mi matróna szóról való fogalmunkkal — matrónáknak neveztek és akiknek utódjaik kiképzése volt hivatásuk. Vagy magukban a dicterionokban, vagy pedig a saját magánintézeteikben. Korinthus vagy Athén külvárosaiban, például Pyreus utcáin sűrűn álltak a matrónák apró házai, ahova ezek tíz-tizenkét rabszolgaleánygyermeket vásároltak össze s őket kiképezték és tovább eladták az államnak vagy állandó bér ellenében a saját számájukra engedték őket dolgozni.

Athenaeus egy *Alexis* nevű vigjátékiró följegyzéséből így írja le ezeket a rémes idomításokat: Ifjú leányokat vásároltak vagy vettek magukhoz, akiknek testét és gondolkodásmódját egyaránt iparuknak megfelelően formálták. Ha nem fejlődött ki a teste elég magasra: tornával nyújtották és saruik sarkába parafalemezeket raktak s abban jární megtanították. Ha túlnyulánk volt: rest életmódot folytattak vele, hizlalták és a testnek bizonyos görbeséget adtak, csípőire ruhadarabokat szabtak, amelyek a viselés révén bizonyos formává változtak át. Gyakori volt a puffadt has; ezt apró, sűrűen egymás mellé illesztett pálczikákkal szorították vissza. Hajukat olyan színűre festették, ami legjobban megfelelt arczuknak, ha az arcz sápadt volt: pirosítókat használtak, ha kellett: fehéritő szereket. Megállapították, hogy mely hajviselet felel meg leginkább arczukhoz és mely kifejezés. Akinek gödröcskéi voltak az arczán avagy szép fehér fogsora, annak mosolyogni kellett. És ha a fiatal noviziának nem sok oka és kedve volt a mosolygásra, hónapokon át kis myrthus-ágot kellett viselni ajkai között, hogy az ajkak szétválva maradjanak. Akinek az ábrándos tekintet adott vonzó külsőt, annak állandóan égre emelt szemmel kellett jární és így idomították őket, egyéni trainingben részesítve testüket. És nemcsak a testüket, azzal együtt gondolkodásmódjukat és érzéküket is idomították. Akinek zenére volt hajlama, azt flótázni tanították avagy énekelni; akinek karcsú, könnyű termete, azt tánczolni, de mindegyiknek meg kellett tanulni a csókolás, az ölelés művészetét, az elfekvések misztériumait, a lesboszi játékok minden fajtáját. A leírás végéhez hozzáteszi *Athenaeus*: „Meg lesz elégedve azokkal a nőekkel, akik innen a dicterionokba küldetnek, hogy ott dolgozzanak.”

A hatóság, a törvények nemcsak túrték, de egyenesen

oltalmukban részesítették a matrónák intézeteit, épen úgy, mint magukat a dicerionokat vagy a szabadon élő kéjnök magánlakásait, ahova ha egyszer valaki belépett: ott időzése tartamára sérthetetlen volt. Az asszonyoknak nem volt szabad átlépni e házak küszöbét s az apának sem, ha azért akarta átlépni, hogy — fiát onnan elvigye. Nem szabad ugyanis elfeledni, hogy a kéjnök ez időben nemcsak mintegy az állam közigazgatási alanyai szerepeltek, hanem a velük úzótt kéjlgés Venus istennőnek hozott áldozat volt, tehát vallási kultusz is.

A hetarák, ha vagyont nem gyűjtöttek, öreg korukra szintén iskolamesternők lettek, azzal a különbséggel, hogy raffinementjük révén még a kéjlgést is úzték s varázsitalok, szépitőszerek készítésével is foglalkoztak. Varázsitalt készítették fiatal leányokban az érzéki vágyat felébreszteni, a hűtlen kedvest visszafordítani imádójához, vagy ellenséges érzületet, gyűlöletet támasztani valakiben addigi imádójához és így tovább a szeretkezés minden kívánságához.

Sappho kora.

Szó volt előbb a lesbosi szeretkezésről, erről is kell néhány szót szólnunk, mert a nemi élet e különossége — t. i. nem minden esetben perverzítás — Korinthusban ütve fel a fejét, szétáradt egész Görögországban, a rómaiak átvették tőlük s egyéb hagyományaik közt ezt is áttestálták a kultúrának s — mondjuk csak meg — mind a mai napig divatban van a legkülönfélébb népek két társadalmi osztályában. A két osztály közül az egyik a kokottok világa, a másik az álkultúra közt csupán idegeiknek, érzéki vágyuknak élő felsőbb tízezrek világa.

Phönizai nők *Lesbos*-ról hozták be a nemi élet új divatját és egész filozófiai irány keletkezett belőle, amelynek *Sappho* volt apostola. Sapphot, e hermaphrodita poétát — akit az egykorú leírások alacsony, inkább szikár, fekete nőnek tüntetnek föl, feltűnően szép, nagy és villogó fekete szemekkel — megbíitették ugyan, de követőinek száma mindig növekedett s a Xeszbszi szerelem fenmaradt. Biológiai alapja ténylegesen abban rejlik, amit ina az orvosi tudomány Urning-eriának nevez, hogy t. i. nők éreznek egymás iránt vonzalmat s míg a férfiak iránt bizonyos averzitással viseltetnek, nemi vágyaik nők felé fordulnak. Amint a pederastia a férfiak egymással való érintkezése, a lesbosi szerelem nőknek egymással való kéjlgése. Görögországban mindkettő divatos lett, az már sokkal előbb,

Solon idejében is dühöngött, ez Sappho idejében. Nők ketten, esetleg hárman feküsznek össze, olyanképen, hogy miután csókjaikkal, ölekezéseikkel felizgatták egymást: mindeniknek ajka a másiknak szeméremtestét keresi fel s egymásnál erectiót idéznek elő.

Mint fentebb érintettem, ugy a férfiaknak, mint a nőknek egymáshoz való nemi vonzódása eseteiben két osztályt kell megállapítanunk.

Az egyik a biológus alappal bíró, tehát nem természetellenes, hanem csak különössége a természetnek.

Tudjuk, hogy minden ember nemi szervei hermaphroditikusak az embryonalis élet első heteiben s csak később fejlődnek ki az egyik nem copulatiós és generatiós szervei a másiknak rovására. Ámde minden emberben egyesülnek a férfitulajdonságok a női tulajdonságokkal, tiszta typus nincsen is, csak az abszolút-férfiban elenyészően csekély a női tulajdonság, viszont az abszolút-nőben igen kevés a férfitulajdonság. Dr. *Katte* berlini tanár *M*-mel jelezve a férfit, *W*-vel a nőt (Mann és Weib), minden embert M/W -vel jelez. Már most a számláló és a nevező a legkülönféle mennyiségek számait jelentheti.

A természetnek már most úgyszólván a játéka, hogy sok esetben az M/W számai körülbelül egyformák s ezek szerint jönnek létre a *nemi átmeneti fokozatok*, az *Urningok* és az *Urindek*. (Dr. *M. HirsÍhfeld*: „Sexuelle Zwischenstufen”.)

Vannak tehát biológikus okon kifejlődött pederasták és lesbiaverek. A másik osztályt pedig az a rész képviseli, amelyiknél a nemi ösztön a normális, M/W aránya szerint nem tudván kielégülni: szokás és lehetőség szerint siklik egyik vagy másik útra. (Kaszárnyák, internátusok, farmok, nőneveldek, fegyházak stb.) Ennyit a lesbosi szeretkezés és az általánosan pederastia elnevezés alatt értett férfiak érintkezésének biológiai megértéséről.

A lesbiai szeretkezésnek az auletridák voltak a legbuzgóbb papnői, aminek részben a zene és a táncz idegingerlő foglalatossága volt az oka, de mindenesetre ennek segélyével terjesztették el egymás közt és titokban a görög társadalom asszonyai és leányai közt is. Ezeknek volt szabad a polgárok házához bejárni, hogy hangszereikkel, dalaikkal és a tánczcal szórakoztassák a gazdag polgárok unatkozó feleségeit és leányait, a táncz miatt ezeknek volt ígéző termetük, finom, áttetsző ruháik és a táncz plasztikus pozejai közt, ennek és a dalnak forró levegőjében a nők testi érintkezése keltette föl a természetellenes viszonyra való hajlandóságot és megadta reá az alkalmat is.

Megara levele.

Egy híres tánczosnőnek: *Megara*-nak, tehát egy auletridának levele maradt fenn ebből a korból — *Alkiphron* rhetor iratai között — amelyet egy hetarához: *Bachis*-hoz intézett, leírván egy ilyen leszbikus orgia egyes részleteit. Maga a forrás (P. Chaussard), amelyből a levélrészlet fordítva van, kissé szelídíti a jeleneteket s annak lényeges részéből mi csak néhány szót idézünk, hogy bizonyos megállapításokat tudjunk levonni belőlük.

Heten voltak jelen az orgián, hetarak és auletridák, mindannyian egymásnak szorosabb értelemben vett barátnői: *Thessala*, *Thryallis*, *Myrrhina*, *Philomene*, *Chrysis*, *Euxippe* és a háziasszony: *Megara*, aki így kezdi levelét:

„Mily elragadó képek! Kívánom neked, hogy a leírásuk is a gyönyörök kelyhét éreztesse veled. Milyen dalok! Milyen örület! Az élvezetek kelyhét hajnalhasadásig ürítettük. Illatok égtek, virágkoszoruk heverték mindenfelé, az asztalon a legfinomabb borok és ételek. Az egész terem árnyas babérligetté volt varázsolva, puha fekhelyekkel. Semmi sem hiányzott, csak téged nélkülöztelek!”

I II A levél további részein leírja *Megara*, hogy *Thryallis* és *Myrrhina* szépségversenyt rendeztek egymás közt s hogyan vetették le egyenként ruháikat, míg csak egy egészen átlátszó fátyol maradt rajtuk, amelyen át úgy látszott *Myrrhina*: „mintha liliumot kristályon keresztül látnánk. Azután minden hajlásban megmutatta gyönyörű testét, rózsás lágyékával remegő mozdulatokat tett s arcát oldalt fordítva kaczagott, majd karjaival is szelve a levegőt, olyan csudás, izgató sóhajokat és nyöszörgést hallatott, mint mikor *Venus* fogadja a neki szánt hódolatot. Még most is hevitnek e hangok! Azután *Thryallis* álltelő, kijelentette, hogy ő nem versenyez fátyolon keresztül. Ez a harcz — úgymond — nem tűr semmi ruhaneműt. Nézz ide, *Myrrhina*, nézd meg ez ágyék duzzadásait, a fehér bőr finomságát és nézd meg bent, körül e rózsaleveleket, amelyeket a kéj formázott meg...”

Megara olyan élénken írja le *Thryallis* ágyéka formáinak és mozgásainak varázsát, hogy belenyugszunk egyhangú győzelmébe *Myrrhina* fölött. Majd más szépségversenyre tértek át s így végződik a levél:

„E művészi szórakozásokkal telt el az éjszaka, amelyet végül egymással *Venus*nak áldozva töltöttünk el, azzal az

esküvel, hogy minden nap új híveket szerzünk az áldozatnak, mert az ujdunadg a leghatalmasabb ingere a szerelemnek. Mindnyájan ittasak voltunk, amikor elváltunk, hogy hazamenjünk.”

Álljunk meg ennél a levélnél.

Láttuk a spártai nőknél, hogy az a részük, amely a tornával, olympiai versenyekkel és minden más testi traininggel volt elfoglalva s ha nem is adta fel nemét, de ez amazon-ságban lelte testének-lelkének élete célját: ezeknek nemi élete ivadékról-ivadékon át a minimumra szorult. És ha már most Megara levelének csak az enyhébb részeit olvassuk is, azt kell látnunk belőle, hogy Sappho bölcséleti irányának hatása alatt ezek a nemi élet olyan fejlettségét produkálták, amely nem elégedett meg többé a test általános kultuszával, ők részletekbe mentek bele s a női test ivarszerveinek vonalaiban, színeinek nűanszaiban tudtak különbséget találni; néhány zsirszemcsének a bőr alattvaló lerakódása különböző széperzetet keltett bennük, egy külön kultuszt űztek s kellett, hogy ennek a kultusznak bizonyos esztétikai törvényei és a meg nem írt, csupán ösztönszerűleg fölismert törvényeknek biológiai alapja legyen, mert hiszen többen ugyan egyformán láttak, ugyanegy vonal, ugyanegy szín Thessalánál és Euxippenél és a századik asszonynál is a tökéletesség bizonyos hatásnak érzetét idézte elő.

Eszembe jut a spártai asszonyokról és Sappho híveinek különböző kultuszából egy harmadik — szintén egészen más — kultusz. A kor, a körülmények is egészen mások. Egy ismerősömről szólok. Nagytudásu, kiváló elme, egy egész életet munkában és művészet közt töltve el, tisztelve és szeretve mindazoktól, akik ismerik. Egész ember, akár állampolgári, akár emberi szempontokból bírálva. És ez az ismerősöm — de hiszen nemcsak egy van ilyen — a művészetben és annak elve, eljutott az érmekig. Ugyanegy korabeli, ugyanegy verésből kikerült két éremben hajszálvonásokat, piczi pontok elgörbülését veszi észre, a bronz- vagy aranyérmek ezer színárnyalatát látja, díszítésüknek egymásutánjából fejlődést vagy dekadenciát olvas ki, művészi élvezetet okoz neki s a Hadrian császár vagy Nagy Lajos király korabeli érmeket, amelyekben gyönyörködött, vidd el egy londoni érmészhez, az ugyanazokat fogja rajta találni.

Vajjon Megara tánczosnőnek és ennek a XX-ik századbeli kulturembernek *meglátásai* voltaképen nem egyebek-é? Valamely emberi tehetségnek kifejlődése egy bizonyos irányban, egy bizonyos anyagon. Meg kell tudnunk érteni a Megara

elragadtatását, éppen úgy mint a XX-ik századbeli érmészét. Mert amit meglát valaki, annak — abban — mindig igaza van. Az emberiség akkor a test kultuszát üzte és nagy művészetre vitte benne. És nagy tréfákat lehetne csinálni az emberiséggel. Kezdene egyszer valaki a kerékvágás után kialakuló sártömbök különbözőségeivel foglalkozni — és éppen fiát és unokáját is arra nevelné — olyan rabja és olyan művésze akadna egyszer ezeknek a keréknyomoknak, hogy ki tudná olvasni belőle: ez a kocsi, amelyik itt haladt el, akáczfából, emez juhafából volt faragva, ezen csak elől ültek, emezen hátul két ember . . .

Nincsen az a terület, amelyen a szép megtalálható ne lenne s nincsen olyan anyag, amelyen az erő ne győzedelmeskednék. A körülmények összehatásától függ, hogy az emberi erő milyen anyagon nyilatkozik meg.

Az auletridák és a hetarák szeretkezési művészete annyira kifejlődött, hogy rendes keresetükön kívül több szeretőt tartottak maguknak, nők és férfiak vegyesen, akikkel szemben lelki igényeik voltak, akikre féltékenykedtek s úgyszólván két szerelmi életet éltek: egyet férfi-szeretőjükkel, másikat valamelyik barátnőjükkel, akinek érintésétől éppen úgy lázas lett a testük s akivel éppen olyan kéjesen áldoztak Venusnak, mintha férfi-kedvesük közeledett volna hozzájuk.

Szigorú görög családi erkölcsök mellett a nők ritkán követtek el házasságtörést, férjük pedig másfelé volt elfoglalva, ennél fogva nemi életükben új forduló pontot jelentett a lesbai szerelem megismerése, amelyből nem származhatott veszély: nők szabadon járhattak nőkhöz és alhattak velük egy szobában. E körülményen át lehet megérteni ennek a förtelmes kéjelgésnek elterjedését a görög társadalomban, még maguknak a görög családbeli nőknek körében is, akiket különben *Plutarchos* így jellemezett: „Tisztességes asszony nevének, épen úgy mint önmagának, a ház belsejében kell maradnia.”

És tényleg a görög társadalomban két teljesen különválasztott osztálya volt a nőknek. A kéjnők és az anyák osztálya. Amazoké az élvezetek, emezeké a kötelességek. Azok a jelennek éltek a maguk, és a férfiak számára, ezek a jövőnek éltek a haza számára. Gyermekük iránt való szeretetük volt minden örömük, mert férjük iránt nem érezhették egyebet bizonyos hideg hódolatnál. *Plutarchos* így fejezi ezt ki: „Tisztességes nővel nem élhetünk egyszerre mint házastárssal és mint az örömök leányával.” A „tisztességes” nők, ezek a jó türelmes háziállatok, nem jártak nyilvános helyekre, nem a szónoklatok versenyére, nem a színházba, nem a gyűlésekre,

a korzókra; ide mindenüvé a hetarák mentek s a művészeti és filozófiai irányokra is csak ők bírtak befolyással.

Ama kezdet által, hogy a zene kultiválása az auletridák szabadalma lett, lassankint az emberi szellem összes funkcióit magukhoz ragadták a prostituczió leányai. Egyrészt azért, mert kint élve az életben, alkalmuk volt ehhez, másrészt mert ez pozíciót adott nekik. Nemcsak az államférfiak, költők, hanem a szónoklás művészete segítségével kifejlődött filozófiai irányok képviselői is bennük találták meg terjesztőiket, sokszor eszméik továbbfejlesztését. Azt mondhatnók, hogy a hetaráknak — mint a prostituáltak legfejlettebb osztályának — egy új fajtája keletkezett: a *filozof-nők*.

Négy társadalom-filozófiai irányt tudunk e hellén idők-ből megkülönböztetni, amelyeknek részben alapítói, részben apostolai: *Sokrates*, *Diogenes*, *Sappho* és *Epikur* voltak. Nem tartozik témánkhoz részletesen ismertetni őket, csupán röviden azt állapítsuk meg, hogy *Sokrates* a szellemi élet mindenhatóságát és ezzel az ideális szerelmet; *Diogenes*, ez az ókori Tolsztoj, a természetes egyszerűséget s vele — úgy mondhatjuk — az egészségileg szükséges közösséget profétálta; *Epikur*, az élet anyagi örömeinek hirdetője, a kéjelgés hirdetője volt, végül *Sappho*, a lesbosi költőnő, a nemek önmagukra való hatóképességét állította fel tételül s ő volt a nőknek nők iránt való szerelmének apostola, mint ahogj *Plato* a férfinak férfihoz való vonzódását tette bölcsészetének egyik alapkövévé.

A rómaiak.

Egyiptomiak, a phöniziaiak és Görögország gyarmatosították be a mostani Sziciliát és Olaszországot s természetes, hogy a települők bevitték oda vallásukat, erkölcsüket és szokásaikat, írásbeli hagyományai nincsenek a történelemnek a rómaiak ez előidejéről, csupán etrusk sírokból, kiasott edények ábráiból láthatjuk ez idők vallásos prostituczióját. Ugyanazok a jelenetek ábrázolvák rajtuk, amelyeket Babylonban vagy Athénben a vallásos prostituczió eseteiként láttunk. A nő lefekszik Venus-oltára mellé. Másik jelenet: jön a férfi és pénzdarabot vagy más áldozati ajándékot tesz az oltárra. Harmadik jelenet: férfi és nő átkarolják egymást. De a vallásos prostituczió e határozott jelenségein kívül a fajtalanóságok — az egyféle nemeknek, főleg a férfiaknak legkülönbözőbb jelenetei — is, száz és száz megmaradt edény-diszitésről olvashatók le. Mint mindenütt, itt is a

vallásos prostitúció belemosódik a társadalom fiziológus és gazdasági fejlődésébe.

Magának Rómának alapításában is a prostitúció játszik lényeges szerepet. *Romulus* és *Remus* megtalálója egy kéjnök: *Acca Laurentia* volt. A kéjnököt hívták ténfergő életmódjuk és bestialitásuk miatt Lupák-nak, farkasoknak, amit bizonyít, hogy a sokkal későbbi bordélyházak is: lupanariáknak nevezettek. Emlékezetére hozták be a Lupercalia ünnepeket, amelyek annyira átmentek a rómaiak szokásába, hogy ez ünnepek csak Krisztus után az ötödik században tűntek le. Sőt Róma előkorának másik népünnepélye, a *Floralia* is, amely tavasszal tartott meg — és hat napon át tartották — e Luperkaliák tovább fejlesztése volt. Mindkettő pedig lényegileg nem volt más: mint a többi népek Venus vagy Isis: a tömegnek nemi élvezeteinek formái.

Maguk a legkülönbözőbb Venus-tiszteletek úgynevezett ideális szertartások voltak s a nyilvános kicsapongások főleg a Floraliákra szorítkoztak. Április végén tartották meg ezeket, amikor virágokkal és gyümölcsfák ágaival koszorúzták meg az istenek szobraikat s a nép a Floraliáknál először fellépő arénát töltötte meg, a város különböző részeiből koszorúzottan, zenekisérettel vonulva be. A kéjnök a porondra gyülekeztek, testüket csak vékony fátyol borította s mikor az *aedilek*, akik az ünnepek vezetésével voltak megbízva, jelt adtak: a kéjnök a zene hangjai mellett ledobták fátylaikat, táncoltak, versenyugrást, versenyfutást rendeztek, majd csapatokra oszolva harci játékokat mutattak be. Mikor mindebből elég volt, az *aedilek* újabb jelére az aréna minden részéből kürtök harsogtak föl, a porond bejárói megnyíltak s meztelen férfiak — szintén rabszolgák — rohantak elő s mindenik egy-egy nővel birkózott meg. A porondra lehullott fátylakra és virágdíszekre teperték le a rabszolgák a meghódított kéjnököt s aztán a közönség ordítása és örömujjongása közt a legkicsapongóbb jelenetek játszódtak le.

Egy ízben *Cato* jelent meg egy ilyen Floralia-beli aréna-ünnepen s „a szigorú és érdemes polgár tiszteletére” az *aedilek* arra az időre, míg *Cato* az arénában volt: felfüggesztették a férfiak berohanását. Amint a hagyomány följegyezte: *Cato* rövid ideig maradt a czirkuszban és arczát tógája szegélyével eltakarva, csakhamar távozott.

Mindezek az ünnepek, a Luperkaliák és a Fioraliák, éppen úgy mint a későbbi Bachanaliák, a tömeg-prostitúció ez apoteozisai csak Róma hódításai és gazdasági megerősödése után alakultak nagyszabásúvá, mert abban az időben, mikor Romulust és Remust *Acca Laurentia* megtalálta: a

prostituczió csak az utak és erdők rejtekében húzta meg magát, Romulus városalapítása idején pedig — mint a sabin-nők rablásának ismert esetéből tudjuk — olyan kevés volt a nő Rómában, hogy a meglevőket a szó szoros értelmében tűzzel és vassal óvták az anyaságra. Társadalmi prostituczióról tehát, a szó közönséges értelmében, beszélni ez időtájt alig lehet, hanem a prostitucziót ez időben a rómaiaknál is csak a rabszolga-osztály képviselte.

A házassági törvények.

Romulus, mint már előbb említettük, az új város megerősítése céljára szigorú házassági törvényeket hozott, amelyek azután a későbbi idők folyamán módosultak. A kapitóliumra kifüggesztett ércztáblán négy tételes törvénye jelent meg, amelynek első paragrafusa az elrablott sabin-nőket férjük társának nyilvánította, akik vagyonszösségben élnek egymással s az asszony férjének minden jogában és megillető tiszteletében osztozik.

A második pont az elrablott nőknek további rablását tiltja el, e célból megparancsolja, hogy az uton a nőket nemcsak megtámadni nem szabad, de a férfiak bizonyos távolságra tartsák magukat tőlük minden nyilvános helyen. A harmadik pont megtiltja a férfiaknak, hogy az utcán meztelenül mutatkozzanak, avagy beszédeikkel bárhol ostromot intézzenek egy patriczius nő ellen.

A negyedik pont végre az összes római asszonyok három főbűnét állítja fel: a házasságtörést, a gyermekeihajtást és a „kulcsok eltulajdonítását”. Valószínűleg a közös vagyon egyoldalú megdezmálását. Később azután még két paragrafussal egészítette ki Romulus e házasság-törvényét a házasságtörő asszony férje teljes hatalmába adatik, annak élete és halála fölött rendelkezik, azután pedig, hogy az ittas asszony azonosnak vétetik a házasságtörővel.

A kőfallal körülvett Róma íme vasmarokkal őrzi a házasság szentségét, annyira, hogy sokszor, mint azt majd látni fogjuk: a házasságtörés büntetése utálatosabb volt, mint maga az a bűn, aminek megtorlása miatt azt elkövették. Mint minden társadalmi irányító intézmény, vagy túlzottan kifejezve, vagy csupán üres formák közt marad fenn az idők további folyamán, úgy Romulust is a patriczius nők tisztaságának védelmében túlszárnyalta *Numa Pompilius*, ki a Vesta-szüzek kollégiumát alapította, fölépítette a Vesta-templomot, ahol a szüzesség szimbóluma gyanánt az örök-tűzet ápolták. A Vesta-szüzek a kollégiumba való lépésüktől számított

harmincz esztendőn át őrizték a szent-tüzet s vele a magukét. És aki a fogadalmat megsértette, az az élve eltemetés veszélyének tette ki magát, a férfit pedig, aki a fogadalom megszegésére bírta reá valamelyik Vesta-szüzet: halálra korbácsolták a meggyalázott szerzet tisztán maradt papnői. Történelmük mindössze tizennyolcz szentségtörésről ad számot.

A házasságtörő asszonyt meztelenre vetkőztetve, a piacra vitték ki, ott egy kőhöz kötötték, ahol a szidalmak, a gúny és a tömeg-ocsmányság minden szennyét volt kénytelen átszenvedni néhány órán át, azután felültették egy számárra és az ócsárló tömegtől körülvéve, így hurczolták végig a városon. És ez volt a büntetések enyhébb neme.

Voltak idők és már szomszédos helyek a rómaiak e korszakában, amikor a szamarat állítólag arra használták fel, hogy az megbecstelenítse a szerencsétlen áldozatot s a számár után az következhetett, akinek kedve volt hozzá. Mielőtt a nap lealkonyodott volna, az áldozat már rendesen halott volt. A számárnak az ilyen exekuczióknál szimbolikus jelentése volt, emlékeztetésképen arra a számárra, amely az alvó nymphát, *Kybelet* azzal mentette meg *Priapus* ölelésétől, hogy közeledtére hangosan ordított s a nympaha fölébredt. Ennek a naiv mesének mégis olyan hagyomány-ereje volt, hogy a házasságtörő asszonyt követő tömeg — különben egész stílszerűen — i-át ordítva haladt végig a városon.

Gyakoriak lehettek a házasságtörő asszonyokkal — valószínűleg inkább csak a plebejus-nőkkel — való e szégyenteljes exekucziók, mert Róma külvárosában külön erre a célra való házak voltak, ajtóik fölött számárfejjel. A háznak pinczeszerűen elhelyezett czellái voltak, a melynek ablakán a kíváncsi tömeg az utczáról végignézhette az exekucziót. Az oda hurczolt s meztelenre vetkőztetett asszony háttal lép be börtönébe, a padlón csak szalma van s mialatt a hóhérlegény erőszakot tesz a meghurczolt nőn, az utczán állók koczka vetéssel sorsolják ki, hogy melyiköjük következzeik utána.

A házasságnak háromféle nemét vezették be Rómába, részben maga Romulus, részben utódai.

Az első volt — amelyet már fentebb megemlítettünk — a *confarreatio*, röviden azt mondhatjuk: a patricziusok házassági formája. Az esküvő vallásos szertartása egy buzakenyérnek megosztása és közös elfogyasztása körül forgott. Ez Romulus által csak a patricziusok részére volt megengedve, mint ahogy háromszáz évvel később a deczemvirek idejében törvény volt, hogy patriczius csak patricziussal köthet házasságot. Ez az egyetlen házasság, amelyben a nőnek politikai és bizonyos magánjogi tekintetben egyenlő joga van a férfival, így ebben a

házasságban a nő örökölhette és örökséget hagyhatott hátra. E házasságban tehát a szolgaságnak nincsenek meg azok a jelei, amelyek a plebejusok két házassági formájánál: a *coemptio*-nál és az *usucapio*-nál megvoltak.

A *coemptio*, a plebejusok legális házassága, csak egy harmadrészben teszi szabaddá a nőt a férfitől. Ennek az elvnek jelzésképpen az esküvőnél a nő három pénzdarabot hoz az oltárhoz, egyet átad a férjnek, kettőt megtart magának: egy harmadrészben kiváltotta magát a férfitől.

A harmadik házassági forma, az *usucapio*, határidőre kötött együttélés volt, az elfogadott ágyasság.

A házasság eme harmadik formája: az *usucapio* volta-képpen nem volt más, mint kezdetben a szokás, későbbben már a törvény által is szentesített konkubinatus, vagy mondhatjuk: határidőre kötött házasság. Amiről a modern amerikai feministák mint új eszméről beszélnek most, a határidőre kötött házasság eszméjét íme a római birodalom első századaiban megtaláljuk. A nő törvényes gyámjának beleegyezésével kötelezte magát, hogy egy esztendőn át közösségekben él a részéről elfogadott férfival.

Kétségtelen, hogy a házasság e harmadik formája már a fel-felbukkanó tömeg-prostitució elől való menekvés igyekezete volt. Minél inkább szigorították a házassági törvényeket, minél inkább gyakran került a sor a szigorú házasságtörési törvények végrehajtására, annál inkább választották Róma leányai az *usucapio* szabadabb kötelékét, sőt gyakori volt, hogy ha látták a nők, hogy viszonyuk a fölfedeztetést vagy a tettenérést alig kerülheti el, elmentek a cenzorhoz és kéjnékként jegyeztették be magukat, lemondva polgári jogaikról, nehogy polgári jogaik épségben tartása mellett mint házasságtörő asszonyok megköveztessenek. A határidőre kötött házasság — annál inkább, mert a kikötött időn túl mindenik fél kívánságára, egyszerű bejelentés által felbontható volt — annyira divatba jött, hogy lassankint megszorították föltételeit, így *Aurelian* császár döntő csapást mért az *usucapio* intézményére, amikor törvénybe iktatta, hogy konkubinatusba csak felszabadított vagy tényleges rabszolgaságban levő nő emelhető. A gyermekek nem ismertetnek el római polgároknak. Ettől kezdve az *usucapio* nem volt más, mint az otthonosított prostitució és a nők férjük teljes kényekedvésre voltak hagyva, a törvény előtt alig találtak oltalomra.

Annak bizonyítására, hogy Róma a házasságot csak a törvényes, vagy helyesebben mondhatjuk: törzskönyvezett gyermeknemzés és nevelés érdekében védte és a prostituciót is csak ott üldözte, ahol ez a gyermek törzskönyvezettségé-

nek hitelességére lehetett veszedelmes; emlékezzünk meg az akkori időben mindenütt, minden népnél elterjedt pederastiáról. A nemes polgároknak hallgatólagosan eltűrte, hogy férfiakat használjanak, csak azt büntette, ha e nemes férfiak más férfinak e célra odaadták magukat. Tehát közülük csak a passzívakat üldözte. Míg a plebejusok és rabszolgák részére még ezt is megengedte. (Lex Scantinia.)

A prostituczio.

Róma gazdasági megerősödésével, hatalmának erősödésével mindig nagyobb fészke lett a prostituczióknak. Prostitúáltjai is, mint akár Görögországban, többféle osztályra és rangra oszlottak, anélkül azonban, hogy a római kéjnök, a legelőkelőbbek is, kulturális téren azt a szerepet játszották volna, mint ahogyan a görögöknél láttuk. Matriálisabb nép volt a római, a művészettől távolabb álló, semmint kedvesénél szellemi szórakozást keressen, mást mint testi mámort. A római méltóságán alólinak tartotta, hogy kéjnökkel vitába elegyedjék, verseit szavalja vagy filozófiai értekezését meghallgassa és iránta szerelmet érezzen. A római csak testileg használta a nőt. Ehhez képest kéjnöi is: nem műveltség, életmód vagy az odaadás formáinak szokása szerint különböztek egymástól, hanem gyalázatos iparúzésük ideje szerint. Két fő-osztálya volt a prostituált nőknek: *meretrices*, akik csak éjjel adták magukat Venus szolgálatába és *prostibulae*, akik éjjel-nappal, az adott körülmények közt úzták iparukat. Amazok voltak az előkelőbb rész, emezek az olcsóbbak és közönségesebbek. Az égbolt sötétsége, ha mindjárt száz lámpa is világította be a bordélyház vagy fürdők termét: a tisztességnek bizonyos köntösét borította meztelen testükre.

Minél inkább a császárság idejébe lép Róma története, annál inkább látjuk, hogy a szigorú házassági törvényeken, különösen azokon, amelyek a plebejusokra vonatkoznak, hatalmas réseket üt a prostituczió. Asszonyok jelennek meg az aedilek előtt, hogy magukat éjjeli kéjnöknek beírassák. Jaj lett volna nekik, ha nappal házasságtörökké lesznek, de éjjel — este 9 órától hajnalig — a törvény oltalma alatt szolgálhatták a prostitucziót.

Ulpian cenzor a *Lex Julia* kiadásával megállapította a prostituáltak társadalmát és már itt megtaláljuk, hogy az özvegy nők, ha mindjárt törvényes gyermekeik vannak is, bejegyeztethetik magukat az aedilek listájába s lefizetvén adójukat, szabadon úzhették a prostitucziót, kötelesek azonban ez idő alatt matróna-ruhájukat letenni s a kéjnök rövid,

tógyszerű szoknyáját és szőke parókát viselni. Ez a rés azután lassankint kitágult: asszonyok férjük tudtával úzik a keresetszerű kéjelgést és osztozkodnak az így szerzett pénzen.

Ugy a római köztársaság, mint a császárság idejében hozott törvényekben mindenütt csak a kiváltságos osztálynak, a nemeseknek, a patriciusoknak védelmét találjuk, az irántuk való „tisztelet” szempontjából, de sehol semmi igyekezet nincsen, hogy magát a prostitúciót a közerkölcsök vagy a közegészségügy szempontjából korlátok közé szorítsa. Ha a római polgár fogalmát nem látták formailag megsértenie, úgy ezek a római polgárok minden erkölcsöt megsérthettek. A prostitúciót egyébként csak az adózás szempontjából tartották nyilván.

A prostibulae-k, az alsórangu nép nemi életének és fajtalankodásainak kielégítői külön, meghatározott lakásokkal bírtak s ami a felsőbb hatóságokkal való érintkezésüket illeti, csak arról maradtak adatok, hogy lehetőleg igyekeztek a bejelentést, mindenesetre az adójuk pontos befizetését elkerülni.

A mi már most a kéj nők mindkét főfajtáját illeti, megtaláljuk köztük az *alicaria*-kat vagy utcai lányokat, a finomabb fajta *blitida*-kat, akik zöldcipő-viseletükkel különböztették meg magukat társnőiktől. Nagyon érdekes osztályát képezték a kéj nőknek a *bustuarium*-ok, a temető lányai, akik egész napon a temető falai közt tartózkodtak, részben sirató asszonyok gyanánt, részben az élők vigasztalására kínálván fel bájaikat. Nem volt más ágyuk, mint a temető pázsitja s a bujálkodásuknak más függőnye, mint a sírkövek árnyéka s védőjük a gyász istennője: Proserpina volt. A *copa*-k a vendéglők és ivótermek pénztárnói voltak. *Doridák*-nak hívták a csaknem meztelenül mutatkozó kéj nőket, az erős tagú, nagy keblű leányokat *juvencaek*-nek, tehéneknek nevezték, a ligetekben sétálókat *lupanak*-nak s a legnyomorultabbak voltak közülök a *diobola*-k, a két obolusos lányok, akik már a megvénhedt és beteg nők kasztját képezték. Ezeket a rabszolgák használták, ők voltak a rabszolgák rabszolgái, valamikor talán előkelő kéj nők, akik rabszolgákat tartottak . . .

Bordély szintén kétféle volt Rómában. Olyanok, amelyek az ott tartott személyeket állították a prostitúció szolgálatába, ezeket *Lupanar*-oknak hívták. Ezen kívül pedig különféle nevű olyan helyiségek voltak, amelyek nemcsak kéj nőket tartottak, de a közvetítők segítségével oda csábított férfiaknak és asszonyoknak is rendelkezésre bocsátották berendezésüket. S ezekben a bordélyokban a legocsmányabb kicsapongások történtek nemcsak nőkkel, de férfiakkal, fiúgyermekkel és

állatokkal egyaránt. Ez a patriciusok római polgárságának tiszteletét nem sértette... Az ivótermek, a tavernák, a fürdők, a czirkusz melletti asylumok mind ilyen helyiségek voltak. *Publius Viktor* Rómáról való leírásában negyvenhat Lupanarról beszél, de ezekben csak az aedileknek bejelentett erős forgalmú helyiségek vannak fölvéve. A titkos prostitúció helyiségeinek száma ennél jóval nagyobb volt s Rómának csak első kerületében nyolczvan fürdő volt, amelynek mindegyike a fájtalankodás céljaira volt berendezve. Ezeken kívül voltak az arénák falai körül épített boltok, mind hasonló célra.

Az általános prostitúció a rómaiaknál sem egyedül a férfiaknak nőkkel pénzért való érintkezésére szorítkozott, hanem mindkét nemnek egymással való fájtalankodására is, legfőljebb azzal a különbséggel, hogy míg a görögöknél, azt mondhatjuk, Sappho idejétől kezdve nagyobb számban volt elterjedve a nők egymással való érintkezése, a rómaiaknál a férfiak és fiúgyermeknek használata volt nagyobb szokásban. Mindezeket a kerítők, a rabszolgakereskedők közvetítették s noha tagadhatlan, hogy a római törvények ez emberhuskereskedőket törvényen kívül helyezte s unokáig való ivadékaikban is megfosztotta polgári jogaitól, mégis, mert üzletük nagy anyagi haszonnal járt, megszámlálhatlan mennyiségben fertőztették a római birodalom társadalmát.

Nem lesz érdektelen leírni egy ilyen római Lupanar-nak berendezését és szokásait. Mindenek előtt tudnunk kell, hogy minden örömeánynak aranyozott lószőrből való parókat kellett viselni, megkülömböztetésül a tisztességes asszonyokéi, akiknek általában fekete hajuk volt s akiknek kizárótagos joguk volt a sarkig érő köpenyegszerű stólát viselni. Tudnunk kell továbbá, hogy a Lupanarokban legalább annyi fiú állt készen a szolgálattételre, mint leány. Maga a ház akként volt építve, hogy hosszú folyosókról jobbra és balra többé-kevésbé díszesebb szobák nyíltak, a falakon obscen képekkel és faragványokkal. Az ajtón egy tábla volt, amelynek egyik oldalán az ott tartózkodó leány vagy fiú neve állt, mellette használati díjának számával. Ha vendég lépte át az ajtó küszöbét, a táblát megfordították s olvasható volt a felírás: „occupata”. Elfoglalva.

Csak kissé jobb Lupanarnak jelentékeny személyzete is volt. *Antilláé ornatrices*: az öltöztetők, a ruhatisztítók, az arcfestők. *Aquariolli*: frissítő-hordozók. *Bacario*: kis rabszolga fiú, aki mosdóvizet hoz és megmossa az embereket. *Villicus*: az üzlet megkötője, az alkusz és jó tanácsadó. Ha friss anyag, leány vagy fiú került a Lupanarba, első feláldoztatását mindig ünnepélyességgel végezték s szobájának

ajtaja babérral volt övezve. *Martial*, *Catallius* és *Petronius* írtak e borzalmas gyalázatosságokról, amelyek közül csak annyit említsünk meg, hogy a 10—12 éves fiúgyermekeket a prostitúció céljaira kiherélték s csak Domitian császár adott ki rendeletet a megféríatlanítás ellen, de ez sem járt sok eredménnyel.

Juvenal-nak maradt egy följegyzése *Messalina*-ról, *Britannicus* kedveséről, hogy mi módon használta a római társadalom a bordélyházakat. „Amint észrevette, hogy a császár álomba merült, fölemelkedett mellőle a császári szajha, — akinek volt bátorsága szennyes matrátzat a caesar ágya mellé húzni — s egyetlen rabszolganőt intett maga mellé. Hollófekete haját páróka alá rejti és sietve halad a leglátogatottabb nyilvános házba. Készen állt már részére a szoba, melynek ajtájára a *Lysisca* álnevet írták föl s ő meztelenül, csak nyakát és arcát borítva arannyal átszótt fátyolba, adja oda a testét az, aki téged is magán hordott, nemes *Britannicus*. Csábító magatartással fogadja a belépőt, visszautasítja a felajánlott élvezeti díjat és e minden asszonyok legutálatosabbja még az éj folyamán a férfiak megszámlálhatatlan sokaságát engedi magára. Hajnalban, mikor már a bordélyos minden leányát pihenni hazaeresztette, utoljára távozik, teste veritékes az izgalmaktól, arcza a lámpa kormától fekete, szemei tompán révedeznek maga elé, elgyengülve minden részében, de még mindig ki nem elégítve! Így tér haza s császári ura ágyába így vitte be a bordélyok minden szennyét.” Ilyen képet ad *Juvenal* a Lupanarok használatáról.

A fürdők, amelyek használatát keletről vették a rómaiak s amelyek közül a legegyszerűbb is nagy kényelemmel, de a legtöbbje nagy fényűzéssel volt berendezve, úgy mondhatjuk: a titkos prostitúciót szolgálták. Nem mintha az itt történő dolgok kevésbé lettek volna ismeretesek, csupán azért volt ezekben titkos a prostitúció, mert nyílt czégérül a fürdés, a test tisztántartása és ápolása volt kimondva. Ide tehát az aedilek, a prostituáltak fölügyázói csak azokban az esetekben tehették be a lábukat, ha valami skandalum történt. A fürdőkben és az úgynevezett tavernákban mindent csinálhattak a rómaiak, a házasságtörésnek és a kéjjel való üzérkedésnek minden alkalmát fölhasználhatták, csak az a föltétel volt, hogy hivatalosan a censorok, vagy az aedilek elé ne kerüljön az ügy. A rómaiaknak — s általán az embereknek — hipokrizisére semmi sem vet gyönyörűbb világot, mint hogy a Róma belső területén volt nyolczszáz fürdő közül délután 3 órától fogva a rabszolgák és egyéb kisérő személyzet egész raja ácsorgóit, akik előkelő patricziusok leányait kísérték a

fürdőkhoz, miután már akkor sem illett, hogy ezek egyedül járjanak az utcázakon — „hátha illetlen szavakkal találna közeledni hozzájuk valaki” — és miután az előkelő leányok a fürdőben kikéjelegték magukat, ismét a szolgaszemélyzet kísérte őket haza, nehogy a patricziák szemérme valami szó révén csorbát szenvedjen.

A császár alatt igen soká divatba jött, hogy a nők és férfiak közös bassinokat használjanak, amelyek egész sötétek voltak, ámde ezek olyan állandó botrányokra és nyílt panaszkokra vezettek, hogy mégis vissza kellett állítani a régi rendet: külön női- és külön férfi osztályt. Annyival inkább megtehették, mert a medenczékhez vezető folyosók pazarul berendezett barlangokkal, ligetekkel voltak ellátva s a folyosókból nyíló, minden kényelemmel ellátott szobák, sőt termek voltak bérelhetőek. És ha nem tudtak a párok egymásra találni: a fürdőmestereknek kellett csak szólani, akik részben a jelentkezőkből, részint az e célra készen tartott személyzetből mindenkinek a kívánságát kielégíthették. Nők kívántak férfiakat vagy nőket, férfiak nőket vagy férfiakat és mindkét nembeliek serdülő fiukat. Az állati fajtalankodás terén ekkor és itt a rómaiaknál lépett föl tömegesen az emberi szájaknak nemi czélokra való használata s az undorító kéjelgés olyan általános lett, hogy nőket, férfiakat és gyermekeket külön e célra tanítottak be. Aki köztük nyelvének használatában különösen kitűnt, azt drágán fizették. Az ilyen nőket *fellatrices*-eknek, a férfiakat és gyermekeket *pedig fellatores*-eknek nevezték. Egy ismeretlen írótól maradt fenn a mondás, a Vesta-szüzekhez intézve: „Vénus istennő nemes ivadécai, nem fogtok többé érintetlen ajkat találni, amelyik az imát isteneteikhez elszármaztassák!” És egy híres római kurtizánhoz intézte egy epés satirikus az epigrammát, amelyet itt prózában adok vissza: „Senki emberfia, senki az egész városban nem dicsekedhetik *Thais* kegyeivel. Holott sokan kívánták, sokan utánavetették magukat. Tam casta, rogo *Thais*? Immo fellat’ — végzi az epigramma. „Nos, kérem, miért ilyen szűzies *Thais*? Mert a nyelve nem az.”

Az eddig jelzett főbb prostitucionális helyeken kívül kettőt kell még fölemlítenünk. Az egyik — elég csodálatosan hangzik — a malmok és sütődék helyiségei. Ezeknek árusítási helyiségeibe jöttek — úgy látszik, a mai cukrászda elődjei — a minden rangbeli nők, hogy a Venus-áldozatul szánt kenyereket megvegyék, így tehát mindjárt itt keresték őket fel s az élelmes pékek raktáraik alsó helyiségeit mindjárt — szeparéknak rendezték be.

Másik helye volt a prostitucionának a szálloda. Két fajtá-

ját kell megkülönböztetni. Az egyik, a *Diversorium* egyszerű éjjeli megszállóhely volt, míg ellenben a *Caupona* a mai hoteleknek felel meg. Itt teljes ellátást kaphattak az idegenek, teljes ellátást — még nemi értelemben is.

A római társadalom.

Amiket eddig megismertünk, az mind a nyílt prostitúció volt. Még sokkal nagyobb és erősebb volt azonban a római birodalomban a titkos vagy helyesebben kifejezve: a hallgatólagosan túrt prostitúció, amely azután, mint a történelemből tudjuk, a nagy római birodalmat a végsemmisülésbe vitte bele.

A prostitúció eme fajtájához az aedileknek és a censo-roknak semmi közük nem volt. Magában Rómában legfőképpen, de a római birodalom minden jelentékenyebb tartományában is ezrével éltek a kurtizánok és a gladiátorok: a prostitúció bejegyzetlen tagjai s ezekkel lassan teljesen összeolvadtak a patricius és plebejus társadalom asszonyai és leányai mintegy hetven-nyolczvan százalékban. Romulus szigorú házassági törvényei, noha a kő táblán még mindig bevésvé voltak, a kéjelgés dühöngéséhez és a fekélyesség, a lepra, a syphilis uralkodásához vezettek. Az erkölcsi érzések olyanok, mint a légnemű testek: mérhetetlen kiterjedésük s korlátok közé lehet őket szorítani — egy bizonyos határig. De aztán szétzúzzák a vasfalakat s rettenetes pusztításokat visznek véghez.

A római birodalom utolsó évszázadaiban a krónikások társaságában csak végig kell sétálnunk a *Via Sacra*-n, hogy a római társadalom munkáját, egyetlen életcélját: az élvezetek hajhászásáért folytatott küzdelmét lássuk. A kurtizánok csak abban különböztek a bejegyzett örömlányoktól, hogy vagyona téve szert: nem mindenkivel és nem a tavernákba vagy Lupanarokba tértek be. A családbeli asszonyok és leányok pedig abban különböztek a kurtizánoktól, hogy ha odahaza voltak: férjük, apjuk vagy testvérük is velük voltak. Mindnyájan ott ödöngtek, trigákon vagy gyaloghintokban, lovakon vagy öszvéreken, avagy gyalogosan az oszlopsorban, az Amphiteatrumtól a Kolosszeumig, a Béke-temploma és a Császár-tér óriási útjain, némelyik ötven szolgálával, a másik, ha csak egygyel is, körülvéve. Testüket ékszer és azt mondhatjuk: aranszálakkal átszótt levegő fedte, kezökben mindig ezüsttükör. A szolgálk serege pedig a pávatollakból készült napernyőt tartotta. A gladiátorok, a színjátósok, szörtelenített, festett arczczal, pompás ruhájukban ott haladtak mellettük s

közöttük az öreg kuplernők, akik a szemekkel, legyezőintésekkel tett beszédekét közvetítették: nő férfiert, férfi nőért mennyit ad, hol találkozik vele? Este 9 óráig tartott a vásár, hogy másnap a délutáni órákban újra kezdődjék, a nap többi részét vagy a vásáron megkötött alkuk effektuálásával, vagy a szépség megtartásához szükséges varázslatokkal és kendőzésekkel töltötték el, de legfőképen lakomákkal, czirkuszi játékokkal és amennyire szükséges volt: alvással.

A lakomák jelentékeny részét tették a római társadalom életének s ehhez képest éttermeik voltak a lakás díszai. A falakon képek sokasága, mind az erotikus élet jelenetei, ezenkívül a mythológiából is nagyobbára ezek fölhasználva: Pasiphae és a bika, Léda a hattyúval, Ganymed és a sas, Danae és az aranyeső és így tovább. Reliefek és szobrok mind ugyan-csak e stílusban: satyr-tánczok, neves bachanaliák, kosok és más állatok üzekedései, amelyeknek láttára — mint *Plinius* egy helyütt megemlíti — a szűzies *Properz* így sóhajtott fel:

— Aki először ezeket a szeméremsértő képeket tisztas házak vendégszobáinak a falaira felaggatta: örökre átkozott legyen, mert e jelenetek élvezése — éppen titokzatosságaik révén gyönyörködte.

De nemcsak a képek és szobrok rögzítették az obscenitást, hanem a bútorok és minden berendezés formái is az erotika jegyében készültek. A székek, asztalok és nyugágyak lábai koslábak és kos-szarvak ábrái voltak, a lámpák ernyői a sabin nők elrablását, nympháknak satyrokkal való enyelgését mutatták, száz és százféle változatban. Az ivó poharak, maga a felszolgált kenyér is *Priap* szobrát tüntette fel; tudvalevőleg Priap isten kettős nemi szerveivel volt szimbolizálva. Ezeken kívül a virágok játszottak nagy szerepet s az ittas lakmározók gyöngyöző homlokát friss virágkoszorúkkal hűsítették.

Rendkívül érdekes világot vetnek a római társadalom életére: illemszabályaik, amelyeket összejöveteleik alkalmával szigorúan tartottak be. Az elv mindig az volt: „Mindent meg lehet tenni, de semmiről sem kell beszélni”. — A legnagyobb orgiák közepette is, mikor mint sertések feküdtek együtt, akkor is megtartották *Plautus* mondását: „Obscenare omen alicui vituperare”. A szemérmetlen szó a fül szerencsétlensége. Ehhez képest nem beszéltek róla, de a túlterhelt gyomru vendég vagy házigazda kezével adta meg a titkos jelet a rabszolgáknak, akik edénynyel siettek segítségül, helyben az asztalhoz. Az emberi szervek minden működéséből, így a gyomor és belek hangjaiból istenek nyilatkozatait olvasták ki, a tüszentést mint kedvező jelentést fogták föl s tőlük maradt reánk, hogy a tüszentőnek szerencsekivánatainkat kifejezzük...

Valakinek egészségére annyi pohár bort kellett inni, ahány betűből állt az illető neve és így történt, hogy egy híres kéjencz fiatal fiú-kedvesét Thesaurochrysonicochrysidés névvel tisztelte meg, mert ő csak ennek egészségére hajlandó üríteni poharát...

Semmi sem jellemzőbb különben ennek a kornak romlottságára, mint az a lakoma, amelyről egy *Galba* nevű híres humoristának mondása maradt fenn. *Galba*-nak nagyon szép, fiatal felesége volt, egy ízben feleségével együtt lakomára volt hivatalos. Csak hárman voltak, az asszony ült közepen. Miután a színjátékoknak, az indiai hastáncznak s minden egyéb program m számnak vége volt, az élvezett italtól mámorosan dültek végig helyeiken, a házigazda a humorista feleségével szemben a közönséges vendégszereteten túlmenő gyöngédséget tanúsított. *Galba* szenderegni látszott. Az egyik rabszolga, felhasználva a kedvező alkalmat, melléjük húzódott s a humorista mellett levő kehelyből bort akart tölteni magának. Ámde *Galba* fülön ragadta a rabszolgát:

— Nyomorult fereg, *neked* nem alszom.

Igy élték idejüket. Öregségre alig is került a sor, de ha mégis: az öreg nők, akik még mindig kíváncsiak akartak maradni, egész számár-ménest tartottak, hogy számártejből fürödve várják be a korzó idejét és ha már az sem használt, úgy segítettek magukon, hogy nem néztek többé tükörbe s elhitették magukkal bájaik hódítását, amelyet pénzzel vásároltak meg maguknak. Közzevegültek a vízfordó rabszolgáknak s egy-egy tetszetősebb abeszíniai vagy syriai rabszolga fölött öreg matrónák nem egyszer kaptak hajba: melyikőjük vegye meg? *Petronius* leírásaiból tudjuk, hogy egy ilyen verekedés alkalmából az egyik nő megőrült, mert a másik kezében váratlanul meglátta saját — ősz haját.

Mint mondtam, nem sokaknak adatott meg az öregség fájdalma. A fiatalok kijártak a *Via-Sacrára*, egy nap aztán nem tudták tovább kendőzni a lepra borzalmas kiütéseit, a sebek az arczon már nem voltak többé elkendőzhetek: letűntek, elmaradtak tehát a korzóról s nyomorultul, elhagyatva, odahaza elpusztultak. Az orvosi tudomány ekkor még nagyobbára babonáságokból állt, minthogy a venerikus betegségeket az istenek büntetésének tekintették, amelyet nem is lenne illő, de lehetetlen is volna erőszakos uton megakadályozni. Az istenek kiengesztelésének mikéntje volt tehát inkább a gyógyítás titka s a nagyobbára Görögországból jött orvosok is csak a tünetek enyhítésére, a fájdalmak megszüntetésére adták különféle kenőcseiket, torokvizeiket s használtak később bizonyos higiénikus ellenszereket, így a gyakori langyos fürdőket.

Az orvosok egy része — akik különben legnagyobb részt rabszolgák vagy felszabadított, de nemes polgárság nélkül valók voltak — ezen kívül a rabszolgák és fiúgyermekek férfiatlantásával, sőt a nők petesejtjeinek eltávolításával foglalkoztak, nehogy ezek terhesek legyenek s a római társadalom ekkor a „Vivamus dum licet esse” (Éljünk, amíg lehet) jelszavával már annyira benne volt a romlottságban, hogy éppen e saját szempontjukból való s minden törvényüknek létalapját képező czélról: az állam erejének fentartásáról is megfeledkeztek. Az érzéki czél úszott a levegőben s ez a levegő reánehuzott Róma minden intézményére s minden kiválóbb emberének gondolatára és akaraterejére. Mégis néhány görög eredetű orvos volt, akik a venerikus bajokkal tudományosan foglalkoztak, így *Celsus*, aztán *Asklepiades*, aki talán az első vizgyógyász és diätetikus orvos volt s Krisztus után körülbelül 150 évvel élt. Ám e görög eredetű orvosoknak a venerikus betegségek ellen való küzdelmét megnehezítette a gyakorlatban az a szokásuk is, hogy a beteget lakásaikon fölkeresve, tanítványaikkal együtt mentek oda s gyakori eset volt, hogy amidőn egy ismertebb orvos negyven-ötven tanítványától kísérve valamely házhoz betért: ott népcsödület támadt. Elképzelhető, hogy ilyen körülmények közt a különben is hipokrata római társadalom tagjai inkább csak a kuruzslók tömegéhez fordultak.

Ami még a nők anyaságát illeti, röviden meg kell említenünk, hogy a terhes nők akkor is — mint akár most — háromféle uton igyekeztek szabadulni a terhes anyaságtól. Az *aborsus* útján, a terhesség első hónapjaiban, masszázs és magzatelhajtó italok segítségével, azután később erőszakos *abortus* útján s végül a *gyermek-kitevés* révén. A zöldség-árús- és tejpiaczon minden reggel tízével szedette össze az állam a kített gyermekeket s mindet saját költségén neveltette föl.

Mielőtt a római birodalom utolsó századainak vázolásával im befejeznök az ó-kor prostitucionális képét, csak futólagosan kell megemlékeznünk nagy kurtizánjairól és császárajairól.

A római kurtizánok abban különböztek görög társnőiktől, amiben a római nép és kultúra a görög néptől és ezek kultúrájától különbözött. Csak anyagiasak voltak, ennél fogva a közéletben nem szerepeltek, filozófiával és művészettel nem vitték előbbre korukat, hanem megelégedtek azzal a rettenetes kártékony befolyással, amit kedveseik: a poéták, politikusok, hadvezérek és császárok magánéletére és erkölcsére gyakoroltak. A hellén kokottoknak elveik is voltak, a rómaiaknak csak bűneik és hatalmuk.

Egyes császárok, mint például *Augustus* megkísérelték a teljesen elzúllott közerkölcsiséget törvényekkel megmenteni, de ugyanakkor, midőn törvényeiket kihirdették: ők maguk és szeretőik a legerkölcstelenebb orgiákkal és bachanáliákkal adtak példát e törvények meg nem tartására.

A Kr. e. 22-ik évben Augustus magányos szigetekre számkivetni rendelte mindazokat, akik nyilvánosan valami fajtalankodáson érettek, de ugyanakkor ő maga tizenkét szeretőjével a tizenkét-istenség ünnepét rendezte: minden szájhája egy-egy isten szeretkezését mutatta be. Az ünnepség napokig tartott s ugyanez időben nagy éhínség uralkodott a nép között s a polgárság ez ünnepségekre czélozva indokolta: „Nincs kenyér, mind elfogyott a tizenkét-isten lakodalmi ünnepén”.

Ugyancsak Augustus Kr. e. a 9-ik évben kiadta a *Lex Papia Poppaea*-t, amely szerint minden római megházasodni tartozik, ha ezt nem teszi: nem örökölhet. Aki megnősül, de házassága gyermektelen marad: az örökségének csak felét veheti birtokba, a másik fele az államé. Viszont a több gyermekűek közterhek avagy büntetések alól menekültek és hat gyermek után esküdti tisztségre neveztettek ki. Ugyancsak ez a törvény a mind sűrűbb válásoknak vetett gátat.

Tiberius császár a férjet, aki felesége prostituczióját elnézi vagy elősegíti: nyilvános szertartások között végbemenő válásra kötelezte és egyben az aedileknél rendes prostituczióra bejegyzett patriczius nők — még ha nem érettek is rajta fajtalanságon — számkivettesenek. Később, hogy a hűtlenségen rajta ért asszonyt előbb a családi tanács büntesse meg; ámbár csak egyhangú szavazat esetében voH érvényes az ítélet.

Tiberius császár, aki különben állandóan részeg volt, a törvényt meghozván, a szenátusból szenátoraival együtt lakomához ült, ahol meztelen nők és férfiak szolgálták fel az estebédet... És a törvények így nem sok kárt tettek a prostituczióban, annál inkább nem, mert *Capri* szigetén levő kéjlakában a fajtalankodások orgiáit a római nép mind jól ismerte.

Caligula, *Nero* a czirkuszokban nyilvánosan üzték retentő kicsapongásaikat, amelyek már a perverzitás paroxizmusai voltak. Vérengzéseiket a történelemből ismerjük s elég legyen itt csak annyit fölemlíteni, hogy *Nero* a saját anyjával: *Agrippinával* folytatott viszonyt és egy *Sporus* nevű ifjúval nyilvános eljegyzési ünnepet tartott. A természet valami kegyetlen gúnyjául előbb megcsonkította az ifjút, aztán gazdag hozományt adott neki és egy napon menyasszonynak

öltöztetve Róma egyik terén, az ujjongó nép sorfala között vonult vele végig a czirkuszba. Erről az ünnepségről maradt fenn egy római polgár mondása, aki a menet láttára így fakadt ki:

— *Nero*, jobb lett volna, ha atyád: *Domitian* császár is így házasodik vala”.

Ne kövessük tovább örületük utjain a római császárokat s népüket. A kereszténység mártírjainak kihullott vére ekkor már termékenyíteni kezdte az emberiség szellemét, ami maga után vonta a császárok korának alkonyát. *Diocletian* császár már hasztalanul akarta új életre kelteni a római erkölcsöket, hasztalanul járt elől ő maga jó példával és hasztalanul romboltatta le a keresztény templomokat: az új eszme feltartóztathatatlanul haladt előre hódító utján, hogy megtéve szolgálatát az emberiségnek, ismét új előrehaladásnak lehetőségét vesse meg.

A kereszténység ideje.

Két részre kellene voltaképen osztani ez időt. Ama genialis ember idejére, aki ösztönszerű instinktusával a legfejlettebb szerves lénynek fejlődési irányát évezredekre előre meglátta: az emberi én jogának elméletét s a milieu theoriáját egyaránt felállítva. Az akkori viszonyokhoz megfelelően, utat is mutatott az emberiség felszabadítására: a szeretet igéjét adván nekik. Az első volt, aki nem nemzetének, hanem az *Ember*-nek akart szolgálatot tenni — íme, az emberiség most kezd eljutni Jézus „hazafiatlanságához”, mint-hogy a vagyonszövetség, a kommunizmus példáit nála látjuk meg. Az első volt, aki megmondta, hogy mindenkit a saját erkölceinek és körülményeinek viszonylatában kell nézni s ugyancsak az első volt, aki az öntudatot, az emberi szellemnek befelé, önmagával való harmóniáját hirdette az élet céljául. A francia — s minden más — forradalom egész bátran az ő igéire hivatkozhatott volna, mikor a szabadság, egyenlőség és testvériség jelszavait kitalálta. És a természettudományi alapon gondolkozók életfelfogása deduktív utón sem jut más eredményre, mint amit a názáreti ácsmester fia instinktíve szimbolizált.

Az ő ideje, amilyen messzire kiható, olyan rövid tartamú: mindössze három évtized.

Az akkori körülmények, politikai és kulturviszonyok folytán természetes, hogy az elnyomott s testi, anyagi és telki rabságban sínylődő emberek csak a szeretetet, az önfeláldozás minden nyelven érthető tényét fogták föl s ezen indultak el utána s így megint csak természetes, hogy nem a gazdagok, nem a kiváltságos osztályok fogadták magukba az új ígét először, hanem a nyomorultak. Ezek között is legnagyobb számban a prostitúció kitalálójai.

Ezen indul meg a kereszténység másik időszaka: az egyházi szervezet, amely itt, e ponton fogja meg az akkori társadalmat. Majd meglátjuk: hogyan és milyen sikerrel.

A pogány vallás — az akkori társadalmi szervezet alapja — nem volt más, mint az érzékiség szimbolizálása, az egyházi szervezés tehát természetesen azon kellett hogy kezdje: hogy az érzékiség e kultusza, a prostitúció minden válfaja ellen harcba szálljon.

Maga *Pál* apostol kezdte ezen, amint a rómaiakhoz írt levele tanúságot is tesz erről s az első keresztény gyülekezet ugyan kikből telt volna a világvárosban, ha nem a Tiber hajóslegényeiből, a Via Appia koldusaiból és kőtörőiből, víz-hordó asszonyokból, kofákból és menekülő, szorongatott rab-szolgákból, megnyomorított s prostitúcióra kényszerített fiukból és leányokból. Ha mégis, csupa kíváncsiságból is egy jobb-módú patrícius került a gyülekezetbe, ugyan elcsodálkozott rajta, hogy a „zsidó király” küldöttei olyan valamitől akarják eltiltani a polgárokat, amit az összes filozófusok éppen mint az élet célját hirdettek nekik: a testi örömtől. *Pál* apostol és társai pedig hova-tovább annyira szigorúan értelmezték e tartózkodást, hogy még a házasságban élő hívektől is a szüzies életet követelték s ha a hívek itt és ott panaszkodtak, hogy minduntalan belesnek a „bűnbe”, az apostol az imát, böjtöt s a testi sanyargatást kíséreltette meg velük, csak ha ez nem használt, akkor engedte meg nekik: házasesetet élni.

A nők itt is — mint akár a prostitúcióban — előljártak s fanatizmussal szereztek érvényt ama czimüknek, hogy ők Krisztus menyasszonyai. Nemcsak a férfiakat tartották távol maguktól, hanem minden erre irányuló gondolataikat súlyos bűnül rótták fel önmaguknak, amiért kemény penitenciákat tartottak. Kurtizánok, minden rend- és rangbéliék, akik behódoltak az új hitnek: legyőzték a test addigi trainingjét, a lázas órákat, a mámoros vágyakat imák mormolásával üzték el. Az üldöztetés, a másokkal és magukkal való küzdelem csodás heroizmusra — nevezzék bár a mai fiziologusok idegaberrációnak — ragadták az embereket, valami szüzességi düh keletkezett, amely többé nem eszközül, hanem végcélként tekintette az önmegtartóztatást.

Athenagoras 170-ben *Marcus Aarelius* császárnak írt levelében, a pogányok ama vádjára, hogy a keresztények gyülekezeteikben voltaképen titkos kicsapongásokat végeznek, így ír: „A mi gyülekezetünk az egyiket fiának tekinti, a másikat fivérének vagy nővérének és az öregeket mint atyáinkat és anyáinkat tiszteljük. Aki hozzánk tartozik, annak tisztaságára ügyelünk s ha testvéri csókot váltunk: áhítattal tesszük

azt, mint valami vallási aktust, mert ha tisztátalan gondolat férköznék hozzá, lelkünk üdvösségét rabolná meg. És ha közülünk valaki megházasodik, csak azért teszi, hogy az új hitnek gyermekeket nevelhessen. Olyan a házasember, mint a mezőgazda, aki a termőföldet vetőmaggal behintvén: továbbra nyugalommal várja az aratást.”

Majd más helyütt szent Klement a pogányok fürdőire és illatszereire czélozva, írja Alexandriából: „A keresztény asszonyok nem a testük, hanem erkölcsük tisztaságával akarnak tetszeni férjüknek”.

Megrendítő, de mégis gyönyörű korszaka a kereszténységnek a római üldöztetések ideje, amikor a caesarok a keresztény nőket, asszonyokat és szüzeket egyaránt, vadállatokkal tépették szét a czirkuszokban. Nyugodtan, felmagasztosulva léptek a leányok a hóhérok szobájába, mert törvény volt, hogy hajadon leányon halálos ítélet végre nem hajtható. Hát betartották a törvényt: előbb a hóhérok tettek erőszakot a szerencsétlen áldozaton, aki odakiáltotta a Caesarnak: „Tiszta nőt az erőszak nem mocskit be!”

Szokása volt a római kényuraknak, hogy a keresztény nőket választás elé engedték: vagy megtagadják hitüket, vagy egy bizonyos időn át prostitúcióra kényszerítetnek. Egyik sem tagadta meg hitét s valami imponáló erő van *Ambrosius* ezekre vonatkozó beszédjében: „A szűz prostituálhatja is magát anélkül, hogy tisztátalanná legyen”. *Szent Ágoston* is ír róla: „Ha a szüzesség erőszak útján megsemmisíthető lenne, akkor nem a szellem erénye, hanem a test egyik tulajdonsága lenne, épen úgy mint a szépség vagy az egészség, avagy egyéb múltó javak”. „Tiszteletre méltó seb lesz — az...” — írja egy *Victorian* nevű paphoz irt levelében.

Jellemzésül ez időknék, hadd mondjam el még egy megtért örömlány történetét. *Claudius* császár alatt élt s megtérése után *Egyptomi* Mária-nak hívták, megkülömböztetésül a két másik Máriától. Ő maga beszélt el életétörténetét *Josimus* apátnak, aki egy barlangban mezítelenül, a naptól feketére égve talált reá s aki az elbeszélést szórói-szóra így jegyezte föl:

„Egyiptomban születtem ; tizenkét éves koromban Alexandriába vittek, ahol tizenhétéves koromig egy nyilvános házban voltam. Mikor egyszer Jeruzsálem vidékéről hajósok jöttek hozzánk, egymás között beszéltek az új, testvéri hitről s én hallgattam őket, aztán megkértem: vigyenek magukkal hajójukon. Kérdezték tőlem: mit fizetek? Akkor én mondtam nekik: testvéreim, nekem nincs semmim. Amit nektek adhatok, az csak a testem, ha kell, fogadjátok el használjátok,

ezzel megfizetem az utat. Ugy is lett, magukkal vittek és az utón közösen használták fiatalságomat. Mikor Jeruzsálembé megérkeztünk és én a többiekkel együtt a templomba akartam menni, a lépcsőnél hirtelen úgy éreztem, mintha egy láthatatlan kéz visszalökne az ajtóból. Többször be akartam lépni, mindig ugyanazt az érzést éreztem, míg a többiek zavartalanul mentek el mellettem. Akkor eszembe jutott eddigi életem és erős lett bennem a meggyőződés, hogy számlálhatlan vétkeim okozták a visszautasítást. Mert az volt. Csak most kezdtem súlyos megbánást érezni, vezeklést fogadtam és testemet saját kezemmel sanyargatom, így jöttem ide.”

Egyiptomi Mária letette a szüzességi fogadalmat és még negyvenhét esztendeig élt magános életet.

Az idők távolságának magaslatáról nézve, rendkívül érdekes képét látjuk az emberiség nemi élete két szélsőségének. Ugyanakkor s ugyanott, ahol a perverzitás paroxizmusában már nem tudtak mi ujat kezdeni az emberek: csoportok alakulnak — s a csoportok nagy, tekintélyes gyülekezetté szaporodnak — amelyeknek tagjai nem elégesznek meg többé az egyszerű önmegtartóztatással, hanem hitelvül vallják, hogy feltámadás után az emberek megtisztultan fognak újjászülni: nem lesz nemi életük s nemi karakterük. Konziliumi kinyilatkoztatásokat kellett később tenni, amelyek különben nagy vitákat provokáltak, hogy Isten a mennyországban minden bűntől megszabadítja ugyan az embereket, de a nemüket meghagyja.

Maga az egyház súlyos büntetéseket állapított meg a nem-tiszta életüekre. Házasságtörésért tizenöt évi bűnbánat járt; ha leány adta oda magát egy férfinak, azért csak négy esztendő járt ki. A házas férfinak, ha nem férjes asszonynyal, hanem leánynyal volt viszonya, szintén csak négy évi penitencziát kellett tartania. Ha pap házasságon kívül valakivel érintkezett: elvesztette hivatalát és egész életében bűnös testének megtörésével kellett foglalkoznia.

Az eretnekek.

Annak a nagy szigorúságnak, amelylyel az egyház a nemi élet terén viseltetett, lehet részben tulajdonítani, hogy csakhamar új sekták keletkeztek, amelyek egyébként az egyház tanait vallották, de a nemi élet terén a pogány vallások misztériumait vezették be, természetesen új czimek és formák alatt. Már Péter apostol második levele emez eretnekekről beszél. Mindez újitók közt legveszedelmesebb volt *Nikolaus* diakónus, aki Pál apostolnak volt személyes ellensége. Tőle

eredt a *Nikolaiták* szektája, akik nem csekély szofizmával úgy állították fel a tételt, hogy a bűnös test csak kedves az Ur előtt, mert a Megváltó így nagyobb szolgálatot tehet, ha ennek *daczára* az örök üdvösséghez vezet a földi halandót. A Nikolaiták különben későbbi időkben a Gnosztikusokkal egyesülve, számtalan hasonló új szektát alapítottak, amelyekről itt csak röviden annyit kell megjegyeznünk, hogy az egyház első századában az eretnkségeket két osztályba sorolták: a szellemi és a testi eretnkségek közé. Az előbbieket kizárólag dogmatikus és metafizikai különbségek miatt voltak kiátkozva, míg emezek prostituciójuk miatt.

A legerterjedtebb eretnek szekták, a *Karpocratianer*-ek és a *Valesianer*-ek a második században kezdtek elterjedtségre szert tenni. A görög epikuri és a keresztény irányzatnak összetételéből rótták össze tan tételeiket, amelyek közül úgyszólván alaptételük volt: „Amit nem akarsz magadnak, azt ne kívánjad és ne cselekedd más ellen”. Különben pedig az asszonyi közösséget vallották és gyakorolták. A szabad szerelem egyoldalú fajtáját. *Epiphanes*, az alapító *Karpokrates fia* iktatta törvénybe, hogy gyülekezetükben egyetlen nőnek sincs joga megtagadni magát egy férfitől, aki a természet erejének jogán megkívánja. *Epiphanes*, noha korán halt meg, egyes városokban nagy népszerűsége tett szert s *Kephaloniá*-ban szobrot emeltek emlékének. Szektájának egyik követője: *Marcellina* nevű, 160-ban Rómába ment s az ottani keresztény gyülekezetekben nagy szakadásokat idézett elő.

Ha — érthetően — nem is tudott valami jelentősebb tért hódítani a keresztények közt, meg kell emlékeznünk a *Kainiták*-ról, akik a „Sátánnak rehabilitációját”, az „anyag-nak a szellem fölött” való diadalát hirdették s *Kain*-tól *Iskarioth*-ig valahány gyűlölt alakja volt a bibliának, azt ők mind szentként tisztelték s különösen Káint hirdették újból eljönni, Sodomában és Gomorrhában feltámadni. Ők voltak az anti-krisztus. Jellemzők és érdekesek voltak a vallási tételeik, de csak annyiban tartozik írásunk keretébe, hogy ők voltak az egyetlen új vallási alakulat, amely a fajtalanság minden nemét nyíltan szükségesnek hirdette.

Az *Adamiták*-nak ezzel szemben az a főtételük, hogy ami természetes és nem büntetendő sötétben, az a nap világosságában is helyes és a nemi érintkezés tisztaságát éppen ahhoz a feltételhez kötötte, hogy az nyilvánosan a gyülekezet színe és szeme előtt történjék.

Mindezekből láthatjuk, hogy a keresztény vallás kiszabadítva az embereket a pogány istenek békóiból és a zsidó vallás hozzáférhetlen dogmáiból, a görög filozófusok behatá-

sától is támogatva, tapogatódni kezdenek a gondolatviláguk sötéttségében. Látjuk az egyiknél az anyagnak és a szellemnek szembeállítását, a másiknál a természethez való abszolút visszatérést, amidőn a szemérmet, mint éppen az erkölcstelenség kútforrását állítja maga elé. Látjuk a szabad szerelem gondolatának primitív, még kulturamentes nyomát, a karpocratianusoknál s látjuk, hogy mindenütt, minden alakulásnál a nemi élet játszsza az egyik főszerepet.

A politikai alakulások ez idő szerint még vallási köpenyegbe vannak burkolva, a vallási köpenyegek miként való szabása pedig az emberek nemi életének erre vagy arra az útra való irányulásától függ.

A prostitúció jelentkezése.

Bármennyire érdekes lenne is, nincs terünk hozzá s nem is tartozik feladatunk közé, hogy részletesen mutassuk ki, hogy mindjárt az egyházi szervezet megalkotásánál maguk az apostolok mennyire tértek el fokozatosan Jézus intenzióitól. A történelem és a katolikus egyház fejlődése, világi uralma s az uralom lehanyaglása eléggé beszélnek erről. Ha az azóta való évszázadok bármelyikében feltámadt volna Krisztus, megint korbácsot vett volna kezébe, hogy a farizeusoktól s a politikai uralom kufárjaitól megtisztítsa a templomokat. Bizonyosság reá maga az a tény, hogy míg Jézus alapvető igéi lényegükben ma is modernek s a természettudomány álláspontjával nem ellentétesek, magának az egyháznak dogmái régen túlhaladottak. Mindjárt az első apostolok, éppen a szervezés útján visszatértek Mózes államférfiul politikájához: *az emberi normativum* megalkotásához. Igaz, ezzel eredményeket értek el, politikai, gazdasági hatalomra vergődtek, de egyben magukba oltották a fejlődésre való képtelenséget. Mutatja ezt ismét az a tény, hogy népek szabadságát, anyagi föllendülését soha az egyház elő nem segítette, hanem ha ezt maguknak a népek kivívták éppen az egyház buzgó híveivel és szövetségeseivel szemben, akkor az egyház csak azon igyekezett, hogy e több szabadságot és erőt nyert nép ismét az egyházi Szervezet hatalmi céljait szolgálja. Aminthogy ez mai napság is a politikájuk.

Nos hát megállapították az emberi normativumot s e normativumban meg akarták korigálni az emberi szervezetet. Híveik és vezéreik a szüzesség és önmegtartóztatás olyan szigorú mértékét állították fel e normativumba, hogy azt egyes ember elbírhatta, a tömeg nem. És így lett, hogy a szüzesség és önmegtartóztatás tanyáiuul alapított zárdák és

szervezetek az erkölcstelenség, az emberi természettel való visszaélés mikroba-telepei lettek, amint ezt látni fogjuk.

A lerakott szüzességi fogadalmakból a fajtalankodások, a házasságtörések és a törvénytelen gyermekek átkának erdei nőttek ki, vagy viszont az önmegcsonkítások brutális divatja fejlődött ki, úgy hogy már a *nicæai zsinat* (325-ik évben) kénytelen volt határozatot hozni: az, aki saját kiheréltetéséhez beleegyezését adja, vagy pedig azt véghez viszi, pap nem lehet, ezzel szemben a papok botrányos életére vonatkozólag pedig elrendelte, hogy a pap anyján, nővérén és nénjein kívül semmi fiatal nőszemélyt nem tarthat házában. Majd a *tyrusi* (353.) és a *laodicäi zsinat* (364. évben), amely kizárólag a papok erkölcsi életével foglalkozott, kivétel nélkül minden nőnek megtiltotta, hogy a pap lakásába belépjen, ha csak erre alapos indokok révén a püspöktől felhatalmazást nem nyerne. A papok házáat tudniillik ez időben minden könnyű életű nő szállodának tekintette, mint ahogy igaz ugyan, hogy a prostituáltak táborából tömegesen jelentkeztek az egyház híveiül, mert hiszen a szerencsétlen teremtések minden kínálkozó alkalmat megragadtak a maguk helyzetének javítására, de természetes, hogy nagy részük a keresztség fölvételével még nem hagyta el végkép előbbi életmódját. Ugyancsak ez idő tájt egy zsinati kinyilatkoztatás így állapítja meg a nő fogalmát: az asszonyi test a pokol kapuja, út az erkölcstelenséghez, a skorpió csípése, haszontalan nem. (*Femina janua diaboli, via iniquitatis scorpionis percussio, nocivum genus.*) Vajjon igaz-e tehát, hogy eltávolodtak Jézus fölfogásától?

Lassankint a keresztyén gyülekezetek istentiszteletéről a hívek nagy része egyenesen a Lupanarok-ba s másutt egyéb nevezetű bordélyokba ment s magukon az *Agape*-kon — így hívták a keresztyének gyülekezetét — a testvériség czime alatt a prostitúció ütötte föl a fejét, úgy hogy a hívek közé öreg erkölcs-csőszöket helyeztek a vezetők, akik titokban megfigyelték az ájtatoskodók magatartását.

Általánosabb közigazgatási rendszabályokat a keresztyén szellem védelmére és a prostitúciónak náluk is való elburjánzására *Konstantin* császár iktatott törvénybe 320- és 340-ben. így a pederastia, a leány-rablás és kerítés ellen, ez utóbbinál a kerítőket azzal büntetve, hogy szájukba, melyen át a kerítő szavak elhangzottak: forró ólmot öntsenek. Az asszonyok, akik a prostitúciót űzték, vagy ezzel kereskedtek: hozományukat és örökségüket veszítették. Prostitúció céljaira keresztyén rabszolgaleányok eladhatók nem voltak s általán keresztyén rabszolgákat csak keresztyének vehettek. A Sodomiaát és minden fajtalanásgot halállal büntették.

Már a VI-ik században találjuk a frankoknál *Rekaredes* király dekrétumát, amelyet a hierarchiával közösen állapított meg s amely a prostitúció gyakorlatát a szabad nőknek egyáltalán eltiltja s ezek büntetésénél találjuk először a prostitúció ellenszeréül a tolonczozást alkalmazni. Ha a szabad polgárnő, lett légyen leány avagy asszony, több férfival érintkezett, úgy azt száztól háromszázig terjedő botbüntetés után lakóhelyéről kitiltották. Később e tilalmat fokozott mértékben a rabszolgánokra is kiterjesztették.

Meg kell azonban jegyezni, hogy emez intézkedések csak az iparszerűen űzött prostitúcióra vonatkoztak, mert a frankoknál ez időtájt még hosszú századokon át a családi állapot mellett a konkubinátusság intézménye volt törvényesítve. A feleség mellett egy-két-három ágyast is tartott a családfő s ezeknek gyermekei legálisaknak ismertettek el s bizonyos hányadot is örökölhettek. Maguk a papok és püspökök is éltek e joggal. Ez a konkubinátus-rendszer csak formákban különbözött a mohamedánok hárem-szervezetétől, mert a keresztény polygámiának is gazdasági alapja volt. Abban az időben ugyanis nyugaton inkább csak házi ipar volt, kereskedelem pedig semmi, a polgárok gazdaságát és háztartását így nem tudta egy asszony egyedül ellátni, erre való tekintettel tartott a ház feje több asszonyt, akik természetesen nemileg is rendelkezésre állottak a ház fejének. Elméletileg ámbár az egyháztól elismert hitvesnek kiváltságos jogai voltak s ettől a válás is rendkívül nehéz volt, míg ellenben a konkubinátától a váltság-díj lefizetése ellenében szabadult a férfi. — Ugyanez a kettős házassági forma volt uralkodó Európa többi népeinél s a byzanci uralom területén és idején is. Elannyira, hogy a konkubináták hűtlensége is házasságtörésnek vétetett s aszerint is büntették.

III. Leó pápa (800 körül) egyházilag is szankcionálta a keresztény polygamia az akkor már több évszázados szokását, holott ez a pápa nem a Pipinek fajtájából való volt s noha sokat támadták később ez enciklikájáért: czélja becsületos volt s ami fő: hasznos, mert az első keresztény évszázadok nagy aszkétizmusából ismét kifetrengett prostitúció oly borzalmas mértékben növekedett meg és szedte áldozatait, hogy ezzel szemben a konkubinátusság igen tisztességes állapot volt. Aminthogy a mohamedánoknál a prostitúció éppen azért nem tudott soha olyan pusztítást végezni, mert a polygamikus élet náluk törvényes. Abban a társadalomban, melyben a nőnek nemi élete gazdasági értéket képvisel (ahogy ez nálunk még most is így van) a polygamia mindenesetre fennáll, csak az a kérdés, hogy a társadalom törvényei elis-

merik-e? Ebben az esetben polygamiának hívják. Ha pedig nincs az elismert intézmények közé fölvéve, akkor is megvan mindenütt, csak ebben az esetben prostitúció a neve s misztikusabb, tehát raffináltabb módon üzetik.

A szerzetesek és apácák, a különféle barátok és remeték ebben az időben már súlyos sorscsapásai voltak a társadalomnak s nemcsak belevitték az emberiséget a vallási külsőségekre való trainirozással a vallási örjögésekbe, hanem ugyanekkor a fajtalankodás és a prostitúció mételeyeit ők maguk terjesztették leginkább. Az erdei remetétől kezdve föl a pápákig, kevés kivétellel minden pap mindazon bűnöknek maga volt a terjesztője, amelyeket eltiltottak a szószéken, hogy a gyónás szentségével bűnbocsánatot adhassanak azokért, csengő pénz, vagy forró emberhús fejében.

A temérdek klastromi botrány-krónika közül mint jellemzőt, említük itt föl a poitoni apáca-zárda bűnpörét. A poitoni klastromnak kegyetlen, beteg agyvelejü apátnője volt, aki az alárendelt nővérek kínzásával igyekezett megérdemelni a tulvilági üdvösséget. Végre is fölláztak ellene s mindannyian az ott levő Hilarius templomba vonultak, ahova a környék minden csavargóját, tolvaját, utonállóját magukhoz csábították, néhány hétig velük éltek s egy nap behatoltak a zárdába s volt főnöknőjüket meztelenre vetkeztetve hurczolták ki. Mire a felsőbbség részéről küldött papok jöttek, hogy a botrányt valahogy elsimítsák és a szentéletű hajadonokat az olvasóhoz visszatereljék, meglepetve kellett tapasztalniuk, hogy a szentéletű hajadonok a terhesség legkülömbözőbb időpontjaiban vannak s akik éppen nem: azok betegek, akiket elkülöníteni kell. A romlottság olyan fokát produkálta ez a papok, főnemesek és királyok által vezetett s a kereszténység első évezredéhez közeledő társadalom, hogy maga *Nagy Karoly* francia király, aki négy törvényes feleséggel volt összeesküdvé s rajtuk kívül még hat konkubinátát tartott kastélyában — mert úgymond: már csak az emlékek kedviért is egytől sem tud megválni — a következő, eredetiből fordított rendeletet adta ki:

„Jeszto hír jutott füleinkhez. Melyet undorral és borzalommal ismétlünk. Ugy halljuk, hogy sok szerzetest kicsapongásokban és egyéb más tisztátalanságokban találtak és még azonkívül természetellenes bűnökön értek. Mi minden szerzetest, akik ilyesmi bűnbe esnek, megbüntetünk aképen, hogy senki kereszténynek nem fog többé eszébe juthatni ilyen vétekre csábíttatni magát a sától. Megtiltjuk, hogy szerzetesek kolostoraik falán kívül barangoljanak és hogy az apácák éjjel ágyaikban a fajtalanságnak és érzékiségnek odaadják magukat.

Nem engedjük meg többé, hogy egyáltalán czédák, tolvajok és gyilkosok legyenek. Hogy pazar lakomák tartassanak és erkölcstelen énekek énekeltesenek. Papok se merjenek többé mindenféle korcsmában és mulatáson csavarogni, hogy az asszonyokat és a leányokat elcsábítsák és veszélyeztessék”.

Fogházbüntetést, kikorbácsolást, pellengérré való állítást szabott reá a prostitúciót üzökre, ami annyit tesz az akkori időkben, hogy a példaadás kedviért száz közül egyet, ha éppen megvesztegetni nem tudta az előljárókat, tényleg „két-száz korbácsra korbácsolták”, ami ismét azt jelenti, hogy a hatvanadiknál a véletlen áldozat párját adta ki.

És aztán Nagy Károly halála után a rendeletek ismét feledésbe mentek, annál is inkább, mert nemsokára a frankok és minden rendű népe az emberiségnek az Anti-Krisztus eljövételét várta az Úr ezredik esztendeje körül. Mindenki sietett tehát jól kiélvezni, a ki tudja melyik esztendőben, melyik nap mindenek részére összeomló világot. Az idevonatkozó adatokat nem rosszakaratú krónikásoktól vagy élénk fantáziájú költőktől vesszük, hanem az érdeklődők nézzék meg *Martinian* rabaisi szerzetes följegyzéseit a X-ik századból, *Berthollet* jezsuita páternek Luxemburgról írott munkáját, a könyvtárban Bayon Jánosnak kéziratban meglevő följegyzéseit s idézzük Turpió-nak, Limoges püspökének, aki 944-ben halt meg, testamentumából (Cluniac-könyvtár) a következő emlékezetes és jellemző vallomástételét: „Mi, akiknek példaadó életet élni lett volna a kötelességünk, mi rontottuk el a népet. Ahelyett, hogy pásztorai lettünk volna, ragadozó farkasai voltunk.”

Még csak a bűnbocsánati kis kátékról kell megemlékeznünk. Ezek a kis könyvecskék, amelyekbe a papok a különféle bűnök orvosságát, a kisebb-nagyobb penitenciákat jegyezték be, legjobb karképei az akkori társadalomnak. A sok közül nézzük csak *Fleury* bíboros könyvecskéjét 1106-ból. Gyóntatásai közben elbeszélte a férjjel és a feleséggel, hogy a nászéjszakán hányszor és hogyan lépték túl azt a határt, amelyet az egyház megenged. És úgy tűnik ki a könyvecske sárga lapjából, hogy egy törvényes házasság éjszakájáért három-négy évi imádság is kevés volt. Húsvét és karácsony ünnepei előtt négy héttel nem volt szabad érintkezniök egymással és ha mégis: nagyon kemény penitenciák jártak ki érte. Az egyház majdnem hogy a hiszekegy mormolását kívánta az ölelkező házastársaktól s az utána következő rubrikában a vérfertőzés, a sodornia s más fajtalanság minden rettenetes bűne szintén imádsággal gyógyított. Anyák a saját fiuk érintetlenségét használták, asszonyok légiói készi-

tették a férfi-erő fokozását s viszont a megszüntetését előidéző italokat, (liba qual semen diri sui in cibo miscet, ut inde plus epis amorem accipiat, annos tres poeniteat.) Más helyütt fel van jegyezve a könyvecskékben, hogy a penitencia nem érhetett véget, mert a bűnöst időközben rajta érték azon, amiért a penitenciákat szorgalmasan tartogotta s a borjával, macskával, vagy kutyával, disznóval vagy libával együtt elégették. Az állatokat is szükséges volt elégetni, nehogy „torz-születtek származzanak.”

A XI-ik században kezdtek azután az egyszer már eldobott bordély-intézményt újból életbe léptetni. IX. *Benediktus* pápa 1033-ban maga építtetett egy bordélyházat Rómában, s Szt.-Miklós-templom közelében. *Parisban* 1107-ben már számtalan bordély volt. *Avignonban* 1336-ban, mint egy akkori adóféljegyzés mutatja, 11 nyilvános ház volt 15—30 leánnyal házankint. Nézzünk meg egy ilyen alapító-levelet, vagy az akkori czimzés szerint „magyarázó szabályzatot,” amelyet I. *Johanna* szicíliai királynő adatott ki 1446-ban:

„A mi jó királynénk a közönség szórakozására egy *leány-klastromot* állított föl, nehogy a multság hölgyei az egész városban találjanak elszéledni. Ezek csak ebben a házban találjanak otthont és vállukon vörös szalag viselésével tétessenek fölismerhetőkké.

Ha egy leánynak gyenge pillanatai voltak — és továbbra is vannak gyenge pillanatai — dobszóval vitessék, vállán vörös szalaggal a városon keresztül, addig a házig, ahol jövedőbeli játszótársaira fog akadni. Ha megint a váróban mutatkozik: titokban, másodszori alkalommal pedig: nyilvánosan korbácsoltassék meg, azután pedig kiutasíttassék.

A háznak csak egy kapuja legyen, hogy minden férfi előbb az apátnőtől szerezzé be a látogatási engedélyt. A férfiak azonban ne legyenek lármások és ne kínozzák a leányokat.

Minden szombaton egy apátnő s egy sebésztudós vizsgálja meg a leányokat és ha egyik bajban találtatnék, elkülönítendő.

Ha egy leány várandós lesz, az apátnő kötelességévé tétetik, hogy a magzat idő előtt ne lásson napvilágot, jelentést tegyen és a szükségesről gondoskodjék.

Nagypénteken, vagy húsvét vasárnapján senkinek sem szabad a házba lépnie, nyilvános kikorbácsoltatás terhe alatt.

A leányok ne veszekedjenek egymással, hanem nővéreként éljenek.

Zsidónak nem szabad belépnie, de ha mégis belopózik és dolgot ad valamelyik klastromleánynak, úgy a város minden utczáján fog megkorbácsoltatni.”

Londonban s általában az egész mai Angliában II. Henrik alatt 1161-ben a fürdőkkel kapcsolatosan kezdték rendezni a prostitúciót, szintén a természetellenes kicsapongások leküzdésére fektetve a főszempontot, de hasztalanul, mert az elkövetkezett keresztes hadjáratok egész Európán keresztül egységesítették, mértéktelessé tették a fajtalankodásokat. Hasonlóképpen a német fejedelemségek területén mindama bizonyítékaira akadunk a prostitúciónak, mint a többi középkori államokban.

A középkor rettenes és a feudalizmus emlőin megnövekedett korrupciójának — a prostitúciónak is — egész Európában három főtenyezőjét ismerjük meg.

Az egyik volt a bekövetkezett *keresztes hadjáratok*. Semmi más, mint a pápák hatalmi érdekei s a királyok rablási vágyai keltették életre, amelyben a főnemesek és a kalandvágyó vitézek is megtalálták a maguk érdekeit. A tömeg? Ment a magasabb napszámért, amit akkor zsoldnak hívtak. Ment a bujálkodás lehetőségéért, amely az alacsony soruaknak saját fészükben kevésbé volt lehetséges. Asszonyok, rendesen kiszolgált hisztérikák száz és száz számra mentek a szent hadsereggel, mert a szent hadsereggel együtt haladtak bokrokon és éjjeli tanyákon át. Ezek keresztes vándorlások még olyan vidékeken is bevezették a prostitúciót s a fajtalanságot, ahol egyébként szerencsés szociális elhelyezkedés, a még tűrhető anyagi helyzet bizonyos józan életmódot tett lehetővé, így például az iparral foglalkozóknál, akik mindvégig, a czéhrendszer teljes ideje alatt, határozottan a legkevésbé voltak kitéve a prostitúció pusztításainak. A keresztes hadjáratok tehát terjesztették és sokasították a prostitúciót.

A másik szabályozó szellentyűje volt a társadalomnak: a *lovagkor*. Ez a maga romantikájával kissé megszelídítette ugyan az emberek erkölcsseit, de lényeges javulás ebből nem származhatott, mert a lovagkor romantikája csak a nemes és főnemes osztályok tulajdona volt. Külömben is: a lovagkort csakhamar annak reakciója váltotta föl, éppen úgy, a hogyan a kereszténység askézizmusára bekövetkezett a nagy reakció.

Sokkal lényegesebb és eredményeiben messzebbre kiható tényező lett az emberiség prostitucionális történetében a — *siphilis* föllépte.

Maga ez a rémes betegség, azt hiszem, nem volt új. Régi orvosok, mint már *Hippokrates*, *Galenas*, *Celsus* is sokat írtak egy efajta betegségről s jelenségeiről, azonkívül láttuk a régi zsidóknál, hogy a vér- és egyéb folyások tízezreket pusztítottak közülök.

De most, miután a keresztes hadjáratok az egyes fajok közt nagy vérkeveredést idéztek elő és Amerikának fölfede-

zése is új emberfajtanak vérkeringését oltotta be az európai népeknél: a XV-ik század végén és a XVI-ban rettenetes erővel tört ki. Hivatalosan a syphilis tömeges járványát a francia parlament 1497-ben állapította meg, egyszerűen kimondván, hogy mindazok, akik e bujakórban találtak: külön e célra a város határán túl épített kaszárnyákba internáltassanak, ahol azután a szó szoros értelmében elrothadtak. Ha valaki kitalált közülök menekedni, vagy ha külföldről valaki ilyen betegséggel tért haza, azt egyszerűen vízbe fojtották. Naponta számtalan ilyen egzekució történt. Az első gyógyítási kísérleteket csak 1536-ban próbálták meg.

És a borzalmas betegség, annak kínjai, az emberi társadalomból való kizáratás és csúf elpusztulás veszedelme egy kicsit kijózanította az emberiséget és lelohasztotta fajtalankodási hajlamaikat. Sőt többet tett: arra kényszerítette a társadalmat, hogy a prostitúciót minden városban szabályozza, nem a különféle erkölcsök, hanem a higiénia szempontjából, mint azt főnőbb, bölcs szicíliai Johanna rendeletében szabályozva láttuk.

A társadalom nemi élete ettől kezdve egy új tényezővel szabályozódott. Nézzük, mik voltak e tényezők?

Két részre kell osztani őket: öntudatlan és tudatos tényezőkre.

Öntudatlan tényező volt: a biológia. Ezt, a még ma is rossz hangzású fogalmat, a keresztény egyház soha sem fogadta be dogmái közé. Legyünk igazságosak: nem is fogadhatta be, mert szétomlasztotta volna dogmáit. A biológia törvényeit egyszerűen az emberekben lakó „rossz ördög”-nek keresztelték el, akit ki kell füstölni és meg kell égetni az emberekben.

Hasonlóan öntudatlan tényező volt: a gazdasági erők hatása. Tehát a két legfontosabb, majdnem azt mondhatjuk: az emberiség fejlődésére egyedül fontos két tényező öntudatlan volt.

Ellenben öntudatos szabályozók voltak a biológiától és gazdasági elosztódástól függetlenül megállapított társadalmi erkölcsök, valamint a kiváltságos osztályok érdeke szerint hozott törvények, amelyek mindig parallel haladtak. Most betelődött az ötödik tényező: a higiénia.

És abba a nagy harcza, amelyet az emberiség saját természete és anyagi lehetősége ellen: az általa a dolgok ismerete nélkül megállapított erkölcsi és egyéb törvények érdekében folytatott, most beleszól a syphilis és reá kényszeríti a társadalmat, hogy az egyedül üdvözítő erkölcsökön és tisztes társadalmi renden kívül azzal is törődjék, hogy megóvja az

életét és az egészségét. Egy kis gunynyal azt mondhatnám, hogy: a syphilis volt az ékesszavu násznagy, amely a természeti törvények részére először megkérte az emberiség erkölcsseit. Házasodjanak össze! De im, oly hosszú ideig tart a menyasszonyság és vőlegénység ideje. Mindakettő vénecske már, de nincsen meg a szükséges hozomány: a gazdasági lehetőség és nem tudnak összeforni. Most a szocializmus fárad azon, hogy összehozza nekik a kelengyét: a gazdasági lehetőséget arra, hogy végre az emberek biológiájához és fiziológiájához szabják az erkölcsi törvényeket s ne fordítva követeljék az emberi szervezettől, a szegény természettől, hogy az úgy táncoljon, ahogy orruk hegyéig látó embereknek fűtülni tetszett: erkölcsi törvényeiket önkényesen meghozván.

És ezzel végezhetünk is a középkorral, néhány általános megállapítás után.

Az egyház világi hatalma révén kifejlődött feudalizmus nem erőszakolta többé a házasság és a szüzesség erkölcsseit, csak a nyilvánosságra jutott eseteket, a „kitsapongásokat” és „boszorkányságokat” üldözte s a házassági formák betartását követelte. Ebben olyan modernek voltak, mint akár mi. A lovagkor romantikus ideje a nagy tömeget, a népet érintetlenül hagyta, úri passzió volt az, egy erősen föllendült művészi kornak szellemi-onániája. Gyönyörű, nagy emberi tulajdonságok lejlődtek ki alatta, szerencsétlenül félre fejlődve a természettudományok ismeretlenségében s a társadalmi bilincsek között. De legalább művészi korszaka volt az emberiségnek.

Hogy már akkor mennyire csak formáit tartották be a házasság szentségének, azt legjobban bizonyítják a feudális államok *Jus primae noctis*”-ról szóló szakaszai. A hűbéres néptől követelték az isten szent színe előtt kötött házasságot, de a hűbéres urnak, ha úgy kívánta, joga volt a nász napjának éjjelét a házasság szentségébe siető leánnyal eltölteni.

A nép éppen úgy, mint a kispolgárság, vagy a felsőbbek, mindennek előtt egymás közt elégitették ki nemi vágyaikat. Minden községben, minden városban, Német- vagy Olaszországban épen úgy, mint Magyarországon, ott voltak a nyilvános kutak, a hova a nap bizonyos idejében — leginkább alkonyatkor — összejöttek a kispolgárok leányai és fiai, szolgálói és szolgálói.

Erdélyben, száz helyeken még ma is megvannak e Liebes-Brunnok.

A vízfordás szükségessége, ez volt az a köpenyeg, amelynek hipokrizisbe elbújt a jó erkölcs s mindennek hallgatólagos tudtával történtek a nemi érintkezést megelőző közeledések.

Itt folytak az intrikák, itt hangzottak el a sóhajok és tréfák és mielőtt utjokra szétváltak volna a fiatalok, itt állapították meg a találkákat, amelynek részletei egy-egy nyitva hagyott ajtó, vagy ablak voltak, a vége pedig egy-egy kijelentés, hogy a kegyetlen szülők miképp határoztak leányuk, vagy fiuk jövője felől. Elbúcsúztak, sóhajtoztak, hol két napig, hol egy-két évig s aztán más kutakhoz jártak s ha az erős munka és nyomoruság, vagy a sok gyermek tönkre nem tették a nő szépségét: a mohos kövek mély vizú kútja nem csak vizet, de új vágyat és új örömet kínált megint az élet apró, szürke kis embereinek s ők ismét az új szenvedések forrását fogadták magukba.

A felsőbb osztályoknál a szerelmi-kutakat a kertek vagy a parkok rácsai s lugasai helyettesítették s mindezekből a tiszta, természetes nemi érintkezésekből csak akkor lett nagyobb baj, ha politikai érdek, vagy egy szenvedélyes várur bosszúszomja áldozatot kívánt. Akkor aztán „kitsapongó életmód”, „megrontás” és a „jámbor erkölts elleni vetés” czimén a legényt és a leányt, férfit vagy asszonyt minden teketória nélkül vesszőztek meg, megöltek, vagy száműztek.

Az ilyen megvesszőzött, városból kiűzött nőkből telt ki nagyjából a prostituáltak osztálya, akik valamely helység, vagy város végén laktak, az utcára kibújni nem mertek, ellenben a polgárok jól ismerték a bűnös tanyát, amelynek gazdája egy-egy kivénhedt kéjnő volt. A hatóság hallgatagon tűrte őket mindenütt, csak a nyilvános botrányt kerülték s a hivatali uraknak kedvükben jártak légyen.

A hivatali urak, a nemes magisztrátusok hivatalukkal űzték a prostitúciót. Amelyik szép asszonynak, vagy leánynak a városházán, vagy kerületekben — Magyarországon a vármegye házán — dolga akadt, az csak egyképen boldogulhatott: a hajdútól kezdve a comesig protektort keresett. A protekciót testével fizette.

Ezelőtt ötven esztendővel Miskolcz városában megtalálták a nagy pallost, amelylyel a nemes városi tanács — mint-hogy pallos-joga volt — annak idején az egzekucziókat végrehajtotta. Mellette is volt az utolsó kivégzés okmánya: egy városi tanácsos fejét ütötték le vele kétszázötven esztendővel ezelőtt, mert gyűlésen derült ki, hogy hivatali helyiségében paráználkodott az ügyes-bajos asszonyokkal és leányzókkal. Mikor ezt az ötven év előtti tekintetes tanács fölolvasta: a tanácsos urak mindannyian a fejükhöz kaptak s a krónikás szerint az egyik így sóhajtott föl: De jó, hogy nincs már pallos-jogunk...

Magyarországon több levéltárat végigkutattam, a prosti-

tucio rendezése a helyhatóságok kénye-kedvére volt bízva. Ami határozatot egyes városok magisztrátusai hoztak, azok mind csak adott esetek alkalmából keletkeztek. És ezek a határozatok mind csak a körül forogtak: csöndes viselkedésű volt-e a prostituált, nem botránkoztatott-e és nem volt-e beteg? Hogy a prostituált hogyan és miből élt, mi lett vele egy-egy kerítőnő birtokában, azzal illetlen lett volna foglalkozni,

A perverzitások Magyarországon is megvoltak, bár sokkal kisebb mértékben, mint a többi államokban, legalább a nyilvánosságra jutott esetek jelentékenyen kisebb számúak, mint Német- és Franciaországban s főleg a déli államokban, ahol az egyneműek nemi érintkezése mindig jelentékeny perczentuációban jelentkezett s valami nagyon nem is üldözték s nem is gyógyították.

A francia forradalom, mint minden az emberiséget érdeklő kérdésben, úgy a nemi élet terén is először dobott be az emberiség eszméi közé új felfogásokat, proklamálván a szabad szerelem jogát. De a szabad szerelem jogának magja a magántulajdon elvére berendezett társadalom kedvezőtlen talajában még soká fog kikelni és megerősödni. Új gazdasági élet televénye, annak kultúrája fogja kivirágoztatni.

A mai kor állapota.

A magántulajdon.

A mai társadalom kezdettől fogva a magántulajdon elvén fejlődött ki. Magyarázata ennek abban rejlik, hogy a természetszerű fejlődést mindig két tényező idézi elő: *a kedvező körülmények és az erre reátalált, az ezt felhasználó individuális erő.*

Hogy érvényesülni tudjon: az individuális erő annyi kedvező körülményt foglal le a maga részére, amennyi energiája a kedvezőtlen körülmények legyőzése után megmarad. Kezdve attól, hogy a vadember az életfeltételeire legalkalmasabb dombot észre tudta venni, azt önfentartási ösztönéből kifolyólag elfoglalta és megvédelmezte s ismét intellektuális erejénél fogva magának mindig és mindig alkalmasabbá tette, egész a mai nemzedékig ugyanezt látjuk: a kultúrában legelőrehaladtabb nemzetek a maguk részére lehetőleg kedvező életfeltételekről gondoskodnak, tehát tulajdonukká teszik a gyarmatokat.

Minél kevesebb a kultúra, minden kedvezőbb körülményekről való gondoskodásnak annál több individuális erő esik áldozatul. Háborúban, gyárakban vagy mezőgazdaságban és bármilyen társadalmi élet terén. Anyagilag, életével, vagy intellektusának valamely specziális tehetségének elnyomásával esik áldozatul. Abból is megláthatjuk tehát, hogy milyen alsó niveauján vagyunk még a kultúrának, ha megfigyeljük, hogy mennyi emberi érték esik áldozatul nap nap után. De — a létesített mű arányához képest — mégis kevesebb, mint Nagy Sándor idejében.

Hogy a magántulajdon elvének a társadalomban való érvényesülését az individuális erő és a kedvező s kedvezőtlen körülmények harcából megértsük, mindig egy mérleget kell magunk elé képzelnünk. Minden ember élete előtt egy kétkarú mérleg áll.

És minden élő lénynek van bizonyos individuális tehet-

sége. Nevezzük energiának vagy erőnek. Az egyiknek 50 grammnyi, a másiknak 10 kilogrammnyi; több vagy kevesebb. Ez az erő-értéksúly — mint maga is kedvező körülmény — a kedvező körülmények serpenyőjébe esik. Mondjuk tehát, hogy egy sárkereszturi parasztfiuban van 127 grammnyi individuális erő. Az életének emez értékével szemben van már most a világ minden körülménye, amely vele vonatkozásba esik. Hogy az anyja teje egészséges, az táplálja, hogy jó levegőt szí, az naponta egy czentigramm sulylyal esik a kedvező körülmények serpenyőjébe. Hogy a kis nénye egy izben leejti a földre, az 15 gramm kedvezőtlen sulyképen esik a másik serpenyőbe. A falusi iskolamester részeges, ez is 20 gramm sulylyal. Hogy a gyermek szelid temperamentumával szemben olyan napszámhoz jut, ahol a többiek veszekedősek, ez 3 gramm; hogy a Józsi parasztleány, aki szerelmes az ő nényébe, pálinkával itatja a fiút: ez 30 gramm rossz súly. A jegyző uram fia szeret vele játszani és vasárnap délután könyvet, papirost és czeruzát hoz ki, ez 10 gramm jó. Azon a környéken nagy a kivándorlás, ennélfogva ő nagyobb napszámhoz jut, ez is 10 gramm jó. De ezek miatt drágábban veszi az ipari cikkekét, ez 5 gramm rossz. Később aztán, hogy ébredő nemi ösztöne a teljes kifejlődésig nem kezeltetik higiénikusan, hanem pajtásaival a szénaboglya árnyékában önfertőző lesz: ez ismét 40 gramm rossz. Jön egy leány az életében: ma 40 gramm jó súly, holnapután a leánynak egy más legény jön, ez a sárkereszturi fiúnak másik valamennyi súlya kedvezőtlen serpenyőbe, mert dorbézol, verekszik, bekerül a fogházba.

És így megy tovább. A sulyok hullanak, egyre hullanak a mérleg két serpenyőjébe — a számokat, amelyeket írtam, ne méltóztassanak fix mennyiségnek venni, minden embernél viszonylat szerint mások és mások — mig végre egy nap, alkonyaton a sárkereszturi legény hazajön a munkából, vizet merít a kerekeskutból, iszik belőle s így egy piczi kis baczillus, akkora mint a gombostű egy huszadrésze, mázsányi sulylyal esik bele a kedvezőtlen körülmények serpenyőjébe.

Nem is szükséges már a körorvos, hogy a mázsányi súly tetejébe oda üljön nyomatékknak, hideglelés ellen kezelve szegény tífuszba esett sárkereszturi barátunkra.

Nemcsak a testi fejlődés, vagy a megélhetési feltételek, hanem minden szellemi tulajdonsággal szemben esnek kedvező és kedvezőtlen körülmények egy ember életének mérlegébe s általán minden életnyilvánulást eszerint kell felfognunk. Maga a nemi élet is, a szerelem, ekként alakul ki, fejlődik vagy fejlődik vissza az emberben.

Azt kérdehetné már most valaki, hogy a vagyonra szert tett tőkepénzeseket, vagy a vezető álláshoz jutott polgárokat, tehát mindannyinkat szerencsés körülmények közé jutott individuális erőknél tartom?

Azzal felelhetek reá: különböző értékű erők vannak. Az ő érvényesülésük magyarázata, vagy csekély individuális erő kedvező körülmények sokasága és a kedvezőtlen körülmények kevéssége mellett, vagy igen gyakran az, hogy meglevő individuális erejük bizonyos elsőbbségi szellemi értékekben van meg. Ilyenek például a szorgalmas töretés, az alkalmazkodni tudás, az óvatos tekintetnélküliség és a politikusoknál annyira nélkülözhetetlen rövidlátóság, hogy teszem azt: a nemzeti államot, az alkotmányosságot az emberiség firmamentumának lássák, amin túl a nagy semmi van. Elpusztulhatnak az emberek, éhezhetnek, gondolataikat s emberi jogait bár letiporják: csak a házszabályok, az alkotmányosság formái megmaradjanak. A rövidlátóságuk tehetsége nemcsak abban nyilvánul, hogy a megállapított kereteknél tovább nem tudnak gondolkodni, hanem abban is, hogy nem veszik észre magukban: azért nem látnak tovább, hogy előmenetelben legyen részük. Tömeg-individualitásnak csúfolhatnám például azt a gyönyörű, becsületes hipokrizist, amely ha egy országban meghal a király: gyászba borult nemzetről ír és szónokol; az emberek a szájukkal és a tollukkal fetrengek a nagy bánattól és sehol, egy ember érzetében annyi bánat nincs, amennyi egy csepp könnyet előidézne.

Mondom, a társadalom úgynevezett vezető állásaiba eljutott embereknél ez alsórendű értékek nagyobb mértékben vannak meg, mint hasonló kaliberű embertársaik tömegében. A tömeg által pedig a tömeg részére csinált emberi intézmények az anyagi vagy társadalmi javak megszerzésében *mindig ez alsóbbrendű intellektusokkal, de ezekkel nagy mértékben rendelkező* egyének részére kedvezők. Hiszen maguk e javak is alsóbbrendű értékkel bírnak. Lehetnek ez egyéneknek esetleg nagyobb szellemi értékeik is, de úgynevezett sikerüket nyilván ez alsóbbrendűeknek köszönik.

A legelső társadalom legelső egyedei a körülményeiknek megfelelő — tehát primitív — értékű individuális erejükkel érvényesültek. Vagyis bizonyos mennyiségű körülmények segélyével, bizonyos mennyiségű körülményeket legyőztek, birtoklásba helyeztek: innen eredt a magántulajdon fogalmának kifejlődése. E fogalomból eredt képzeletük nyomán hozták meg törvényeiket, csinálták meg intézményeiket s állapították meg erkölcsi szabványait. A kisebb kultúrával — tehát kisebb igényekkel — rendelkező népeknél a magán-

tulajdon kezdetben csak a közvetlen szükségesre terjedt ki, azután, a nagyobb igények növekedésével, mindig szélesebb alapon fejlesztették ki a magántulajdon fogalmát.

És már most nézzük, hogy e régi kortól mindmáig a kultúra fejlődésének menete micsoda pozitív irányt mutat? Nagyon egyszerűen és világosan. *A kultúra mindig a legmagasabb emberi értékek megszerzésére enged teret az individualizmus erejének s az alsóbbrendűeket igyekszik kommunálissá, általánossá tenni.*

Mi volt az első embereknel a legmagasabb rendű érték? Egy menhely a vihar ellen, az élelem, a ruházat. Ezekért folytak az individuális erők küzdelmei. És minél inkább fejlődtek a kulturviszonyok, annál inkább általánosakká lettek ezek és új, meg új értékek lettek szükségletei az embereknek, egyúttal tárgyai a nagyobb individualista erők küzdelmeinek. Beszéltünk már arról, hogy Mózes idejében a szellemi kollektívizmus és anyagi individualizmus uralkodott, Jézus tovább ment egy nagy lépéssel s érintetlenül hagyván a magántulajdon kérdését, intellektuális téren hirdette az emberi szellem egyéni jogait.

Nemcsak egyes nagy szellemeknek — akik természet-szerűen mindig össze is törték magukat — de az egész emberiségnek kemény küzdelmei voltak az emberi szellem individuális jogaiért. És míg a legrégebb korban, ha valaki valamire reá tudta tenni a kezét s elég erős volt elvenni a másiktól, az az övé volt, de jaj volt neki és megégették, ha vezérét nem tartotta a legbölcsebb istennek s nem remegett meg a szent páva farka előtt. Későbbben aztán a tulajdon-szerzésnek mindig újabb és újabb nehézségei támadtak — ma már a létminimum megállapításának eszméje előtt tartunk és nem messze vagyunk a birtok-maximum kimondásától, ellenben ha nem tartjuk is legbölcsebb tekintélynek a legfőbb vezért vagy nem hajíunk meg a szent jelvények előtt, már legfölebb csak néhány haszontalan hónapra csuknak be bennünket.

Természetes, hogy a korlátolt anyagi szabadság is sokkal több előnyt nyújt a mai embernek, mint az ókor anyagi individualizmusa. Krözus királynak hiába voltak aranyból összehordott halmai és hiába millió rabszolgái: a fejfájásán nem tudott csillapítani és télen hiába sóvárgott egy tál zöldség után, nem tudta megszerezni kincsein. Ma egy gyár werkmeistere tíz fillérért hozat egy aspirin-port és egy koronáért egy doboz konzervet kap. A gazdasági erők egyenlősítésének kultureredményét illetőleg, a trösztök virágzása se ejtsen tévedésbe. A Tuillériákban akkor tartották a legfényesebb estélyeket, mikor égett talpuk alatt a föld.

A nő társadalmi helyzetének okai.

Bocsánatot kérek az olvasótól, hogy e kis írásmunkához képest hosszú kitérést tettem a magántulajdon kérdésének megvitatására. Ámde minden intézményünk s kultúránk minden fejlődése ez alapon történt s így a nőnek társadalmi helyzetét s a társadalom nemi életét is csak e fejlődési alap ismeretében bírálhatjuk meg való látással.

És még egyszer vissza kell térnünk az ó-korba, hogy most már a két nemnek a társadalomban való elhelyezkedése egészen világosan álljon előttünk.

Keressük fel e czélből az ősi rengetegben *Hahó*-t, a chaldeai férfit, amint vadászat közben meglátja *Hahá*-t, a chaldeai nőt. Mindketten meghökkennek egy pillanatra s öntudatlanul mérlegelik erőiket, hogy kié lesz a zsákmány, amelyre mindketen pályáztak. *Hahó* magasabb és szélesebb, a lépése keményebb, tehát — Haha futamodik vissza a sűrűbe. *Hahó* utána, talán hogy megölje. El is éri. *Hahá*-t a félelem érzése szállja meg, agyában ez az idegállapot lép hullámszába. *Hahónak* ezzel nincs mit törőnie s ennek folytán az az érzés, amely két különböző nemű test ^ egy mással való érintkezéséből keletkezik, az ő központi idegrendszerében kedvezőbb körülményekre talál. A félelem érzete t. i. nem foglalja le nála az idegsejtek működését. Tehát az élet használatában egy lépéssel *Hahó* már előbbre jutott.

Hahó szemében a kedélynek bizonyos primitív fénye csillan elő, amit Haha is meglát. Lassan kezd félelme eloszlani s ilyen arányban nála is helyet enged a két különmemű est érintkezéséből a központi idegrendszerben bekövetkező (nevezzük így:) villamos áram-fejlődés. De mert *Hahóban* korábban kezdődött e procedura, természetes, hogy *Hahót* már ez okból *is* hamarább készletti ösztöne az aktivitásra. De nemcsak ez a körülmény, hanem az is előidézi ezt, hogy éppen mert minden szerves lénynél az erősebb lesz hímmé, ezeknél a fajfentartásra hivatott szervek akként vannak kifejlődve, hogy az ő szerveik hatoljanak be és vigyék be *életet adó* csirasejtjeiket a nőstény *életet kifejlesztő* szerveibe. *Hahó* tehát átkarolja *Hahát*, lehúzza maga mellé a páfrányokkal borított pászitra. Ez volt a második erőpróba.

Hahó már a nemi érzet paroxizmusában van, mikor Haha még csak kéjes passzivitásban. Végre az életnev összeömlésénél teljesen együtt vannak, minden körülmény-különbség eltűnt közöttük, egybeforrnak. Az emberi élet leghatalmasabb pillanatai mindig azok, amikor két ember — s nem-

csak a nemi élet terén — különbség nélkül együtt van; ahhol összetalálkoznak.

Hahó és Haha együtt maradnak. Miért? Zsákmányszerzésre indultak eredetileg. Chaldeai barátaink még nincsenek azon a szellemi színvonalon, hogy szerelmet, szellemi rokonszenvet tudjanak érezni egymás iránt, hanem mégis a közös élvezet közös zsákmányfelosztásra indítja őket és még inkább: további élvezetet várnak egymástól. A szétválás, az egymástól való távollevés az élvezetre lehetetlenítő — kedvezőtlen — körülmény lenne, ők tehát e kedvezőtlen körülményeket azzal az akaratukkal győzik le, hogy együtt maradnak.

Most jön az erők harmadik összemérése. Hahó és Haha egy mohával, benőtt barlangban húzták meg magukat az éj sötétjére, a vihar és a vadállatok ellen. Ott laktak. És történik, hogy egy napon, nagy csatangolás és bő zsákmány után, mint egyébkor, a nagy fáradtság daczára, most is összefornak. És későbben megint össze szoktak forni. De ma, a jelentkező nemi inger hatása alatt Haha hiába hajtja újra fejét Hahó mellére, ez nem fogja meg a karjait. Haha álmatlan marad és ilyenformán gondolkodik:

— Ime, valahányszor Hahónak eszébe jutott, hozzám közeledni, ha nekem nem is volt hozzá kedvem: Hahó addig dörzsölte a száját ajkaimhoz és addig szorította tagjaimat valami furcsa gyengeséggel, hogy mégis engedtem őtet és aztán örültem neki, hogy engedtem. És most én is hozzádörzsölöm a számat az övéhez, én is olyan gyengén szorítom és ő csak fekszik. Talán egészen fölébe hajlok. Hiába, lehunyja a szemét . . . Nagyon meleg ma az éjszaka. Milyen sok csillag és bogár van . . .

Ime, Haha nemzőszervei mindig alkalmasak, vagy legalább is — egészséges nőről lévén szó — alkalmasakká tehetők, a nemi befogadásra. De Hahónál nem: aktivitásra. Alkalmassá tehetők egyszer, kétszer, ötször, de hogy hány-szor: az mindig Hahótól függ.

Az összeforrás lehetőségében tehát ismét Hahó jut előnyben, neki nem kell hiába vágyakoznia. A harmadik erőmérésnél is, a nemi élet terén, Hahónak jutnak tehát a kedvezőbb körülmények. Először fizikai erejénél fogva, másodszer nemi aktivitása, harmadszor — elég csodálatosan, éppen — nemi gyengébsége révén.

No és aztán más évszak jött, a folytonos eső ideje. Nehéz a portyázás, nemcsak sár van, de a vadak hamarabb szagot fognak s messzebből ugranak. Már hetedik napja, hogy Haha semmi zsákmányt nem hoz a barlangba. Mikor Hahó, félig artikulátlan szótagjaival kérdőre vonja Hahát, ennek beszéde ilyesfélét fejez ki:

— Nem tudom, te Hahó, hogy mi van velem. Nem tudok úgy futni, a lábaim megdagadtak és ha futok, szédülök és hányok. Dobni sem tudok, a karjaimat mintha a rossz szellem fogná le. Már tüzet is csiholtam neki, de hiába. Belül is olyan furcsán vagyok.

És lassankint a terhesség állapota mind kedvezőtlenebbé tenné Haha megélhetését, ha ott nem lenne Hahó, aki megosztja vele az ő zsákmányát. Ha kevés van: keveset, ha sok van: többet. Hahó az év minden napján tudott megélhetési feltételeiért küzdeni, Haha az esztendő bizonyos időmennyiségében: nem. Haha gazdasági körülményei gyöngébbek lettek, mint a Hahóé. Ennélfogva az ő gazdasági körülményei függő helyzetbe kerültek a Hahó gazdasági körülményeitől.

E negyedik erőmérlegelés után végre még csak egyszer kell chaldeai barátainkat fölkeresnünk, amikor a társadalom első czölöpjeit verték le. Eddig már láttuk, hogy az individuális emberi erő (az egyéniség), amely az emberben független a nemtől, a genustól fizikailag, nemileg, fiziológiailag s gazdaságilag — ezek mint a láncszemek, egyik a másikból kifolyólag — hogyan került a nőben fejlődésre kedvezőtlenebb körülmények közé, mint a férfiben. Azt nézzük meg tehát már most, hogy ez első, alapindítékok mint fejlődtek tovább a társadalmi életben s mint fejlesztették ki a társadalom mai nemi berendezkedését, amelyet a mai kultúra között legalálóbban *az eldobott lényeg, de az eldobni nem merészelt formák* szegyenletes idejének nevezhetünk.

Ugy történt a dolog, hogy vadászboldogásaikban Hahó és Haha egy vadat, gyümölcsöket bővebben termő területre jutottak. De ugyanezt a területet más vadászó emberek is fölfedezték s így némi ellenségeskedés és ismerkedés után többen verődtek össze. Ami annál is inkább szükséges volt, mert a déli síkság felől szintén egész embercsoportok tartottak igényt a banána-gyümölcsökben, halakban és vízben különösen gazdag völgyre. Ezekkel szemben csoportosan védekeztek.

És ha az ellenség elé mentek akár támadási, akár védekezési célzattal: a nőket odahaza hagyták. Részben, hogy a gyermekek miatt ezek nem tudtak olyan jól futni, mint ők, részben, hogy amíg ők oda vannak: összetákolt czölöpépítményeiket más ellenség el ne foglalhassa. Ritkán történt ugyan támadás, de vigyázni kellett.

Aki a portyázásból sok bőrt, tollat, húst és miegymást tudott hazahozni, az tekintélyesebb lett a többinél. Miután a férfiak szálltak harczba, mindig a férfiakból is kerültek elő a tekintélyesebbek.

Aztán megtörtént, hogy minden csatánál ott hagyta a

fogát néhány férfi. Nem jött haza a többivel. Hogy utána megégették az asszonyt, az már csak egy későbbi kultúra virágzásából keletkezett, egyelőre csak annyi történt, hogy attól a nőtől, aki így férfi nélkül maradt, ellopkodták a tigris-felöltőjét, az olajmagvait is. Egyszer egy *Hihi* nevű nőnek az embere nem jött haza a csatából. A fejről lehúzták a bőrt és egy kókuszdióra húzták reá a másíkat. Ettől kezdve Hahó a fele olajmagokat mindig Hihinek vitte és Haha kevesebbet kapott. Aztán Hahó nem is feküdt többé Haha mellé, hanem a Hihi barlangjánál ette meg zsákmányát és ott is maradt. Aztán később, mivel az ő barlangja mégis biztosabb volt, Hihit is odavezette és amikor Haha meglátta őt és egy husággal Hihi felé sújtott, Hahó nekiesett Hahának és őt verte meg. És a dolog vége az lett, hogy a Hihi emberét ölték ugyan meg, de azért Haha maradt özvegyen, mivelhogy Hihi mozdulatai — Haha legalább így gondolta — jobban hasonlítottak a kígyó csúszásához. Ami kígyót meglátott azontúl Haha, azt mind agyonverte, de nagyon rosszul ment a sora és egyszer egy nagy orangután reátámadt és Hahó közel volt, de Hihivel vigyorogtak és nem mentek segítségére.

A Haha és Hihi meséje — mondjuk — az első eset volt a világon, de sok milliárdféleképen ismétlődött meg. Az egy férfi — láttuk, hogy mely okok miatt — legyőzte a gyöngébbet: az egy nőt, akivel találkozott, tehát tulajdonává tette, minthogy nemzetek tulajdonukká teszik a gyöngébb nemzeteket. És amikor a legyőzött, tehát tulajdonná tett gyöngébb a meglevő körülményekhez alkalmazkodva igyekszik érvényesülni — mert hiszen az individuális erő minden körülménnyel szemben a lehetőség szerint igyekszik éj/ényesülni — akkor egy alkalmasabb körülményű gyengébb erőssé válik a kedvezőtlenebb körülményű gyengébbel szemben. Hihit testének idegizgatóbb volta erősebbé Hahánál s viszont Hahát az tette még gyöngébbé Hahóval szemben, hogy Hihinek az embere nem üthette már agyon Hahót, ha ez az ő czölöpházába ment be, tehát Hahónak nem kellett többé félnie, íme, a két nő életmérlegének különböző serpenyőjébe így esett bele a Hihi urának halála. Sőt még a Hahóéba is, egyelőre kedvezően, mert hiszen új vágyak érvényesülését érte el vele, hogy végeredményében pluszt, vagy minust okozott-e, azt csak akkor tudnók meg, ha végig kísérmők Hahót élete folyásán. De vegyünk búcsút tőlük, e képzeletbeli primitív emberektől, akikben — a rövid előadnatóság és egyszerűség kedvéért — az emberiséget személyesítettük meg, akkori primitív körülményeik között.

A házasság.

Két különnemű embernek s aztán több ilyen különnemű két embernek találkozásából, közös érdekeiből származott: a társadalom.

Tagjainak különböző érvényesüléséből: a magántulajdon alapján való szervezkedés. A nemi élet terén ez: a házasság intézményeit produkálta, mely szükségképen következett a magántulajdon fogalmának megismeréséből. Az erősebb ember: a férfi, nemcsak fizikai erejénél, nemi szervezeténél, de legfőképen gazdasági erejénél fogva magántulajdonává tette a gyengébbet: a nőt

Láttuk — és tudjuk a történelem minden lapjából — hogy a férfiak kezdetben lefoglalták maguknak a portyázást, a rablókalandokat és a harcokat. Ezek révén nemcsak gazdasági értékekhez jutottak, amelyekből annak a nőnek adtak, aki nekik hódolt, de a harczok révén testi ügyességük is jobban kifejlett s az intelligenciájának bizonyos első csirái is bennük fejlett ki, nem a nőkben, így például: a fortélyosság, óvatosság, számítás, hadakozó eszközök feltalálása. És az így atavisztikusan utódjaikba átöröklött tulajdonságok ismét csak a férfiaknál tudtak tovább fejlődni, minthogy ezeknek volt alkalmuk e célra alkalmas körülmények közé jutni.

Nem kell hosszadalmasnak lennem: míg a nomád állattenyésztést még férfiak és nők közösen üzték, a mezőgazdaságot már inkább a férfiak s lassankint nemcsak a hadviselést, de ebből, mint láncznak a szemei következtek, hogy az ipart, a kereskedelmet, az államszervezeti teendőket, a művészetet és a tudományt, jól tudjuk, mindet a férfiak sajátították ki maguknak, így történt, hogy a férfiak gazdasági helyzetük révén teljesen elnyomták a nőt, amint azt e kis munkánk első részében láttuk is. Miután azomban a nőben meglevő individuális erő őt a minden körülmények közt való lehető érvényesülésre készíteti, a nők ez individuális erői keresték és meg is találták azokat a körülményeket, amelyek között legjobban tudták érvényesíteni életfeltételeiket. Ezek a körülmények pedig mindig a nő nemével állottak összefüggésben, így a nő életfentartási küzdelmében a *nemét*, a genusát *közgazdasági értéké* fejlesztette ki, amelyet használatra engedett a férfi közgazdasági értékeiért. A cserekereskedés legelső formái között találjuk meg a prostitúciót.

A férfiak individuális erőit olyan körülményeken látjuk érvényesülni, melyek közvetlen összefüggésben nincsenek nemükkel, helyesebben nemi szerveikkel. Katona lesz, kőfaragó lesz s így tovább. Ebből él. A nő vagy *asszony* lesz, vagy

örömleány. A férfi magához veszi az asszonyt, mert nemi vágyai kielégítést keresnek, vagy mondjuk: utódokat akar. És ezzel az illető nőnek megélhetést biztosít.

Miután idáig fejlődnek az állapotok, a két közgazdasági tényező — egyrészt a nő neme és másrészt az olajmagvakban vagy vadhúsban, gyümölcsben és védelemben kijáró napi részletfizetés — rendszeres elhelyezkedést kíván. Nemcsak a nő akarja, *hogy odaadott testével szemben megélhetése állandóan biztosítva legyen,* de a férfi is, hogy miután birtoklásába helyezte a nő testét, vele annak munkarejét is, az csakugyan az övé maradjon. Ha portyázásra megy, *más ne használhassa, ne vehesse bérbe távolléte idejére sem.*

Igy e gazdasági okokból jött létre a *házasság*, illetve ezen át a *családi állapot intézménye*, mint a magántulajdon fogalmának legegységibb társadalmi szervezete.

Hogy a házasságban az egynejűség (monogamia) vagy a többnejűség (polygamia) fejlődött-e ki, annak is mindig gazdasági, biológiai és minden egyéb okai voltak, csak éppen erkölcsiek nem. Erkölcsnek állapítottak meg azután olyan szokásokat, melyeket a gazdasági, éghajlati s egyéb körülmények kényszerítettek a náluk gyöngébb emberekre. A véres harczokat vívók, folyton rablásból élő mohamedánoknál például, akik közül nagyon sok férfi pusztult el s így mindig sokkal több nő volt: a többnejűség rendszerét tette dogmává Mahomed próféta. Ugyanígy az indiánusoknál, kik között már 12—13 éves korukban nemzőképesek, viszont 28—30 éves korukban már öreg asszonyok, alkalmatlanok a nemi közlekedésre.

A vallás és a haza.

Ha már most azt vesszük tekintetbe, hogy a különféle vallások alapítói az emberek fölött való uralkodást magántulajdonítani akarták, azaz: vallási felfogásukat a többieknek érvényesíteni, el kell ismernünk, nem tehettek ügyesebb dolgot, minthogy az emberi társadalom molekuláját — „a magántulajdon fogalmának gazdasági okokból kifejlett legegységibb szervezetét” —: a házasságot erkölcsi szentséggé deklarálták. És ezáltal magát a családot befolyásuk alá kerítve, uralkodtak a társadalmon.

És hogy szó van róla, beszéljünk a vallásról. A nemi kérdésnek a társadalom mai állapotával való összefüggésében nagyon nagy szerepe van a vallásnak. Előbb az alapját, a vallásos *hit* lényegét kell definiálnunk. Hogy katekizmuszerűen

szóljunk: mi a hit? A hit nem más, mint az embernek a képzetkörébe jutott, de meg nem értett természeti jelenségektől való félelme, ennek hatása alatt a képzelet által előidézett idegállapot, amely ezután a meg nem értett természeti jelenségeket s azok indító okait erkölcsi képzetekké alakítja. Magának az istennek fogalma sem más, mint az *összes* meg nem értett természeti jelenségeknek s indító okainak megszemélyesítése. Az egész kulturáلامoknál őszszakállu férfi formájában, aki mindent lát a szemével és hall a fülével, aki a kezével áld és büntet, a már kevésbé kulturálatlanoknál pedig emberi forma nélkül az erkölcsi képzetek erejének megszemélyesítése.

Maga valamely vallás azután a hitnek intézményekkel való kifejezése és az emberi szellemen való érvényesítése.

Kezdetben a tűz jelenségét imádták s a villám erejét használták fel a tűz isten-voltának bizonyítására, azután, hogy a tüzet és a villámot megismerték, tovább mentek. Már kulturálisabbak lévén, az anyagi jelenségekről a szellemiekre tértek át s Szent Antal csodatételeivel és Mária megjelenésével bizonyítják hitük reális voltát. Mi vallástalanok tudjuk, hogy Mózes varázsvesszőjének, Szent Antal csodatételeinek és Mária megjelenéseinek látása mindig meglehetősen fokú hisztéria, tehát fiziológikus állapot eredménye és egy gramm brómkálium vagy langyos fürdő vételére esetleg eltűnnek a csodák és jelenések. A hit fészke tehát az agyban a tudatlanság amaz ürege, amelyet mi vallástalanok üresen hagyunk a további kutatások ismereteinek befogadására, a vallásosak pedig a képzelet és a félelem anyagával plombálnak be s a jelentkező új ismeretek elutasítására kiakasztják a „megtelt” jelzőjű táblát.

Amint a házasság szentségét az akkori viszonyok gazdasági szükségszerűségéből állapították meg a vallások, úgy a családi állapot mindenkorai erkölcsi is ilyen időszerekből következtek. Addig, amíg a tudást, az emberi ismereteket a vallások bírták hatalmukban, az erkölcsöket is — amelyek nem egyebek, mint az emberi életmódnak az épen fennálló gazdasági rendhez és ismeretekhez való dogmatikus szabályozásai — ők állapították meg. Kétségtelen, hogy a keresztény vallás a nők társadalmi helyzetét lényegesen előbbre vitte, anélkül azonban, hogy gazdasági helyzetükön változtathatott volna. Tehát a nők nemét továbbra is gazdasági tőkének hagyva meg, *a nemi élet terén* a nők rabszolgaságát, magántulajdon voltukat továbbra is meghagyta.

A keresztény egyház — maga a reformáció csak egy, a korrupciótól való tisztítási kísérlet volt s a többi apró, vallásalapítások nem számítanak — az emberiség fejlődésének történelmében egy periódust zár le, a fejlődés ama pri-

mitív időszakát, melyben az emberiség kultúrája a különféle vallásokba burkolózva fejlődött tovább. A sok ezer éves periódusnak vége, utolsó életre kelt tényezője, mondom, a keresztény egyház, amely megtette annak idején a maga kulturmisszióját s örökül hagyván az emberiségnek a szeretet igéjét — amelyet már rég maga gyakorol legkevésbé — károsan hosszú haldoklásával útjában áll az új, további előrehaladásnak.

Most még a nemzeti államok mibenlétéről, a haza fogalmáról kell néhány szót szólnunk, mint amely társadalmi alakulat karöltve rendezkedett be és fejlődött ki a vallással, mindketten a magántulajdon-szervezet molekulájára: a családra építvén saját nagyobb arányú szervezeteiket. Az állam a külső körülményekben, tehát gazdaságilag tette rabszolgává a női nemet, a vallás pedig ezután ugyanezt az erkölcsi kötelékekkel tette meg.

A haza fogalmát egész világosan úgy defineálhatjuk, hogy az: az ugyanegy geográfiai és éghajlati viszonyok közt, ugyanegy rendszabályok, szokások és intézmények szerint élő és ugyanegy kifejezési formákat használó emberek csoportját jelenti. Tehát amint a hit a természeti jelenségeknek, úgy a hazaszeretet a társadalom külső körülményeinek erkölcsi képzetté való alakítása s amint az isten az előbbieknél, úgy a haza: e külső körülményeknek megszemélyesítése.

Meg kell még jegyezni, hogy amit e megállapítás kiegészítéséhez némelyek hozzávenni akarnának: a faji összetertozandóságot, az maga nem más, mint e külső körülmények összehatásából eredő tulajdonságok. Minél kulturálisabbak az emberek: e faji sajátosságok (mint alsóbbrendű külső körülmények eredményei) annál kevésbé fogják befolyásolni az embert. A faji sajátosságok legfőlegbe mint formák, mint keretek maradnak meg bizonyos mértékig, de ezeknek teljesen alárendelt szerepük van a lényeggel: az emberi erőnek, az emberi szellemnek pozitív értékével szemben.

Még úgy is definiálhatjuk a haza fogalmát, hogy az: az emberi együttélésnek olyan módja, amelylyel a kedvezőbb körülményű ember a törvények oltalma alatt zsarolhatja ki a kedvezőtlenebb körülményű ember kisebb vagy nagyobb fokú erőértékét. Csupán azt kell ehhez ismét hozzátenni, hogy a meghatározás természetszerűleg többé-kevésbé egyformán áll minden *hazára*, tehát az angol, a német, a magyar, az osztrák, vagy a szerb *hazára* egyformán. Ezzel egyúttal jeleztük is, hogy minél jobban úrrá lesz az ember élete külső körülményein — a nyomtatás, a vasút, a telefon, a drótnélküli táviró, az automobil s a többi mind e célra működnek

közre — s a kultúra ez előrehaladásával minél jobban nivelálódnak az anyagi erők az emberek között, annál inkább az egész világgal s az egész emberiséggel fogják érezni ezt a fokú közösséget, amit ma szűkebb térre szorítva éreznek. A társadalmi alakulatok két fő erkölcsi képzetét, a vallást és a hazát rövid vonásokban alkotó elemeire visszavezetvén, látnunk kell, hogy amint az emberi fejlődés bizonyos kulturfoka hozta létre azokat, az emberi fejlődés továbbhaladásánál, egy bizonyos kulturfoknál azoknak el kell pusztulniok. Az individuális erőben fejlettebb egyedeknél előbb, a tömegeknél s így intézményeinkben — fájdalom csak lassan és — később. Minthogy mielőtt a vallás és a haza kulturfokát elértük: farkcsigolyáink fejlődtek ki s aztán a továbbfejlődésnél — intellektusunk és körülményeink, az individuális erő foka szerint, egyik a másiktól előrehaladván — elvesztettük azokat.

És most ezeknek meglátása alapján, nézzük meg azokat a szokásokat, felfogásokat, szabályokat, törvényeket és erköltsi képzeteket, amelyek szorosan a nemi élet keretében jegeczedtek ki — a hazák és vallások közreműködése mellett. Nézzük meg hazugságaikat és lássuk meg mibenlétüket.

Szeretném, hogy mindazokkal, akiknél netalán — széles körben akarván terjeszteni e kis munkát — visszatetszést okoznék írással, közvetlenül tudhatnék beszélni, hogy a saját állapotát a való igazságokkal szemben alkalmazni tudnám, mert így nem esnék olyan zokon nekik és jobban megértenének.

A családi állapot.

Tudjátok, hogy mi a családi állapot?

Tagadása annak, hogy minden ember élete egy külön, önmagában egésznek képező — világ.

Gyakorlati kivételében pedig: embereknek a körülmények ólomsúlyából kovácsolt lánczával való összekötése és még tetejébe: erkölcsi hazugságokkal való összeragasztása.

Láttuk már, hogy a nők a társadalomban nemüket — s hogy milyen kényszerűségből: azt is láttuk — közgazdasági tőkévé fejlesztették ki. Nos, a haza és a vallás, amelyek régebben minden társadalomban együttesen jelentkeztek: az emberek között a gazdasági értékeknek s a nemi tőkének kicserélési formájául alapította meg a házasság intézményét, míg a nemi tőke és gazdasági érték kicserélésének másik módját: a bordélyrendszert csak megtűri. Azt mondhatjuk tehát, hogy a házasság szövetkezeti bolt, amelyben — elvben legalább

és alapszabályszerűleg — csak a tagok vásárolhatnak, míg ezzel szemben a nyilvános bordélyházak és a kokottok ama magánczégek, amelyeknek ajtóira az ismert kereskedelmi jelszó van felírva: „nagy forgalom, kevés haszon”. *Mint intézmény*: bolt mind a kettő.

És ti házassági asszonyok, akik olyan fölényes, észre nem vevő elnézéssel sétáltok el a rendőrileg nyilvántartott nők előtt, vajjon meggondoltátok-e már, hogy azok sem tesznek egyebet, mint amit ti tesztek: női nemüket rendelkezésre adják a férfinak, hogy ezáltal életfeltételeiket biztosítsák. Ők egyes esetekben, kimérve árusítják nemüket, ti pedig pauszálásban adjátok el.

Hogy az életszükségletek miben nyilvánulnak meg, az a nemi kereskedelem lényegét ugyebár nem változtatja meg? Hiszen vannak kokottok, akik tiszszerte magasabbrendű életszükségleteket igényelnek, mint az otthon, befőttes tüvegeit és erényét egyformán gondozó háziasszonyok, a magukat hájasra bestiálkodó, vagy soványnyá flirtelő, különféle Zirzekben és Naschitzokban kitanult dámák. E kokottokat azért ugyebár mégis a prostituáltak közé számítjátok ti is, az erkölcsös társadalom és a rendőrség is? Mert életfeltételek alatt nemcsak a lakást és kenyeret értjük, nemcsak az olyan fontos ruhákat, kalapokat és díszítő ékszereket — amelyek egyúttal a nemi kereskedés regiejéhez is tartoznak, azért olyan, eredeti hivatásukon túltengően fontosak — hanem a nő házassága révén megszerzi — s részben élete végéig biztosítja magának — a szellemi szórakozások nagyobb szabadságát és eszközeit, megszerzi nemi életének bár rabságban való kielégítését, sokan nemi életük teljes kielégítésének fedő köpenyegét, megszerzi a férje társadalmi helyzetéből eredő rangot, czimet, súlyt és tekintélyt.

Életszükséglet mindaz, amit igényelünk s életfeltételek azok, amelyeket igénybe veszünk. Csak egyetlenegy példát hozok fel, amely olyan gyakori. Az egyik nő lemond egyéniségéről, nemének tulajdonjogáról, mert nem tud ellenni bizonyos kényelem, ételek, ruha, ékszer, egyénisége szerint berendezett lakás és társadalmi pozíció nélkül. A másik lemond bizonyos jólétről, hogy szellemi életét és életmódját rendezhesse be egyénisége — tehát kulturismeretei és nem a társadalom tömegeinek, hanem saját etikája — szerint s ennél fogva, hogy nemének szabadságáról se kelljen lemondani.

Válasszatok, melyik képvisel magasabb kulturfokot s aztán melyiknek van joga az érvényesülésre: az alacsonyabb, vagy a magasabb kulturfoknak?

Visszatérve már most vitánkra, azt fogja valaki kérdezni:

és hogy ha a szerelem, az összeforrás vágya volt a házasság oka, akkor is prostitúció az, csak azért, mert a férfi keresi meg mindkettőjük közös életfeltételeit?

Nem. *Ha igazán a belső összeforrás vágya volt az ok, s amíg ez fennáll: a prostitúció a házasság keretei daczára sem érvényesül.* Mert a prostitúciónak lényege, a természetellenes, a csúnya és a rossz nem az, hogy valaki megosztja gazdasági helyzetét valakivel, hanem hogy *azért osztja meg* s azért követeli magának a megosztást: mert a nő neme a férfi magántulajdonává válik. Egy egész egyszerű példa reá: Ha bejön hozzám egy leány és azt mondja: adj nekem tiz koronát, mert szükségem van reá s gyere át az udvaron, a kutyától védj meg és én kívánságait teljesítem, ugye ez nem prostitúció? Hanem ha ezzel szemben a nemét kínálja, vagy kérem tőle és ő az előbbieik fejében teljesíti kívánságomat, ugyebár akkor ez már prostitúció?

Igy a házasságban is, ha egy férfi és egy nő tovább együtt maradnak, mint a vágy bennük tart, vagy éppen: amikor belső vágyuk már más férfi, vagy más nő felé fordul s az egyik a másiknak csupán a körülmények miatt adja oda magát, mert éjszaka éppen mellette fekszik az, akivel összekötötte magát, azután így tovább élnek — s a nő ezek fejében életfentartási eszközöket szerez magának: már ott van a prostitúció.

A válásról, a válás lehetőségéről beszéltek?

Először is, a válás lehetőségét éppen ezeknek az érveknek durvább esetei kényszerítették ki lassankint az államtól és egyháztól. Másodszer pedig, legfőbb válási okul a mai társadalom bírósága még most is éppen azokat az eseteket veszi, amikor valaki az élvezett pausálé fejében a „*magántulajdon szentségét*” megsérti, t. i. vagy nem adja oda testét annak, akit nem szeret, vagy pedig, hogy másnak is oda adja magát, annak, aki iránt csakugyan benső vágygyal van. Harmadszer pedig, ugyan kérdezzétek meg magatokat: hány férfi és nő húzza a házasság kötelékeit a helyzetbe törődésével, csöndes sóhajok között, hány a legellenszenvesebb érzés mellett s azután — számoljátok össze a válópöröket.

Maga az a tény, hogy *ugy* a vallási, mint állami házassági törvények a közösülésre való odaadást házassági *kötelességnek* deklarálják, amely kötelességnek való meg nem felelés magánjogi következményekkel jár, *mutatja a házasság prostitucionális lényegét.* A régi törvényekben, amelyekből a mostaniak egyszerűen átvétettek, érthető volt ez. Nem ismerték az emberi jogok szabadságát, nem ismerték a biológiát, az anatómiai kutatások eredményei ismeretlenek voltak előt-

tük s a nőt nyíltan alsóbbrendű embernek hitték, akikkel a kétszarvu sátán szokott olykor incselkedni s akiből ki kell füstölni vagy ki kell imádkozni ezt az ördögöt.

Ma, amikor azzal talán már mégis tisztában vagyunk, hogy az ördög czímet csak valami poloskairtószer viselheti jogosan, ma mégis az akkori ismeretek intézményeiben élünk. Csúnyábban, mint régen, mert akkor hitt bennük az emberiség és ma nem hisz. Akkor a lényeg és formák az emberek képzetében fedték egymást, ma pedig már rég eldobták a lényegét, de a formát nem merik eldobni.

Lehetnek még, akik azt az ellenvetést kísérlik meg, hogy eltekintve minden eredeti célzattól, a házasság nem más, mint két embernek közös háztartásra való szövetkezése, a közösülés maga pedig nem más, mint mindenik fél fiziológiai folyamatának végbemenése. Tehát olyasféle természeti szükséglet, minthogy hajnali harangszó ébresztésére az éjjeli szekrény kis fayance-vázája után nyulunk. És ezt a fiziológiai folyamatot is azért végzik egymással, mert annak esetleges eredményei — a társadalom mai gazdasági berendezkedése szerint — az ő közös gazdasági szövetségüket érdekli. Ezekről — nagy természeti érvek és tudományos megállapodások helyett — egész egyszerűen azt kérdezem, hogy amennyiben más valaki biztosítja őket a lehető eredmények terhe ellen, hajlandók-e azzal is kielégíteni fiziológiai folyamatukat? Hiszen a lavoirokban nem szoktunk válogatni s fegfőlebb arra tekintünk, hogy higiénikusán tiszták legyenek.

És végül, hogy milyen hipokrizis, milyen lehetetlen hazugság a családi állapot s hogy az emberek által önmaguk részére alkotott — s még mindig vallott — házassági felfogások mennyire nem fedik életük gyakorlatát, arra szembeállítom egyéb büntető törvényeinknek a házasságra vonatkozó szakaszának érvényesülését.

A szüzesség kérdése.

A társadalom nemi élete körül mindjárt a szüzesség kérdésében ugyané bizonyítási anyag még nagyobb arányai-val találkozunk. Tudjuk, hogy a családi állapot most fennálló társadalmi szabályai a vallásiakból nőttek ki. A társadalmi erkölcsök, hogy úgy mondjuk: tágitott keretei mostanig a vallási erkölcsök szabályainak. Nos, ezek a vallási szabályok minden ember, tehát nő vagy férfi részére egyformán csak a házasság keretében engedik meg a nemi élet kielégítését. Maga az állam, az emberiség már rég használatba vett és bebizonyított ismereteivel szemben s a régi törvények

átvételével és „erkölcsi” szokások szentesítésével szintén csak a házasságon belüli nemi életet jelenti ki megengedettnek, miután a házasságon kívüli nemi élet eredményét: a gyermeket *törvénytelen* születésűnek deklarálja s e deklarációjának magánjogi következményekkel ad súlyt, amilyen például az örökösödési jogszabály. Végül maga a társadalom is, — hogy egy régi dal, régi sóhaj akkordjait idézzem fel — csak a házasságon belül való nemi közösülést ismeri el erkölcs-szabályai szerint valónak s csupán abban követ el egy embertelen és minden természeti törvény ellen való tagítást, hogy míg a nőt, aki házasságon kívül éli természetes nemi életét: megveti, társadalmi hátrányokkal sújtja, addig a férfi házasságon kívüli nemi életétől hipokrita módra egyszerűen eltekint.

Az erkölcsi szabályok tehát az elméletben fennállanak, a gyakorlatban pedig annyira nem, hogy az emberiség himnemű fele 99 és $\frac{3}{4}$ percbentben az elméletileg fennálló erkölcsi szabályokon kívül él, mert hiszen már házasságon kívül is közösült. Maguk a papok sem tartják be még külön tett szüzességi fogadalmukat. A nőknek pedig több mint a fele, 60—70 százaléka szintén nem tartja be a vallás, az állam és a társadalom együttes szabályait s inkább a társadalmilag kedvezőtlen helyzet rizikóját viselik. Nem is szólván arról, hogy az a százalék is, amely szüzességét a házasságig megtartja, legnagyobbbrészt nem magáért az „erkölcsért” teszi azt, hanem azért, hogy neme, *mint gazdasági tőke kárt ne szenvedjen*. E célból folytonos fizikai felügyelet alatt vannak s a természetes nemi életet — az onániával pótolják.

Igy áll a szüzesség erkölcs-e az elméletben és a gyakorlatban.

Ezeket a tényeket s adatait mindenki saját tapasztalataival ellenőrizheti. Ismét kérdezem tehát, hogy lehet-e az olyan erkölcs, szabály és törvény helyes, lehet-e más, mint förtelmes hazugság, amelyet az emberiség csak elméletben tart fenn, a gyakorlatban pedig az emberiség legalább nyolczvan százaléka megtagadja s csak hazug módon eltakarja?

Az emberi szervezetben a test teljes kiépülésének utolsó stádiumaképpen a nemi szervek kezdenek kifejlődni és működésbe lépni. E működés eredménye, hogy a hímnél az ondóhólyagok, a mellékherék, a dült- s a Cowper-mirigyek megteleznek s az ezekben telítésig keletkezett anyagokból: az ondóból választják ki a herék azokat a spóra-szálakat, amelyek új élet teremtésére alkalmasak s amelyeket a sympathicus-idegek ingere által feszültségbe jött izomcsatornák az ondó anyagával kilövelnek.

A nősténynél a méh két oldalán: a petefészkekben peték fejlenek ki és az ugyancsak a körüllevő Graaf-féle hólyagok megérése és szétpattanása a petefészkek idegeire ingerlőleg hatván, a peték leválnak a petefészkekről. Ha azután a méhben, vagy a méhbe nyúló Fallopiacsatornában ezek a peték — amelyeket a közösülésnél a Bartolini-mirigyekből termelt s szintén a hím ondójához hasonló, de természetesen spóraszálak nélkül való nedv vesz körül — a hím spóra-szálaival meg nem termékenyítették, akkor a havi vérzés való arra a célra, hogy e meg nem termékenyített petéket a méhből eltávolítsa. Ezért van az, hogy a havi vérzés elmarad, ha a pete megtermékenyített.

Meg kell még jegyezni, hogy a nemi inger úgy a férfinnél, mint a nőnél kettős eredetű. Vagy az agyban történt képzetek, esetleg a testi érintkezés által működésre keltett sympathicus idegek hívják fel működésre a nemzőszerveket, vagy fordítva: a Graaf-féle hólyagok szétpattanása, illetve — férfinnél — a herék és mirigyek ondókiválasztása által az edények falaira gyakorolt nyomás kelti működésre a sympathicus idegeket.

Ezeket egész röviden jelezve, látnunk kell íme, hogy a test maga — öntudatunk, tehát mindenféle erkölcsi képzetünk nélkül is — nemi életet él. Ezt nevezzük a nemi szervek fiziológikus folyamatának, minthogy megvan például a belek élettani működése. Bizonyos tehát, hogy a Graaf-féle hólyagocskáknak sem a keresztény-, sem a mohamedán-, sem semmi-féle vallás, vagy társadalmi erkölcs-szabály meg nem parancsolhatja, hogy szét ne pattanjanak. Éppen úgy nem, hogy a hímek dült mirigyei túl ne telítődjenek. Bizonyos időn át bizonyos mértékig ez a fiziológikus folyamat, bizonyos életmódi renddel: ételek megválasztásával, sok testi mozgással vagy szellemi munkával korlátozható ugyan, — mert a kiválasztott nedveket a test ismét fölszívja magába — de bizonyos időn túl ez az önmagába való visszazívás, a nemi szervek működése által keltett nemi ingerek kielégítetlenül való maradása az egész testre kiható idegzavarokat okoz, vagy a mindinkább parancsolólag fellépő nemi ingerek *természetellenes* kielégülést keresnek s akkor ezáltal lép föl idegzavar.

Mindezekről eltekintve pedig, a nemi élet parancsoló lehetősége és a nemi élet értékei — amelyek, majd meglátjuk: szellemi életünkkel olyan szoros összefüggésben vannak — nem azért él bennünk, hogy azt visszafojtsuk s csak akkor engedjünk neki teret, ha kellő számú szénaboglyánk vagy koronajáradék-papirunk van hozzá. Kissé humoros dolog megkívánni Tóth Julcsától, hogy ne élje nemi életét, mert

Oláh András a napszámjával csak a maga mindennapi kényerét tudja megkeresni s még ha ő is napszámba járna: a család-alapítás terheit nem tudnák fedezni. Vagy Szende Arabella azért maradjon nemi élet nélkül, mert Törtető Péter fogalmazó urat a miniszternél nem protegálták be kellően. És Hadfi János főhadnagy úr s gyermekkorától játszótársa: Virág Böske mindketten szüzek maradjanak, miután nincsen kaucziójuk. Mert ne felejsük el, hogy a vallás, az állam s a társadalom erkölcsi felfogása és elmélete szerint Oláh Andrásnak, Törtető Péternek és Hadfi Jánosnak is érintetlennek kellene maradni.

És az a mosolygás, amely most ajkatokon kél, ez a legkeményebb elítélése a társadalom mai családi állapotának és erkölcsi felfogásának.

A férfit a vallás, a haza és a társadalom hallgatólagosan fölmenti a házasságig való szüzesség alól. *De ha ezeket fölmenti: akkor azt is kimondja ezzel, hogy — szemben a saját erkölcsi és egyéb törvényeivel — legyenek nők, akik házasságon kívül is közösülnek.* Hiszen intézményei vannak e célra: a bordélyházak, az egészségügyi lapok.

A társadalom tehát, hogy a családi állapot alaperkölcset: a házasságon kívüli szüzességet főtartsa, a nők nagyobb tömegétől egyenesen megköveteli, hogy — saját fölfogása szerint is — prostituált legyen. A kedvezőtlenebb helyzetű nőket beledobja a bordélyházak s a rendőrileg ellenőrizni nem tudott prostitúció rothadt csatornájába, hogy a család kedvező helyzetű fiainak legyen kiket használni s ezáltal a jobb helyzetű családok kisasszonyai megőrizhessék szüzességüket.

Ti lipótvárosi, vagy belvárosi és egyéb más városok főutczáinak flirtelő kisasszonykái, a ti jó partiera tartogatott szüzhártyáitok azért maradnak épségben, mert a cselédek, a varró- és boltileányok s a munkásnők millióit — helyzetüknél fogva — könnyebb elcsábítani. Jó szerencséje a ti „erényeteknek” az ő erénytelenségük, mert különben reátok kerülne a sor.

Erkölcstelen-e az, amelynek fennállása ahhoz van kötve, hogy kétszer annyi erkölcstelenség legyen?

Igy néz ki a szüzesség liliumvirága. Legjobb esetben a bordélyházak csatornájából él, annak köszönheti virágzását. De ez még nem egész természetrajza. Hogy alapjában megismerjük, nyúlunk bele a vázákba, amikben tenyésztik: az iskolákba, a többé és kevésbé zárdaszerű internátusok s főleg a családi szobák éjjeli nyughelyeibe.

A nemi élet első ébredése voltaképen fiúnál, leánynál körülbelül ugyanazon időben kezdődik, de jelentkezése csak a

nemi érettségre való proccesszus megindulását jelenti. A *leányoknál* azután ez a kifejlés gyorsabban megy végbe és első jelentkezése is pontosabban határozható meg: az első Graaf-féle hólyagok megérésével és szétpattanásával s az ezek nyomán megindult havi vérzéssel. A nemileg való éretté fejlődés az első havi vérzés után való két és fél-, három esztendőre következik be. Nálunk Magyarországon a leányok első havi vérzése normális esetekben a 13—15 éves korra esik, nemi érettségük tehát 16—18 éves korokra. A különféle népek leányainál a havi vérzések végleges beállásának idejét a Tilt-féle táblázat eképpen állítja össze:

Perzsiái népek	9—10 év.
indiai népek	11 év, 11 hónap.
Jamaikai négerék	14 év.
Középeurópai zsidók	13-14 év.
Délszlávok	13½ év.
Magyarok	15 év.
Északi szlávok	15½—16 év.
Francziák	15 év, 2 hó - 16 év.
Germánok	15½ 2-16 év.
Norvégek	16 év — 16 év, 7 hó.

A *fiuknál* a nemileg való éretté fejlődés lassabban történik s kezdetének nincsen is olyan világosan határolt időpontja, mint a leányoknál. Nemi érettségük 18—20 éves korban kezdődik. Nemi érettség alatt egyik nemnél sem a közösülés lehetőségét kell érteni, hanem annak természetszerűségét s további egy-két év multán már tulérettségét, tehát szükségességét.

És mégis azt látjuk, hogy e fiziológikus renddel ellenkezően áll a társadalom gyakorlata. A mai társadalom intézményei és erkölcsi szabványai folytán a hamarabb érett leányok átlagban a legjobb esetben 21 éves korokban kezdik nemi életük érvényesítését a házasság keretében, míg a nemileg későbbben éretté váló fiuk pedig már legnagyobbbrészt 16—17 éves korokban.

A nemileg ekként visszatartott nők között azután rettenetes módon terjed el a nemi inger természetellenes kielégítése: az onánia. Nézzetek végig az úri leányok sokaságán: a szemek alatt való gyűrűk, a „női szeszélyességnek” betudott labilis kedélyállapot eleget beszélnek erről. De ha ez sem volna elég, ugy kérdezzétek meg orvos-ismerőstököt: hány nemileg egészséges nőt tud? A házasság előtt és a házasság után is fellépő hysteria, fehérfolyás, összeroncsolt nemzőszervek, az onaniával megszokott nemi telhetetlenség, amely azután a perverzításokig fejlődik, mind e természetellenes nemi kielégítési módnak következményei.

A leányokat a kötött életmóddal, a táplálkozási szokásokkal, a nemi kérdések misztikumával, a szeméremnek kultusként való üzésével, a ruházkodási divatokkal egyenesen reánevelik a bestialitásra s az az üde, szűzies hamv az arcon, amely olyan hathatós eszköze a jó partie csinálásának, nem más, mint egyrészt a tudatlanságnak, a munkátlanságnak és a túltápláltságnak, másrészt a szüzességi érték öntudatának a kinyomata.

Hogy a zárdákban és mindenféle felsőbb leányiskolákban az egyneműek szellemi és testi folytonos áramával egyenesen a hosszas sexualitásra készítik ki a gyöngébb idegrendszerüket, arról ismét az orvosok, a tanámók s a szerencsétlenekké tettek életének sora szolgáltatnak bizonyítékot. A zárdák maguk a saphizmus melegágyai. Budapesten az 1895-től 1905-ig elkövetett olyan öngyilkosságok száma, amelyek nőnek nő iránt való vonzódásából keletkeztek: 37 volt. E harminczhétfől huszonnyolcz volt zárdai nevelésü. Ez a 37 kitudódott öngyilkosság — viszonyítva a többi öngyilkossági okokhoz — legkevesebb 37.000 olyan eset százalékos eredménye, amelynél nő nőbe volt szerelmes.

A fiuknál is — habár nem olyan mértékben, mint a leányoknál — közönséges az onania. Leginkább olyan fiuknál: akik nemileg nincsenek helyesen felvilágosodva, akik a levegőn alig mozogva, rosszul nevelt gyermekek közt felügyelet nélkül fejlődnek vagy *tulérétségük* korában is a belénevelt álszemérem s vezető kéz hiánya miatt nem elégíthetik ki nemi ösztönüket. De éppen azért, mert a társadalom a férfiaknak hallgatólagosan eltűri a házasságon kívüli közösülést s a társadalom gazdasági berendezkedése és erkölcsi lehetetlenségei miatt vannak — de még mennyire vannak — olyan nők, akik magukat kevés pénzért is rendelkezésre adják: a fiatal emberek csakhamar leszoknak a rettenetes betegségről s így az nem okoz szervezetükben olyan károkat, mint a leányokéban. Vagy legalább nem annyira.

És még csak egyet. Ez a mi korcs-kulturájú társadalmunk, amelynek „erkölcsi” szabályai a főemberek légióját neveli s szinte kivétellé teszi az egész embert, mondom, ez a hipokrita társadalom sokkal erősebb (alsórendű) nemi életet él, mint az természetes. Éppen azért, hogy a nők gazdasági tőkét bírnak a nemükben s így ezt a tőkét vagy minél jobban, vagy minél gyakrabban értékesíteni akarják: *túlteng a nemi élet*. Az u. n. intelligens fiatal emberek nyolczvan százaléka egész nap minden szabad -idejét, — sokszor a nem szabadot is — nemi ingerükkel kapcsolatosan töltik el. Egy kulturálisabb társadalom fiataljai — vagy most is: a kul-

turálisabb egyén — mással is fog törődni, mint azzal, hogy melyik nőt ki, mikor és hogy kaphatja meg. Ma éppen azoknak a társadalmi osztályoknak tagjai, amelyek falanxként védik a most fennálló intézményeket és erkölcsöket, tehát a gentryk, a mágnások és a bankfiak nagy tömege folyton alsórendű nemi életük kielégítése után futkoznak. És mellette rettenetesen őrzik a vallást, a hazát, a családi állapotot. Képesek érte még párbajozni is s aztán a családi állapot védelmének örömeire valamelyik aufrühr-asszonynál szütleányt rendelni.

A szerelem.

Hogy e címhez eljutottunk, a föltett kérdésre már felelek: igen, én is azt tudom, hogy van szerelem. Olyan pozitív valóság, mint az — álom. Ennek, azt mondhatjuk, a másik pólusa. Míg az emberi szervezetben alvás ideje alatt az öntudat szünetel, vagy csak igen kis mértékben van meg: a szerelem olyan biologikus — tehát a legpozitívabb — eredetű állapot, amelynél egyéniségem öntudata intenzívebb, mint az ébrenlétei más idejében.

A szívnek, ennek a vérkeringést szabályozó szervi résznek természetesen annyi köze van hozzá, mint amennyiben köze van minden egyéb állapotomhoz is. A régi szólásmód, hogy a szerelem a szívben fészkel, nem fog tehát zavarni bennünket abban, hogy tisztán megnézzük mibenlétét. Mindjárt azt állapítsuk meg, hogy minden érzés és minden gondolat az agyból indul ki. Az érzés és a gondolat közt pedig — amelyeknek mindegyike biologikus eredetű — az a különbség van csupán, hogy a gondolat: az agysejtekben formát nyert, tehát kifejezett idegérzés, míg maga az érzés viszont: kifejezetlen gondolat. Az idegek és az agysejtek működéséből az öntudatba való kapcsolódás útján előbb mindig érzés keletkezik, amiből azután egy bizonyos mennyiség — az intellektus szerint — gondolatává válik, a többi érzéserő pedig — mint kifejezetlen (érzés) állapot fog vibrálni öntudatomban.

A nemi szervek élettani működései már most először a szerelemre való készség érzését keltik az öntudatban. Ennek a készségnek, ennek a váagnak *egyik*, koronkint való megnyilvánulásai a *nemi ingerek is*, másik és folytonosabb megnyilvánulása az összes érzeteknek erőteljesebb volta, például a természet behatásai, a művészet s általában a szép iránt való fogékonyság. A kedélybeli intenzivitás nagyobb és az emberben rejlő individuális erő — a meglévő mérték szerint —

mindenben az érvényesülést keresi, így: nemi érettségét is érvényesíteni akarja. A nemi érettségnek érvényesülési törekvése *általánosan: a szerelmi készség.*

Ha azután a nemi életnek az érvényesülési törekvése nem marad meg általánosságában, hanem *kiválasztja* magának a neki leginkább megfelelő, az ő összes sajátosságait legjobban kiegészítő másik nemű embert, aki minden többi másnemű embernél jobban *vonzza*, akkor következik be a *szerelmi állapot*, az az érzés, amit szigorúbban körülhatárolva: szerelemnek nevezünk.

Szerelem, ez az a szó, amely legszebb fogalma az emberiségnek, mert az erőnek és az anyagnak minden megnyilvánulása és harmóniája benne van, meg van benne magának a természet erejének fogalma. Ez az a szó, amelylyel a legtöbbször visszaéltek ugyan e világon, de amely mégis, minden emberi fogalom közül legtöbbször ment teljesezésbe az emberek között. És ez a fogalom az, amely mióta emberi társadalom van: majdnem egyedül képviselte az individualizmusnak, az egyéniségnek jogát a körülményekkel szemben.

A szerelmi érzethez magához nem kell kultúra, de magának a szerelmi érzetnek vannak kultur-fokai. Mondtuk éppen az imént, hogy az ember szerelmi állapota az, hogy a neki leginkább megfelelő másik nemű embert kiválasztja.

Nos, az egyik *csak* a test formái révén fedezi fel, ismeri fel a neki legalkalmasabb, őt legjobban kiegészítő embert. Ez lesz az úgynevezett érzéki szerelem és rendszeren ezek egyúttal a rövidebb szerelmek is. A test formáiban — amennyire a körülmények érvényre jutni engedik — voltaképpen benne vannak minden ember alapsajátosságai is. Mindennek ott van a kinyomata az arcon, a termetben, a mozdulatokban, természetesen a körülményekkel is keverődve, de benne van és mi halványan, ösztönszerűleg meg is sejtjük azokat, csak pozitíve nem tudjuk megállapítani szabályaikat, mert a körülményeket nem tudjuk belőlük kiválasztani.

A nagyobb individuális erejű s nagyobb kultúrájú embernél ez a testben való meglátási képesség, tehát a test iránt való szeretet: a másnemű ember szellemi meglátásának, az ezek iránt való vonzódásának képességévé is fejlődik.

Ez a vonzódás: a szerelmi szerető érzés, amelynek csak egyik *velejáró eredménye* a testi összeforrás vágya, de nem kizárólagos indoka.

És úgy látszik, hogy a szeretetnek egyáltalában, de különösen a legintenzívebb szeretetnek: a szerelem érzetének étherikus anyaga van. Villamos árama, amelyet felfogni nem vagyunk képesek, de halványan észlelünk. Legerősebben

magában abban a nemi vonzódás erejében, amely két egymást kiegészítő és feltalált embernek találkozásakor megnyilvánul.

Természetes, hogy a nemi élet érvényesülése lehető e szerelmi állapot nélkül is. Ezt neveztük el a szerelmi készség állapotának, amely érzés: anélkül hogy tovább fejlődnék, tehát kiválasztaná a neki legmegfelelőbbet, tisztán a nemi szervek útján jelentkezik és érvényesül.

A szerelemről szólván, szándékosan kerültem a „*fajfentartási ösztön*” kifejezést. Most megmondom, hogy miért. Teljességgel individualista álláspont és sokan ki fognak érte nevetni. De azért mégis elmondom. Fajfentartási ösztön van, de az voltaképpen szintén önfentartási ösztön. Külön meghatározása még a theisztikus elméletnek utolsó foszlánya, hogy valamely rajtunk kívül álló célért van bennünk valami cselekvési akarat.

A csiga-biga háza ott a tenger mélyén, ugyebár önfentartási ösztönéből keletkezett? Mi köze van a csiga-bigának ahhoz, hogy kis mésházából épül fel a föld anyaga?

A hűség.

Nem a családi állapot nemi magántulajdon jogáról, amely néhány századdal ezelőtt is még szüzességi övekkel védte' hanem a szerelmi érzés megmaradásának kérdéséről szóljunk néhány szót.

A hűség kérdése: két egymást vonzó különönmű ember szerelmi állapotának további relációjától függ.

Biológikus tulajdonságaik, egyéniségük és szellemi kulturális kifejltségük legjobban kiegészítvén egymást: szerelmmel vannak egymás iránt a nő és a férfi. Már most azonban az embernek ugy biológikus tulajdonságai, mint kulturális kifejltsége: az egyénisége nem marad fix ponton, hane τ folytonosan fejlődik erre vagy arra. Akik tehát együtt fejlődne[^] tovább, a fejlődésük útja parallel halad, azok hívek lesznek egymáshoz. A nő és férfi közt való szeretetben az első legnagyobb öröm: a megismerés, tudása annak, hogy van, a második: az összeforrás és a harmadik: az együtt való továbl fejlődés, amely csak két esetben szokott előfordulni.

Az egyik az, amikor a megszokás helyettesíti az együtt való fejlődést. Ez inkább tehát csak együttmaradás és éppen a családi állapot hűségének bázisa szokott lenni, amennyiben nem gazdasági érdekek okozzák azt. A mai állapotokban minél kisebb individualitás van valakiben és minél kisebb kulturfok, annál inkább külső körülmények idézik elő nála a szerelmi álla-

potot s természetes, hogy így egyiknek vagy másiknak hűsége e külső körülmények megmaradásától vagy változásától függ. Egy leány egy csinos grófba lesz szerelmes, aki kedves is, előkelő is és gazdag is. A leány boldog, hogy el akarja venni a gróf. De ha jön egy herceg, akinek szintén kis bajusza van s még több pénze és még nagyobb ünnepélyeket ad a leány tiszteletére, a leányzó ott fogja hagyni a grófot s őszintén bele fog szeretni a hercegbe.

A másik eset az, amikor mindenik ember éli a maga világát — lehet házasságban, lehet azon kívül — s ez a két világ minden újabb körülménnyel szemben is megint csak legközelebb áll egymáshoz. Ez az együttfejlődés is csak erős egyéniségek s erős szerelmi állapot esetén fog előállani. Ez a jövő időknek a képe lesz, amikor a gazdasági egyenlőség mellett minden ember szabadon fejlesztheti ki individualitását. A nő is, a férfi is dolgozik s lesznek örömök és fájdalmaik, órák és napok, amelyeket együtt töltenek, de csak azokat töltik együtt, amelyeknek együttöltése nekik igazán örömet okoz. Ha sokáig tudnak, ha életük végéig tudnak egymásnak örömet szerezni, akkor sokáig, vagy életük végéig együtt lesznek, nem egy házban és nem közös fehérmű-szekrény-nyel, hanem szellemi fejlődésükben és egyéniségükkel.

Arra a kérdésre, hogy mi történik abban az esetben, ha az egyik fél megmarad a szerelmével, a másik pedig nem tudja őt tovább szeretni, ami olyan gyakori eset, — csak egy válasz lehet: ez megmarad az emberiség örök tragédiájának. Valamelyik fél nem tudja tovább érvényesíteni szerelmi állapotát. Azért igyekezzék mindenki együtt fejlődni azzal, akit szeret.

Maga a nemérvényesülés mindenben megmarad tragédiának, a nemi élet terén, vagy a footballjáték mezején. A *Vae Victis* igaz marad.

A nemzés joga.

Azoknak a nagy hazugságoknak egyike, amelyet a gazdasági magántulajdon nemcsak erkölcsi dogmává tett meg, de tudományos tétellé is: az, hogy az embernek a gyermeknemzés kötelessége. Éppen ez a tétel az, amelynél a családi állapot védői, mint dönthetetlen érvet szokták felhozni a házasság mellett: a nemi érintkezésből gyermek születik, a kultúra fejlődésére szükség is van a minél több emberre; mi lesz a gyermekből, ha házasságon kívül születik, ki tartja el? Vagy pedig ha nem engedik születni a gyermeket, akkor az ember természetes kötelességét sérti meg, nem gondos-

kodván utódokról s mi lesz a kultúrával? A szabad szerelmet tehát ezért nem lehet behozni még egy más gazdasági berendezkedésű társadalomban sem.

Ezekkel szemben azt a véleményt merem megkockáztatni, hogy minél előreheladottabb a kultúra az emberiségben, annál kevesebb emberre van szükség. Mert nem az a fő az emberiségre, hogy *minél több* ember legyen, hanem hogy aki van, az minél értékesebb, minél kiválóbb legyen. Ez pedig csak akkor lehet, ha minél szabadabban és biztosabban fejlődhetnek ki emberi értékei.

A régi, a fáraók világában millió emberre volt szükség, hogy a millió ember között ezer értékesebb ember legyen s e közül az ezer közül egy vagy kettő: aki az őket körülvevő körülmények *daczára* érvényesülni tudjon. A többi elpusztult, mint pyramisokhoz követ hordó rabszolga vagy mint agyonkorbácsolt alattvaló. Minél fejlettebb a kultúra, annál inkább kevesebb áldozatai és annál több élvezői lesznek a kultúrának. Nem arról kell tehát gondoskodni, hogy minél több ember legyen, hanem hogy amennyi van: minél jobban érvényesülni tudjon. A túlnépesedés pedig egyenesen ennek a jobb érvényesülés lehetőségének rovására megy.

Ami áll a társadalomra, az áll ennek egységére: a mostani családokra s magára az egyes emberre is. Ha a társadalom és mondjuk akár: a természet is — a mostani viszonyok között — nem ad módot nekem arra, hogy két személynél többnek szükségleteit ellátni tudjam, nem követelheti tőlem, hogy mégis világra *hozzam a* gyermekeket, egyiket a másik után s aztán én is, az anyjuk is és maguk a gyermekek is nyomorogjanak. Ne tudjanak tiszta levegőt szívní, elég táplálékot enni, ne tudjam őket kiművelni

Hogy az állam ebben is mennyire hipokrita és csak a gazdaságilag erősebb osztály akarja a „sok emberrel” önmaga helyzetét erősíteni, mutatja az, miképen az *egyke-rendszer* ellen folytatott országos gyűléseken mindig csak a nép szaporatlanságáról beszélnek s maga a szónokló és kesergő osztály a hitbizományokkal mozdítja elő a maga körében való egy gyermekrendszer t. Hogy sok és olcsó munkaerő legyen, az éppen ellentétes a kultúra s az emberiség érdekével.

Az emberek tehát, elméletben föntartván az erkölcsi szabályt a nemzés kötelességéről, kezdenek csak annyi gyermeket nemzeni, amennyit kulturszükségeik szerint jól eltartani tudnak. A mai állapotok — elméletben — úgy helyezik bele a társadalom kereteibe az embert, hogy amíg meg nem házasodik: nemileg nem tud érvényesülni, ha pedig megházasodott: a gyermekekért áldozza fel magát, hogy aztán megint

ezek ne tudjanak érvényesülni s áldozzák fel magukat. A vég nélküli és céltalan önfeláldozásnak rabláncza fűzné körül az embereket, ha individuális energiájuk, az egyetlen igazi természeti törvény: az érvényesülés akarata reá nem bírja őket, hogy sutba dobják a saját elméletüket s hazug módon bár — mert ahhoz nem elég kulturálisak, hogy ne hazudjanak s legyen elég erejük eldobni a felismert rossz, de megszokott formákat — a legalkalmasabb megélhetési módokat keressék. Ezért van, hogy csak Budapesten tizennégy olyan raktár van, ahonnan ezerszámra küldik szét a kisebb elárúsítók részére a fogamzást megakadályozó óvszereket. Holott a nép maga nagyobbára massage-al hajtja el a már megfogamzott petét, az intelligens osztály pedig legnagyobbbrészt az irrigátort használja.

Micsoda erkölcsi törvény tehát a gyermek-nemzés kötelessége, amit azok, akik hirdetik: nem tartanak be? És akiknek hirdetik, azok sem tartják be.

A természeti törvények sehol sem adnak útmutatást arra, hogy valaki feláldozza magát, ellenkezőleg: csak hogy érvényesülni törekedjék. Feláldozódik ugyan, de mindig egy nagyobb erő érvényesülése folytán. Ebből következik, amit már a 98-ik oldalon jeleztem: a férfinak és a nőnek összerorrasát ők maguk nem az utódok szempontjából cselekszik, hanem önmaguk érvényesüléséért. Ha azután még ezenkívül örömei okoz nekik az utódállítás — örömet okoz és nem bajt — akkor ezt is az önmaguk élete kedvéért teszik. Az, hogy ezzel az emberiség továbbmaradását segítik elő, ez csak egy eredmény, mint ahogy a halálomra is szüksége van az emberiségnek, de ez a feláldoztatásom csak eredmény és nem az én célom.

Nemileg összeformni vágyom tehát, hogy: érvényesüljek; gyermekre vágyom: hogy magamnak további kedvező és kellemes életszükségletet szerezzek, de ha ez a szerzés nem lenne kedvező és kellemetes: akkor nem is fogom megszerezni.

És végül, hogy a nemi életnek csak feltételesen eredménye a gyermeknemzés, ezt a természet is megmutatja, amikor millió és millió petét pusztulásba hagy menni, még akkor is, amikor férfi és nő között az összeforrás megvolt.

A beteg és az emberiséget továbbfejleszteni alkalmatlan ember, aki egyenesen veszedelme lenne a fejlődésnek: szintén vágyik és tud a másikkal összeformni. És mégis az emberiség és éppen a faj fenntartásának érdeke, hogy összeforrásukból nemzés ne legyen.

Minél alsóbbrendű állat valamely szerves lény, annál inkább saját fájának tömegtermelésére van hivatva, minél

fejlettebb: annál inkább tud a körülményeken uralkodni, tehát azon is, hogy nemi élete olyan mértékben *eredményezze'* a faj továbbtermelését, amint *ez reá* és *ezáltal*: a faj előrehaladására előnyös.

A nemi felvilágosítás.

Miután az erkölcsök nem mások, mint az ismeretekből alkotott életmódi képzetek, világos, hogy a bármilyen okból gondozásomba fogadott gyermek elé jó öntudattal nem tarthatom az évezred előtti ismeretekből leszűrt s kevés kényszerű változtatással most is fentartott vallás-erkölcsi szabályokat, hanem azokra a felfogásokra kell reávezetnem, amelyeknek alapjait: az új ismereteket maga is tanulni fogja, így a kettő harmonikus egészet fog képezni benne.

Ma az emberi tudás és a megmaradt erkölcsi felfogások annyira nincsenek harmóniában egymással, hogy a társadalom ugyanegy iskolában taníttatja a gyermeknek a természettudományokat és a kis katekizmust s az ebből kiindult erkölcsi felfogásokat. S míg a természettudomány azt ismerteti, hogy a végtelenség idejének utolsó évtizezredeiben az ázalagból miképpen fejlődött ki az ember, addig a kis katekizmus azt állítja, hogy a világ teremtésének fix hetében, a vasárnapi munkaszünet előtt való nap teremtésten az embert, készen, szőröstől-bőröstől s aztán ennek oldalbordáiból vágta ki a másik embert: a nőt, ezt már valószínűleg bluzostól és viganóstól együtt.

Képét mutattam a mai társadalom hazug zagyvaságának, hogy jelezsem: a gyermekek nemi felvilágosítása voltaképpen együtt jár minden a gyermek fogalomvilágába bejutó képzetel. Mint ahogy a tudóvész bacillusaitól megóvni igyekszem a testét, úgy a hazugságok mérges gombáitól: a szellemét. És amelyik házban — egy szobából is álljon az — mindig jól kiséprük a hazugság szemétjét, ott nagyon könnyen el lehet érni a szellemi hygieniát.

Ha már az állam elég hipokrita ahhoz, hogy mig nekem megengedi a felekezetrétküliséget, gyermekemre reáoktrojálja valamelyiket s így ez, iskolai bizonyítványai miatt, kénytelen bemagolni a kis katekizmust, mindig fel kell világosítani őt azok hazugságairól. És akkor egy napon, de minden esetben *a nemi ébredés előtt*, hogy az elkövetkező ingerek már tudatos állapotot találjanak nála, szólni fogok hozzá.

Vegyük a nehezebbet, hogy egy kis leánygyermekhez kell szólanom. Mondjuk, lehet 10 vagy 12 éves. Kisétálok vele egy szép napon a mezőre, vagy a botanikus kertbe s

egy két-laki növényt keresek ki. Legalkalmasabb talán, mert elég gyakori, a vetett kender (*Cannabis sativa* L.). Bugaszerű fürtjein fehér virágok. Az egyik virág a *sárga himpor*, a másik a *piros bibét* foglalja magában. És aztán így szólok:

— Kis leányom, azt kérdezted tőlem a múltkor, hogy · hogyan jönnek a gyerekek? Most elmondom neked. Ugy éppen, mint ahogy ezek a kis virág-növények lesznek. Figyelj jól ide, meg is mutatom neked.

— Nézd, látod itt ezt a két virágot? Hasonlít egyik a másikhoz, de majd meglátjuk, hogy mégsem egészen. Mert az egyik a férfi-virág, a másik az asszony-virág.

— Mindeniknek van gyökere, szára és levelei. A növények abban is különböznek az emberektől, hogy a növényeknek mindenütt van gyomruk. A földben a gyökér a gyomruk, a föld fölött a levelek. A virág a növénynek az a része, amelyik a kis növényt csinálja. De ahhoz, hogy kis növény, kis állat vagy kis ember szülessen, mindig kettő kell. A virágnál: egy férfi-virág és egy nő-virág. Most már annyit tudsz, ugy-e, hogy akkor egy kis állathoz, vagy kis emberhez is mi kell?

— Már most nézzük meg, hogy a férfi-, meg a nő-virág hogy csinálják a kis növényt. (Azt már máskor lehet megmagyarázni neki, hogy a növényeknél nagyobbára a hím- és a nőszervek ugyanegy virágban vannak meg.)

— Lássuk hát már most az egyik növény virágját. Nincs rajta valami nadrágféle, mégis meg lehet ismerni, hogy ez a papa-növény. Mert az ő virágjában, ezeken a piczi kis szárazon sárga por van. A másik virágot meg arról lehet megismerni, hogy az a mama-növény virágja, mert — nézd, itt benne — piczi piros pontocska van. Ugy hívják, hogy: bibe.

A papa-virág *sárga himporát* a szél vagy a méh a lábaival átviszi a mama-virág *piros bibéjére*. Aztán ez a kettő: a sárga himpor, meg a piros bibe egy ideig a mama-virágban megdagadnak, mindig vaskosabbak, erősebbek lesznek, amíg azután kemény kis burkot kapnak s kész a mag, a kender-mag. Ha ezt elülteted a földben: kicsirázik, maga is gyökeret ereszt, nő-nő, szarat, levelet hajt s megint papa- vagy mama-növény lesz belőle.

— Látod kis leányom, a kis gyermek is így születik. Csak azt nem földbe ültetik el, hanem már készen jön — de még nagyon kicsi és gyöngye —: a mamából.

— Ami a növénynél a virág, az az embernél belül van a testében. Ott, ahol a hasa van. De persze nem virág, mert nem virág-növényt kell neki csinálni, hanem embert. Tehát húsból van. Kívülről csak egy részük látszik. Ha megnézel egy férfit meg egy nőt — tehát egy papa- és egy mama-embert — még kis korukban is látod, hogy különbség van köztük. A fiúnak, láttad már talán a testvérkéd-

nél, másféle pipilője van, mint neked. Ezen a képen is láthatod. Ez a pipiló a vége annak a hús-virágnak a férfinél és a nőnél is, ami belül van az emberben s amelyik a gyermeket teremti.

Ha most egy férfi egy nőt talál, akit nagyon szeret és ez is szereti őt, akkor elérkezik az ideje, hogy ők is új kis embert teremtsenek. És mint a növényeknél, amikor ők nagyok lettek s a papa-virág a himport átvitte a mama-virág piros bibéjébe, úgy az embereknél is a papa átviszi a himport a mama bibéjébe, ami belül, a hasa alatt, a hús-virágnak van. De nem húsvirágnak hívják, hanem úgy, hogy: anyaméh. És itt az a nedves himpor a mama anyaméhének bibéjével nő, dagad, egészen addig formálódik, amíg a gyerek meg nem érkezik. És ha a gyerek — kilencz hónapig tart el az érés — megérett, akkor megszületik. Láthattál mamákat, akiknek olyan nagy hasuk van. Ezekben — kis leányom — gyermek érkezik, a legszebb munkája a természet ismeretlen erejének. A papa is és a mama is csak azzal járulnak hozzá, hogy szeretik egymást és — maguk sem tudják miért — a gyermeket teremtő nedves virágorukat, azaz a bibéjüket egymáshoz engedik. De csak ha nagyok lettek, ezt jól jegyezd meg magadnak és ha nagyon szeretik egymást.

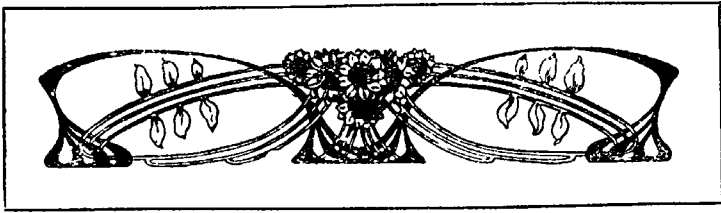
— Azt kérdezheted még kis leányom, hogy hogyan engedik össze a himporukat és a bibéjüket? Arra is megfelelek, tudjál mindent, a természet legszebb titkát. A szeretet, amivel egy felnőtt férfi és egy felnőtt nő egymás iránt viseltetnek, helyettesíti a szelet vagy a kis méhecske lábát. Olyan közel érnek egymáshoz, hogy a férfi himportartójának a vége beleeresszkedik a nő bibetartójába. Az emberek szeméremtestnek hívják ezeket. Aztán akkor, már mondtam is, ez a nedves himpor megtermékenyíti a nő anyaméhében a bibét s kilencz hónapi kifejlés és növekedés után megszületik a gyermek.

Most pedig megcsókollak, kis leányom és arra kérlek, hogy velem mindig mindenről szabadon beszélj. Ha akármit nem értesz, kérdezd meg tőlem.

* * *

Bizonyosan látom, hogy így, nyíltan és becsületesen kell felvilágosítani. Jobb, ha ez lassan, fokozatosan előkészítetik, de azt, hogy maga az összeforrás hogyan és mi által történik az emberek közt, mégis *egy napon kell elmondani*, mert éppen ez az, ami a nemileg fejlődő gyermekben a miszticizmust s vele a szerencsétlenségeket okozza. Kell, hogy a ténynyel a gyermek komolyan, képzelgés nélkül tisztában legyen.

V. A prostitúció világa.

A mai gazdasági rend és a mai erkölcsök rákfenéjét: a rendőrileg ellenőrzött prostitúciót kell még szemügyre vennünk. Amiket itt az alábbiakban elmondok, az a budapesti viszonyok képe, a rendőrségi és statisztikai összeszámolás és saját megfigyeléseim alapján. A budapesti viszonyok által lényegtelen különbséggel az egész úgynevezett civilizált világ prostitúcióját megismertük, mert maguk a társadalmi alapok ugyanazok mindenütt, így az eredmények is. A magyar fővárosban valamivel markirozottabbak, mint egyebütt, Parist, Bukarestet kivéve.

A bárczás nőknek három osztályuk van: a *bordélyháziak*, a *magánbárczások* és a *futóbárczások*. Ami rendőri szempontból egyenlővé teszi őket: az a hetenkint kétszer való rendőrorvosi vizsgálat.

A bordélyháziak úgyszólván egyéb emberi jogaikban is korlátozva vannak. A bordélyházban, ahol laknak, 12-től — 24-ig megy a számuk. Éjjel egész 4 óráig, ha kell tovább is fenmaradnak s minden vendéget válogatás nélkül kötelesek elfogadni. Délelőtt alusznak, ebédre, vagy ha a rendőrorvos jön: felkelnek, azon mód megebédelnek s visszafeküsznek aludni, Délután 5—6 óra tájban kelnek fel, akkor fürdenek, esetleg kimenőt kapnak néhány órára, 9 órakor már mind odahaza tartoznak lenni.

Bordélyház ezidőszerint 21 van Budapesten. A külső Ferenc- és Terézvárosban, Kőbányán egy-egy koronásak, a belsőbb területen 2 koronásak, majd 4- és végül a belvárosban néhány 10- és egy 20 koronás van. Az árak maximumát a rendőrség szabja meg. Ilyen bordélyokban levő leány összesen 340—380 van Budapesten. Keresményük kétharmada a bordélyosé, aki ennek fejében a lakást, a kosztot és a mosást adja. A lakás hitvány, alacsony szobákból áll, egy szobában két-három leány. Egy-egy leány keresete természetesen a szépségéül, modorától függ. A két-koronásban nagyjából 10—20 koronát keres egy leány, de van olyan, aki 30 koronát is. Tehát egy éjszaka átlag ötször-tizszer adja oda magát. Közben sört, pálinkát, fekete kávéit isznak és cigarettáznak. El lehet képzelni, hogy összeromlik szervezetük. És ha kiszabadul

na, akkor sem szabadulhat a posványból. Negyven szerencsétlen leány „kis könyvét” láttam, mind tartozik a bordélyosnének 60—80 koronától kezdve két háromezréig.

Hogy lehetséges, az, amikor teljes ellátása van és azonkívül keresetnek egyharmadrésze? A két koronások javára esik egy hónapban legalább 120—180 korona, de több is, a tizkoronásokban 4—500 korona. Hova lesz a pénz? Szórakozásra nem, könyvekre sem, cigarettát, cukrot a vendégektől kapnak. Ruhára megy a pénz. A selyemingeket, blúzokat nem ők, hanem a tulajdonosnők vásárolják be s minden ilyen asszonynak megvan a boltja, amely kívánság szerint állítja ki a számlát. Egy 8—10 koronás félcipőért a szegény leányoknak 16—20 koronát számítanak fel. Egy selyem ingért, kis szalaggal, 60—80 koronát. Ékszereket is adnak. Az ékszerész rendszeren a bordélyosné hebbaberje. Hat hét koronás kis fülbevalóért húsz koronát szed a leányoktól.

Hetenkint, amikor a bordélyosné elszámolni köteles a leányokkal, a kis üzleti könyvecskék ákom bákomból ott láttam mindenütt tart 97 kor. Tartozik 163 koronával. A leányok felhúzzák a vállukat és nevetnek. Minek az az elszámolás? Pénzt úgy se kapnak.

Csak egy kivétel van. És ez megrendítő, mert nem szórványos, hanem minden bordélyházban legalább két három esetre akadtam. A pénzes utalványokat és a bejegyzéseket láttam havi 20, 25, 30 koronáról a szülőknek, a testvéreknek, a feleségnek gyanánt. A testük keserves keresményét elküldik a fűtestvér egyetemi tanulmányainak folytatására. Őreg apák minden hétfőn megjelennek a bordélyházban, hogy elvigyék leányuk szerzeményének egy részét. És a leányok olyan természetesnek találják. Megtiszteltetés, hogy a család fontartja velük a kapcsolatot.

Egy o utcza bordélyban egy volt nevelőnőre akadtam. Panaszok dött a bordélyosné, hogy rossz leány, csalódott benne. Nagyon szép teste van, azt remélte jó üzlet lesz. És a leány olyan hideg, olyan egykedvű minden vendéggel szemben, hogy senkisémet keresi fel másodszor.

— Na ja, mert sírni kell neki — vágott közbe egy társnője.

— És amikor beszéltem a volt nevelőnővel, először ridegen azzal utasította el kérdéseimet.

— Uram, mindenkinek van olyan dolga, ami senkire se tartozik.

És amikor mégis aztán elmondta kálváriáját s én megkérdeztem kijönne-e más munkás életet kezdeni, akkor olyan hangon, amit megszokott jegyezni az ember, ezt felelte lemondóan.

— Ja, wenn ich noch einmal hinaus konnte?

Köteteket lehetne megtölteni rémes sorsok és azok okainak történetével. Volt módomban ellenőrizni a beszédek, vagy adatok igazságát és sajnálom, hogy helyszűke miatt nem közölhetem ezeket.

A *magánbárczás* leányok hatásáigal engedélyezett hónapos, illetve heti szobákban a maguk üzletére dolgoznak. Számuk 820—850 körül ingadozik. A szobákért napi 2—3—4—5—6 korona bért fizetnek.

Vannak olyan köztisztelőben álló polgárok, akik ilyen földszintes házikókban kéjnök részére kérnek lakást engedélyezni. Jó kereset

Azoknak a szerencsétlen teremteseknek, akik így a maguk kezére dolgoznak, kevesebb a forgalmuk, rendesen bordélyokból elbocsátott leányok Két három öt korona a díjuk. A perverzításoknak legfőképpen ők a megengedői és gyakorlói. Keresetüknek egy részét ruhára, más részét szobájukra, harmadrészt pedig lovagjukra költik. Élelemre alig marad valami „Selyemfiut”, amint ők az Alfonzokat, e kitarított gonosztevőket nevezik, mindenik tart magának, hogy megvédje a konkurrenczia közben szerzett vetélytársaktól és ellenségeitől.

Boda főkapitány legújában negyven éven felüli kéjnököt nem engedélyez, illetve megvonja tőlük a bárczát — íme a bárcza is jog és rang, amit el lehet veszteni — mert arra a tapasztalatra jutott, hogy ez idő előtt is megvénhedt kéjnök a perverzítást terjesztik. A magánbárczások csak lakásaikon fogadhatnak vendéget s legfőleg az ablakokban tartózkodhatnak.

Harmadik válfaj a *repülő bárczások* csoportja. Ők viszont nem fogadhatnak lakásaikon, de a számukra kijelölt kávéházakban tartózkodnak s Hotel-Garnikba viszik vendégüket. Taxájuk 4—6 korona. Mintegy százötvenen vannak.

A háromfajta kéjnökön felül meg az *egészségügyi lapok* tulajdonosai vannak. Ezek olyanok, akik a kéjelgést keresetszerűen üzik, de nem kizárólag ezzel foglalkoznak. Orfeum énekesnők vagy színésznők, bolti leányok, varróleányok, végre férjes asszonyok és szüleiknél lakó leányok 520—560 van bejelentve a rendőrségen, de ezek természetesen csak sokkal kisebb részét szolgáltatják igazi számuknak.

Az a kedvezményük, hogy hetenkint csak egyszer kell a rendőr orvoshoz menniük, tetszés szerint és a rendőrség titkosan kezeli névsorukat. Ha nem ütköznék az emberi szabadságba érdekes lenne az olvasóval megismertetni, hogy kik, micsoda társadalmi állásúak és üzletek alkalmazottal váltják ki az egészségügyi lapot. A leányok csak szülőik beleegyezésével kaphatják meg az engedélyt, de sok esetben a szülők jönnek.

Az egészségügyi lapos nők az Aufführ asszonyokhoz járnak nagyobárára, némelyek szállodába. Díjazásuk nagyon különböző. Tíz koronától ötvenig.

Keritőnő, akiket a rendőrség engedélyez s találmány tulajdonos nőnek neve? *Harmínckettő* van Budapesten. De itt csakugyan nem sokkal több van. Bécsben csak hat van hivatalosan, de sokkal több működik titokban. Ez év nyaráig a keritőnők a lakásaikon is tartottak néhány fiatal lányt, de ezt a rendőrség most betiltotta. Ennek folytán öt keritőnő vissza is adta engedélyét.

Hátra van még, hogy röviden azt nézzük meg honnan akvirálódik a rendőri prostitúció anyaga?

A cselédszerzők, helyközvetítők és főleg a kvártélyosnék szállítják a legtöbbet. Minden bordélyházba, vagy kerítönőhöz vitt leány után provízió jár ki: 10 koronától feljebb. Ha egyszer a társadalom hatásai komolyan gátat akarnak vetni a rabszolga-kereskedésnek, *amelynek nagy kiviteli forgalma* van nálunk, úgy azt csak az összes cselédközvetítő-intézetek bezárásával, olcsó és szabad cselédotthonok nyitásával érhetik el, akképen, hogy a cselédközvetítést hatóság vagy egyesület veszi komolyan a kezébe. Ha ez megtörténik, akkor a prostitúció posványából a csak járatlanságuk és jó magukkal való tehetetlenségük révén odakerültek — és ez jelentékeny szám — ki lesznek zárva. Ha a cselédotthonok drágábbak lesznek 70—80 filléernél és bizonyos mértékű jövedelmési szabadságot nem adnak a lakóiknak, akkor hiába nyitják meg azokat.

A perverzítások.

Kapcsolatosan a prostitúcióval a perverzításokról s az ideszámított homo sexualitások elterjedtségéről is kell szólanunk.

A homo sexualitásról — az egyneműek érintkezéséről — már szóltunk a régebbi idők kapcsán, amikor reámutattunk, hogy nincsen abszolút-férfi és abszolút-nő, hanem: férfi / nővel és nő / férfivel törve. A természet csodálatos — és elég szerencsétlen — játéka, hogy némely férfiban külső nemi szervei daczára, *túlnyomóan* női tulajdonságokat helyezett, ez tehát férfi iránt fog vágyódni, vagy fordítva; női nemi szervekkel született emberbe *túlnyomóan* férfi tulajdonságokat s ekkor ez nő iránt fog természetszerűleg vágyódni. A nemek e szerencsétlen elhelyezkedése akár tisztán öröklött, akár szerzett utón jött létre, mindenestre biológikus alappal bír s azért e szerencsétlen embereket szanatóriumok helyett fegyházba csukni éppen olyan dolog, mint hogyha a tüdő vészes embert lecsuknák fegyházba, mert hiszen veszedelmes a társadalomra. Szanatóriumokba is csak azért kellene csukni őket, mert higiénikus és szigorú életrenddel e torz nemi elhelyezkedések némi részben visszafejleszthetők vagy helyesebben: túlfejlődésük megakadályozható. Az, hogy más normális nemi étellel bíró embereket a maguk vágyának áldozatául ne ejtsenek, az nem szanatóriumoknak, még kevésbé a fegyházaknak a hivatása, hanem a nemileg való felvilágosodottság és a kultúráé, amely ostoba dogmák és rég letűnt századok erkölcei helyett az emberi szervezet élettanát és a természettudomány ismereteit tanítja az embernek.

A normális nemi életnek e — hibásan — perverzításoknak nevezett eltérésein kívül vannak azután az igazi perverzítások, még pedig sokkal nagyobb számban, mint emezek. Sokkal nagyobb számban, mint egyáltalán azok hiszik, akik normális nemi étellel bírnak és nem szoktak belenézni az élet vagy más mélységeibe.

Ezek a perverzítások a nemi élet félrefejlődéséből erednek s miért történnek a félrefejlődések? A szüzesség hamis erkölceiből, a családi

állapot körülményei folytán, legfőképen: a túltengő nemi ösztön miatt. Miután a nők pénzért kaphatók prostitúcióra, a férfiak nagy átlaga — éppen az úgynevezett intelligens osztályban, mert a tanultságot ne tessék összetéveszteni a kultúrával — szerelmi készségét folytonosan alsórendű nemi élvezetekre használja fel, kimerül, ekkor izgató, mindig újabb ingerlő módokhoz folyamodik, hogy reászoktatott nemi éhségét erőtlenné vált nemzőszerveivel ki tudja elégíteni. A nők pedig, vagy mert anyagi érdekeik úgy hozzák magukkal: túrik a perverzításokat, vagy maguk is oda félrefejlődve: a gyalázatos perverzítások érzékizgató s idegrendszerüket tönkretévő ingereit szívesen veszik és kívánják.

Orvosi könyvbe való mind e perverzítások ismertetése, a főbbeket pedig jeleztük az ó- és középkor prostitucionális leírásánál. Mégis kettőt kell megemlítenünk, amelyek Európaszerte annyira elterjedtek ez idő szerint, hogy felemlítésüktől el nem zárkozhatom éppen azért, mert ezzel alkalmas van rámutatni, hogy a nő nemének közgazdasági értékévé való súlyosztése mit eredményez. A családi állapot erkölcsi — a prostitúció révén — ide vezették és itt tartották fogva a társadalmat. Az annyira általánossá vált két perverzítás egyike az, hogy a nő a férfi nemzőszervét a szájába veszi és azt így ingerli coitusra. A másik eset pedig, hogy férfiak a nők szeméremtestének nyilasát nyelvükkel nyalják. A kettőt egyesíteni is szokták. Könnyen belátható, hogy ez undorító fajtalankodások el nem terjedhettek volna, ha kenyerüket minden áron a nemükkel megszerezni nem akaró kéjnők nem lennének, akiknél kenyérkérés és életszél a bujálkodás. Hogy pedig kéjnőknek miért kell lenni, azt eléggé kifejtettük. Az ő révükön terjedtek el a perverzítások — a férfiak átvitték — a csúfosan művelt közép- és felső osztálynak nevezett tömegben, amely a kultúra ismereteit csak bemagolni, de magába fogadni nem képes. Mert már hozzá van szoktatva a hazugsághoz.

Ime így néz ki futó, rövid tükörképe a társadalom ama prostitúciójának, amelyet maga is így nevez.

VI. A jövő iránya.

Egészen rövid lehetek.

Az emberiség fejlődésének önmagától való célja: érvényesülés a körülményeken. Amint a kulturális haladás, annyi egyéni erő, vér, szenvedés és nyomoruság árán kivívta az emberek szabad költözködésre és az élülehez való jogát: a rabszolgá- és jobbágy-törvény eltörlésével; amint kivívta véleménynyilvánítási jogát: a sajtószabadság és gyülekezési jog törvénybe iktatásával, *tehát ezeket a jogokat mások magántulajdonából visszahelyezte minden ember saját tulajdonába*, úgy a kultúrának további feladata, hogy minden embernek joga legyen a saját neme fölött disponálni. Senkinek se legyen tulajdonában a más neme fölött való rendelkezés joga, viszont mindenkinek meglegyen joga a magáé fölött szabadon rendelkezni. *Nemének használata független legyen megélhetésének körülményeitől.*

Az a feltétele ennek, hogy a nő ne a nemének tőkéjéből éljen, hanem éppen úgy részt vegyen a gazdasági és kulturális élet minden nyilvánulásában, mint a férfi. Az a mese, hogy erre a nő szervezeténél fogva nem alkalmas olyan mértékben, mint a férfi, az eltemetett ismeretek meséje közül való. A nőben csak az a tehetség hiányzik ma még, amit a férfiak évezredek át atavisztikusan örökölték egymástól, apáról fiúra.

A gazdasági nivellálás szükséges hát, hogy a nő és a férfi, mindegyik: mint ember munkálkodjék és megéljen. Megélhetési szükségleteitől, e külső körülményektől független legyen a neme.

És ha egyszer a rabszolgaság ez utolsójából is kimenekszik az emberiség, függetlenítvén nemi életét a körülményektől, egy csodálatos zaj fog megszűnni a világon.

Én hallom e zajt folyton, az élet minden útján. Beteg emberek nyüzsgéséből, a prostitúcióban fuldoklók hörgéséből, vagy megutált életek kaczagásából és a családi házak lefüggönyözött ablakain keresztül csendes sóhajok és magukba fojtott átkozódások vegyülékéből áll e zaj.

Anyákat látok milliószámra, akik feláldozzák magukat lányaikért, hogy ezek ismét fölálldozhassák magukat, örömtelen az életük, hogy azoké is az legyen. Az emberek mindenre megtanítják gyermekeiket, csak élni, egész emberként élni, nem tanítják meg, mert a hazugságoktól, amikben élnek, maguk sem tudják azt.

Ugy látom a jövőt, hogy az emberek önmagukért fognak élni s nem a hazugságokért, amelyek csak az emberek egy kis töredékének voltak alkalmas eszköz az életre. Milliók nyomorusága útján.

Házak lesznek tehát, kis és nagy házak, együtt vagy külön fognak élni: emberek emberekkel, akik szeretik egymást, de csak addig, amíg szeretik egymást. Vagy külön fognak lakni és amikor a dolguk engedi és szellemi vagy testi vágyaik kívánják: együtt töltik az élet idejét.

És az ember, aki gyermeket óhajt és a nő, aki szintéi óhajt tőle gyermeket: tudja, hogy a gyermek a születésén! az élthez való teljes jogát is megkapja. Aki akarja: odahaza neveli magánál, aki nem akarja, az állammal nevelteti. Az állam eszközei jobbak és alkalmasabbak lesznek e célra mint a magánosoké. S tudni fogják az emberek, hogy ha gyermeküket szeretik, szerethetni fogják így is. A szeretet nem abban fog megnyilvánulni, hogy ők mossák ki a pelenkáját. Ha pedig nem szeretik, akkor nem fogják állítani, hogy szeretik, csak azért, mert a gyermekük. A gyermek is, mindenik talál magához játszótársat, barátot, aztán leányt, a leány férfit és *Igazán fogja* ezeket szeretni, mert nem is tudja, hogy hazudni kell a szeretetet, ami nem jó: sem annak, aki hazudja, sem annak: akinek hazudjak.

Igy látom a nemi életet a jövőben. Nem mondtam sehol, hogy valaki, ha nem érez reá magában erőt a mai következmények viselésére: meglátván a hazugságot, amiben él, tönkre tegye magát. Akiben megvan hozza a hajlam, abban úgyis olyan erős a *megismerésnek*, a jövő ez egyetlen törvényének *ereje*, hogy minden intézmény és erkölcsessel szemben — bele fog ütődni a társadalomba. De ezek azért fogják tenni, mert így tudják, hogy kell tenniök. Mert másképpen nem tudnak cselekedni.

A szocializmus a maga gazdasági egyenlőségre való törekvésével készíti elő az útját a nemi élet felszabadulásának a rabszolgaság alól.

De hogy micsoda rabszolgaságban s micsoda hazugságokban él a mai társadalom, azt megmutatni elégszer nem lehet.

Én megmutatni igyekeztem.